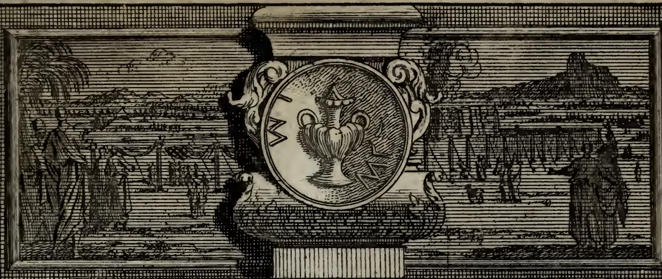
: — m :
a : : P:

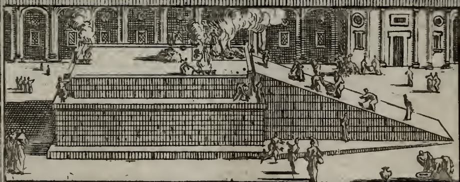
J.-W. Lelièvre

nunc tibi praeferenda. Accipe ſigilla, faſces, album, & quaecunque porro rectoris magnifici curae tradi atque committi ſolent. Fruatur te ſoſpite & incolumi Academia hoc anno vertente, & pluribus conſecuturis, ut non hoc tantummodo bonae mentis ſacrarium, ſed univerſus orbis literatus; non hi ſoli, qui nunc ſunt, homines, ſed ii etiam, qui futuri ſunt, fructum ex te percipiant.

ANTIQVITATES SACRAE
VETERVM HEBRAEORVM
Delineatae
ab
HADRIANO RELANDO

Ultrajecti apud GUILLIELMUM BROEDELET.

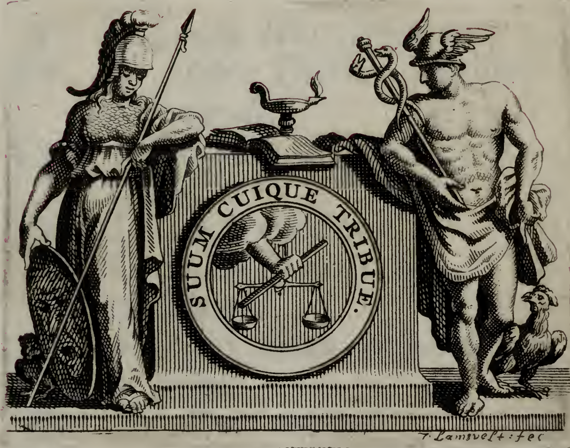
J:Goeree In: et Fec:

ANTIQUITATES SACRAE VETERUM HEBRAEORUM

BREVITER DELINEATAE

AB

HADRIANO RELANDO.

TRAJECTI BATAVORUM,

Ex Officina GULIELMI BROEDELET, Bibliopolae. M DCC VIII.

ARGUMENTA CAPITUM

PARTIS PRIMAE

DE LOCIS SACRIS.

PARTIS SECUNDAE

DE PERSONIS SACRIS.

PAR-

PARTIS TERTIAE

DE REBUS SACRIS.

PAR-

PARTIS QUARTAE

DE TEMPORIBUS SACRIS.

PARS PRIMA
DE
LOCIS SACRIS.

CAP. I.

De Terra Sancta.

I. Regio illa, quam Hebraei, juxta promissionem Abrahamo factam, incoluerunt, appellatur terra Canaan, Sancta, cujus Sanctitatis x gradus Judaei distinguunt, terra Israelis, Phoenicia quoque & Palaestina, ac Judaea; licet omnium horum nominum, pro diversa ratione temporum & auctorum qui iis utuntur, non eadem sit significatio. §. I. Nomina.

II. Termini ejus erant, ad austrum נחל מצרים *torrens Aegypti*, qui non Nilus, sed fluvius ad quem Rhinocurura condita est, videtur fuisse, Beerscheba desertum, & Cades barnea; ad Septentrionem regio Sidoniorum, & civitas Dan circa ortum Jordanis: ad occidentem mare mediterraneum; ad orientem Arabia. §. II. Termini.

§. III. Divisio antiqua. III. Divisa fuit olim in tribus XII, inter quas Ruben, Gad, & dimidia Manassis regionem trans, ceterae cis, Jordanem occuparunt: & haec divisio usque ad schisma sub Rehabeamo Rege obtinuit, quando tota terra in regnum Judae & Israelis distingui cepit.

§. IV. Nova. IV. Postea divisa est in (1) Judaeam, quae complectitur regionem tribuum Judae, Benjaminis, Simeonis, & Danis ex parte, (2) Samariam, terram Ephraim & dimidiae Manassis, (3) Galilaeam, i.e. regionem Isaschar, Zabulon, Aser & Nephtali, divisam in inferiorem & superiorem, (4) Peraeam, sive Trans Jordanicam, vel ejus partem Australem, cui tunc adjunguntur Batanaea, Ituraea, Auranitis & Trachonitis.

§. V. Fluvii. Lacus. V. Fluvii, qui hanc terram irrigabant, praecipui sunt Jordanes, Jarmoch, Kison, Jaboc & Arnon; & Lacus duo, qui & maria appellantur, Asphaltites, sive mare salsum, & Gennesaret sive Tiberiadis. Inter urbes excelluit Hierosolyma, de qua *cap. seq.* copiosius dicetur.

CAP. II.

De Urbe Hierosolyma.

§. I. Nomina & situs. I. URbs Hierosolyma, olim Salem dicta *Ps.* 76. 3. Σόλυμα Josepho, & Je-

Jebus *Jud.* 19. 11. deinde Jerusalem & ירושלים a Scriptoribus Sacris, postea Aelia Capitolina, collocatur *Jud.* 1. 8. & *Jos.* 15. 63. in tribu Judae, & *Jud.* 1. 21. in Benjamin, sic ut pars ejus Septentrionalis Benjamini, australis Judae, adscribenda sit. *Jos.* 15. 8.

§. II. Mons Sion.

II. Sita fuit in montanis, insidens, quum maxime erat extensa, duobus praecipue montibus, Sioni, & Acrae. Sion mons, in quo structa fuit Urbs & arx Davidis, collocatur a nonnullis in regione Septentrionali Hierosolymae, argumento ducto ex *Psal.* 48. 3. verum alii putant eum ad Austrum urbis situm fuisse, quod cum descriptione murorum Sionem hinc, Acram inde, cingentium a Josepho tradita convenit, ut & historia obsidionis per Titum: nec ex *Psal.* 48. 3. refellitur, ubi mons Sion, & latera Aquilonis, i. e. προσάρκτια τῆς πόλεως, sive Acra, uti partes praecipuae Urbis Hierosolymitanae recensentur.

§. III. Moria.

III. Moria, quem alii a Sione distinguunt, erat pars Sionis eo usque versus orientem protensi & in novum quasi collem surgentis, cui Templum inaedificatum fuit, solo prius aequato & a lateribus firmato.

§ IV. Acra.

IV. Mons Acra Graeca voce dictus stante Templo secundo, ad Septentrionem Urbis situs, complectebatur maximam partem Urbis inferioris, uti Sion superioris; & ab Hasmonaeis

depreſſior redditus eſt ad Templi decus & columen.

§. V. Bezetha. Ophel. V. Collis Bezetha, ſitus ad Septentrionem Templi e regione turris Antoniae (quae ad Boream Templi erat) ſero Urbi fuit adjectus & munitus. Accenſetur denique collibus Urbis Hieroſolymitanae Ophel, *Neh.* 3. 27. ad Auſtrum Templi, & orientem Sionis.

§. VI. Muri tres. VI. Cingebatur haec Urbs muro triplici. Primus iſque antiquiſſimus montem Sionem complexus, a turri Hippico (ad occidentem urbis) protendebatur ad Xyſtum & porro, donec deſineret ad porticum Templi occidentalem: ab altera parte ad occidentem Hippici in Auſtrum flexus orientem petebat circa fontem Siloam,& conjungebatur porticui Templi orientali. Murus alter Acram cingebat ad Septentrionem,& a porta γεννὰθ, uſque ad turrim Antoniam protendebatur. Tertius ab Hippico initium ſumens verſus turrim Pſephinam in latere Septentrionali ad occaſum, & inde regionem ad Boream Templi comprehendens circa vallem Cedron (quae montem olivarum ab urbe ſejungebat ad ortum) muro primo conjungebatur.

§. VII. Portae. VII. Portae Urbis vulgo hae recenſentur, e ſacris literis notae. 1. probatica. 2. orientalis. 3. aquarum. 4. equorum. 5. piſcium 6. vetus. 7. anguli. 8. Ephraim. 9. & 10. Ben-

Benjamini, duplex. 11. vallis. 12. esquilina. 13. fontis: quamvis plurium tum in Sacro Codice tum in scriptis profanis fiat mentio, quae tamen an ab ante recensitis distinctae fuerint, non adeo certum est, quum binomines esse potuerint; uti nec an omnes portae exteriores urbis fuerint; nec quis situs his attribui debeat. Usus autem portarum apud Judaeos non modo erat ad defensionem urbium, sed publicos conventus Seniorum.

VIII. Extra has loca quaedam celebria urbi proxima fuere, uti Mons olivarum ad ortum, combustione vaccae rufae & Sospitatoris nostri adscensu in coelum nobilitatus, uti & loca adsita, Betphage, Bethania, Gethsemane: Mons Golgotha ad occasum; vallis Josaphati quae & Cedron, a torrente ejusdem nominis, vallis filiorum Hinnom, & fons Silöe ad radicem Sionis versus austrum. §. VIII. Loca extramuralia.

IX. At praecipuum Urbi Hierosolymitanae decus conciliabat Templum in colle Moria exstructum, de quo accuratius agendum est, ubi prius Tabernaculum, in cujus locum Templum successit, cum Vasis Sacris lustraverimus, ut ita convenientia & distinctio quae inter utrumque intercedit clarius intelligatur. §. IX. Templum.

CAP.

CAP. III.

De Tabernaculo ejusque situ.

§. I. Tabernaculi nomina.

I. Tabernaculum, sive aedes sacra, exstructa ab Israelitis in deserto oberrantibus, appellatur in Codice Hebraeo אהל מועד (quod nomen & antea Tabernaculo Mosis, extra castra erecto, datum fuit, *Exod.* 33. 7.) מקדש, משכן, היכל, אהל העדה, Graece σκηνὴ τȣ̃ μαρτυρίȣ.

§. II. Situs in castris.

II. Tabernaculum hoc erectum fuit in medio exercitus Israelitici: ita tamen ut ab oriente Moses & Aaron cum filiis suis, a meridie Kehathitae, ab occidente Gersonitae, a Septentrione Meraritae, proxime illud cingerent, *Num.* 3. 23. &c. & longius remotae essent tribus, ad orientem, Juda, Isaschar, Zabulon, ad meridiem, Ruben, Simeon, Gad; ad occidentem, Ephraim, Manasse, Benjamin; ad Septentrionem, Dan, Aser, Naphtali, *Num.* 2. 3. &c. Atque ita tria se quasi produnt castra. I. Dei, sc. Tabernaculum cum atrio. II. Levitarum. III. Populi Israelitici.

§. III. Translatio ad loca diversa.

III. Migrante exercitu ad signum elevatae nubis vel columnae (quae, licet eadem, noctu ignis, interdiu nubis, appellatur & praecedebat exercitum) ipsum quoque migrabat cum

iis Tabernaculum in deserto, ita ut medium in exercitu locum obtineret. *Num.* 10:21. licet arca foederis exercitum anteiret. *Num.* 10. 33. quod ubi emensi essent Israelitae & transiissent Jordanem, in Gilgal primo substitit, dein Schiluntem fuit translatum. *Jos.* 18. 1. ubi diutissime permansit & aedificiis nonnullis extrinsecus ad varios usus circumdatum videtur fuisse, donec Nobam delatum, & inde Gibeonem, tandemque Hierosolymam, in Templo Salomonico repositum fuit. 2 *Chron.* 1: 3, 4.

§. IV. Loca arcae varia.

IV. Arca autem foederis, praecipuum Tabernaculi ornamentum, pluries locum mutavit, quam ipsum Tabernaculum. Quamvis enim certam in Sancto Sanctorum sedem haberet, quamdiu Hebraei in deserto oberrabant, quum tamen Jordanem transiissent, jussu Dei e Tabernaculo eruta circa Jerichuntem ferebatur: dein ad montes Garizim & Ebal delata fuit (*Jos.* 8: 33.) tum in Tabernaculo Silunte diu reposita, post in aciem educta & a Philistaeis capta sed remissa, in Bethsemes aliquandiu & Kiriathjearim substitit. Inde eam David Hierosolymam transferre tentavit, sed poena divinitus Uzae inflicta territus in domo Levitae Obed Edom illam reliquit: at metu suo liberatus maxima pompa eam intulit in aedem, quam ei paraverat in monte Sion. 2 *Sam.* 6:

17. distinguendam à Tabernaculo quod erat Gibeone 2 *Chron.* 1: 3, 4. Ubi permansit, nisi quod Zadoc eam ad breve tempus inde extulerit, donec Templo Salomonico fuit illata. 2 *Chron.* 5: 5.

§. V. Usus Excelsorum quis stante Tabernaculo.

V. Sunt inter Christianos qui existiment, eo tempore quo arca & Tabernaculum in terra Israelitica ad diversa loca migrarunt, licitum fuisse sacrificare in Excelsis, *Jud.* 6: 26. 1 *Reg.* 3: 2. quae tamen Templo exstructo prohibita fuerunt: alii vero putant nunquam Excelsa a Deo permissa fuisse, quae vetuit *Deut.* 12: 2. & ubi sacra fieri jussit in loco quem elegit, sc. Tabernaculo, licet idem elegerit aliquando hunc illumve singularem locum; quod Legem generalem non destruit.

§. VI. Judaeorum de Excelsis sententia.

VI. Judaei autem de usu Excelsorum ita statuunt; ea licita quidem fuisse ante exstructum Tabernaculum, sed hoc exstructo illicita donec in Gilgal pervenerunt, quando castra Tabernaculum cingere desierunt (confer *Lev.* 17: 3.) deinde cum in Schilo per annos 369 esset Tabernaculum, & quies מנוחה Israelitis concessa, excelsa iterum illicita fuisse, *Deut.* 12: 9. Postea quum Tabernaculum in Nob & Gibeon esset per 57 annos, licita fuisse (sic ut in Nob & Gibeon esset במת צ׳בור, excelsum populi totius, distinctum ab aliis privatis, במות יח׳ד,) donec Tem-

Templum Hierosolymitanum (נחלה l.c.)usum Excelsorum abolevit. Iidem tradunt Excelsa privata destituta fuisse 1. Impositione manuum 2. Mactatione ad Septentrionem, 3. Sparsione circumquaque peragenda, 4. Agitatione, 5. Adductione. 6. Fertis 7. Officio Sacerdotali, 8. Vestibus, 9. Vasibus, 10. Odore Deo grato, 11. Distinctione inter sanguines superiores & inferiores, 12. Ac lotione manuum & pedum: haec enim Tabernaculo aut Templo in sacris literis adstringi.

CAP. IV.

De Atrio Tabernaculi.

I. ATrium, in quo aedes ipsa exstructa fuit, longum erat 100 cubitos, latum 50, circumdatum velo, affixo columnis aereis 5 cubitos altis. Harum 20 destinatae fuere lateri meridionali, 20 lateri boreali, 10 occidentali & 10 orientali, quarum 4 portam constituebant, & 3 hinc 3 inde fuerunt collocatae, quarum tamen alterutra quum in supputatione seriei columnarum vicinarum jam numerata fuerit, in universum 59 columnae fuerunt *Exod.* 38. 9. coll. *Exod.* 27. 9. §. I. Atrii magnitudo.

II. De situ harum columnarum non convenit inter Philologos. Videntur omnes (exceptis §. II. Distantia co-

lumnarum a ſe invicem. 4 illis quae portam conſtituebant, & ornatus commoditatiſque grata longius a ſe diſtabant) aequali ſpatio fuiſſe a ſe invicem disjunctae, ſic ut ſpatio 5 cubitorum unius columnae axis ab axe alterius abfuerit: quod cum συμμετρία & proportione Architectonica melius convenit, quam fingere columnas ad occidentem longius a ſe diſſitas quam ad meridiem & ſeptentrionem.

§. III. Situs earundem. III. Atque ita quidem, ubi viginti columnae, latus meridionale compoſiturae, fuere exſtructae, vigeſima prima in eadem ſerie referenda eſt ad ſeriem ſequentem cujus prima eſt; cui novem additae a latere atrii occidentali decem efficiunt. Undecima autem in eadem ſerie iterum ad latus ſequens referri debet, cujus prima eſt; & illi novendecim additae faciunt 20 columnas lateris hujus. Sed vigeſima prima ad latus orientale referatur oportet, quod decem columnas habebat (quarum tamen una angularis ſive extrema in deſcriptione lateris meridionalis cujus partem facit jam recenſita fuit, ſed & huc aeque referri poteſt) tres hinc & tres inde, aequali intervallo cum reliquis totius atrii diſtantes: quum vero ſpatium 20 cubitorum in hujus lateris medio deſtinatum portae fuerit & velo diſtinctum ex 4 columnis ſuſpenſo, non opus eſt, columnas portae, & quaſi poſtes, prope con-

conjungere & fere apponere proximis columnis e tribus illis modo memoratis, sed designato hinc & inde a lateribus 15 cubitorum spatio columnas duas collocare, & inter has alias duas medias, quae quatuor simul efficiant *Exod.* 38. 15,18.

IV. Erat in atrio non longe ab introitu Tabernaculi (*Exod.* 40. 29.) altare, Hebraeis מזבח, distinctum vario respectu ab altaribus privatis alibi exstructis. Ligneum id erat, sed aere obductum, formae quadratae longum 5 cubitos & totidem latum, tres vero altum, intus cavum (sed terra ingesta repletum, quum ignem aut victimas sustineret *Exod.* 20. 24.) nec tamen ita cavum quin alicubi haberet fundum, cui vasa quaedam imponi poterant. *Num.* 4. 14. instructum opere reticulato, & quatuor cornibus ad 4 angulos, ut & clivo annulisque quatuor ad immittendos vectes quibus portabatur. *Exod.* 27. 1. & *seqq.* & 38. 1. opus autem Bezaleelis, uti ibidem & 2 *Chron.* 1. 5. appellatur. §. IV. Forma Altaris.

V. Clivus, per quem adscendebatur ad altare, carebat gradibus *Exod.* 20. 26. sed aequali superficie ad illud sursum ducebat. Quia autem circuitus altaris, qui in summo esse vix potuit ob angustiam spatii, sub quo opus reticulatum fuit, memoratur *Exod.* 38. 4. & sanguis victimarum cornibus illini, in- §. V. Clivus ejus.

 fra

ſra ambitum adſpergi, & ad baſin effundi nonnunquam debuit, inde triplicem clivum, unum medium eumque altiſſimum, alterum ad dextram, tertium ad ſiniſtram, ducentes ad utrumque altaris circuitum, uti in altari Templi Secundi, multi ſtatuunt: alii tamen putant unum circuitum ſuffeciſſe huic exiguo altari, maxime quum nullorum praeterea mentionem faciat ſacer ſcriptor, & formae altaris portatili vix conveniant.

§. VI. Opus reticulatum.

VI. Opus reticulatum aereum (cui affixi erant 4 annuli, quibus altare portabatur) nonnulli in ſummo altaris locant, ſic ut igni alendo & comburendis victimis inſervierit; alii vero illud volunt extrinſecus cinxiſſe partem inferiorem altaris a baſi uſque ad medium, vel ipſi illi parti hoc opus inſertum fuiſſe, quo referunt verba *Exod.* 38. 4. ubi dicitur *infra ambitum* altaris fuiſſe, *ab infima parte uſque ad medium.* Num autem moles huic operi incumbens ſola altitudinem habuerit trium cubitorum (quae tribuitur altari *Exod.* 38.) an vero ea altitudo ſit operis reticulati & molis quadratae ſuperpoſitae ſimul, diſputatur.

§. VII. Ignis.

VII. Supra hoc altare perpetuus ignis alebatur, diviſus, ut Judaei volunt, in tres focos, unum ad combuſtionem victimarum, alterum ad adolendum ſuffitum, tertium ad alimentum ignis perpetui juxta mandatum Dei, ex quo re-

reliqui foci extincti denuo restaurari possent: qui ignis coelo demissus *Lev.* 9. 23. in eo conservatus fuit usque ad exstructum Templum Salomonicum, vel miraculose, ut quidam volunt, vel alimento novo quotidie a sacerdotibus ministrato.

VIII. Praeterea erat in atrio inter altare & Sanctum, Labrum aereum, insistens scapo aeneo, e speculis mulierum confectum, e quo sacerdotes manus & pedes lavabant. *Exod.* 30. 18. *Exod.* 38. 8. Alterius labri Moses non meminit ad lavandas carnes victimarum: uti nec qua ratione Labrum illud portaretur, quod Alexandrini Interpretes, inserto commate quod in textu Hebraeo non invenitur, narrant *Num.* 4. 15. Καὶ λήψονται ἱμάτιον πορφυροῦν, καὶ συνκαλύψουσιν τὸν λουτῆρα καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὰ εἰς κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπὶ ἀναφορεῖς. Ita est in Codice Ms.to Alexandrino a Cl. *Grabe* nuper edito. §. VIII. Labrum.

CAP. V.

De Sancto & Sancto Sanctorum.

Longa erat tota aedes Sanctum & S. Sanctorum complexa, intus mensurata, cubitos 30, lata 10 & totidem alta. Latera ejus consta- §. I. Magnitudo Tabernaculi, & asseres.

constabant ex asseribus ligneis auro obductis, longis 10 cubitos, latis cubitum & dimidium, crassis cubitum unum: qui ad meridiem, occidentem, & septentrionem erecti, singulique duobus argenteis stylobatis inserti, transtillis extrinsecus, unoque per medios asseres penetrante, firmabantur.

§. II. Vela. II. Superne obductum erat quatuor velis, quorum infimum partem quoque laterum extrinsecus ita tegebat, ut ad plagam occidentalem unius cubiti spatio a solo distaret, ad meridiem & septentrionem duobus cubitis; longum enim erat cubitos 28, latum 40: alterum vero longum cubitos 30, latum 44: anterius duorum cubitorum spatio complicatum, ab occidente per cubiti spatium solo incumbebat, ad septentrionem & meridiem a terra per spatium cubiti distabat. *Exod.* 26. 12. 36. 8. Tertii veli & quarti magnitudinem Moses non tradit. Priora duo יריעות appellantur, posteriora מכסה. Alexandrini primum *αὐλαίας* vocant, reliqua *δέῤῥεις*.

§. III. Conclave anterius sive Sanctum. III. Tabernaculum duo conclavia complectebatur, 4 columnis ligneis auro obductis insertisque stylobatis argenteis & velo intermedio a se invicem separata, quorum unum Sanctum, alterum Sanctum Sanctorum appellatur. Sanctum in quod nulli, nisi Sacerdotibus (quorum opera ibi requirebatur

aut

aut quibus tria feſta majora adeundi licentiam dederant) intrare licuit, longum erat cubitos 20, latum & altum 10, & ab oriente in ipſo introitu 5 columnas ligneas auro obductas habebat, inſertas ſtylobatis aereis, & velum dependens, quod tamen reſpectu operis differebat a velo Sanctum & Sanctum Sanctorum diſcernente, quum illud מעשה חשב hoc רקם fuerit. *Exod.* 26: 36.

§. IV. Vaſa Sancti & eorum ſitus.

IV. Tria erant potiſſima hujus Sancti ornamenta, Lychnuchus, Altare ſuffitus, & Menſa panum propoſitionis. Lychnuchus collocatus erat ad latus meridionale Tabernaculi, ſive Sanctum introeunti ad ſiniſtram, menſa panum propoſitionis ad latus ſeptentrionale, altare ſuffitus inter illa erat medium. Haec autem tria non valde propinqua velo exteriori, per quod ex atrio patebat introitus, nec etiam velo Sanctum a Sancto Sanctorum diſtinguenti, videntur fuiſſe; ſed loco intermedio collocata, ita tamen ut Altare ſuffitus plagae orientali propius fuerit, juxta Hebraeos, quam Lychnuchus aut Menſa panum.

§. V. Lychnuchi forma, & uſus.

V. Lychnuchus, 18 palmos altus, totus erat aureus, conſtans ſcapo, e cujus lateribus hinc & inde tres rami ſurgebant, ſic ut illi cum ſcapo ſeptem lampades, inſtructas ellychniis extrorſum vergentibus, ſuſtinerent, crateribus tectis 22, malogranatis 12, & floribus 9

ornati cujus figura describitur *Exod.* 25. 33: & 36. 17. Lampades hae tum ad loci ornatum tum ad usum ardebant תמיד, & singulo mane singulisque vesperis parabantur a Sacerdote. Quidam interdiu non septem sed tres arsisse volunt, alii nullas. Confer *Levit.* 24. 3. 1 *Sam.* 3. 3. Media lampas harum septem, ad quam ellychnia omnium aliarum erant conversa, occidentalis appellatur, & uti scapus, cui insidebat, reliquis ramis erat ornatior, ita & ipsa ellychnium habebat conversum ad Sanctum Sanctorum. De situ Lychnuchi in Sancto disputatur: quidam volunt ramos ejus ab oriente ad occidentem protensos fuisse, quod omnia vasa aedis sacrae juxta longitudinem domus collocata fuisse in *Gem. Menach.* c. x1. tradatur, excepta arca: alii inter Austrum & Septentrionem, ut ita aptius concipi queat mediam lampadem occidentalem fuisse appellatam. Usui lychnuchi inserviebant oleum idque purum, forcipes aurei, cochlearia, trullae, & phiala olei.

§. VI. Altare suffitus

VI. Altare suffitus, quod male nonnulli in Sancto Sanctorum collocatum voluerunt, ligneum erat sed auro obductum, longum cubitum unum, & latum, altum vero duos, in summo quatuor cornibus apertis ad 4 angulos, & limbo circumquaque, ornatum, superne solidum, cui imponebatur vasculum cum suffitu adolendo. *Exod.* 30. 1. Hoc

ut

ut commodius portaretur, annuli duo aurei lateribus erant affixi, per quos immittebantur vectes; qui an semper annulis immissi manserint, an vero tantum, quum altare alio portandum esset, disputatur.

§. VII. Descriptio ipsius suffitus.

VII. Suffitus ipse, sive pulvis aromaticus, dicitur *Exod.* 30. 34. componi ex his quatuor, נטף· שחלת· חלבנה· לבנה זכה i. e. uti vulgo transfertur, *gutta*, (عود بلسان *balsamo*, ut explicat Maimonides) *onyche*, (اظفار طيب *unguibus aromaticis* Maimonidi) *galbano aromatico* (ܡܝܥܐ *stacte*, *styrace*, eidem) & *thure puro*. At Judaei septem praeterea memorant aromata in ejus confectione adhiberi solita, quae Moses consulto praeteriit, 1. Myrrham. (مسك, *muscum*, Maimonidi, sed male) 2. Cassiam. 3. Spicam nardi. 4. Crocum. 5. Costum. 6. Calamum aromaticum. 7. Cinnamum. Confer *Jes.* 43. 23. *Jerem.* 6. 20. & *Syracidem cap.* 24. 17. 18. Quibus alii addunt כיפת הירדן, ambram Jordanis, מעלה עשן, herbam qua fumus suffitus recta adscendebat, & מלח סדומית, sal, sive bitumen Sodomiticum, quae sine certo pondere aromatibus miscebantur. Illa ut probe misceri possint, in mortario aeneo redigi debuerunt in pulverem. *Exod.* 30. 36. & onyx praecipue sive שחלת fricari *sapone Carschinae*, בורית כרשינה, & lavari *vino Capparis* יין קפריסין

C 2 Haec

Haec peragenda erant, ſtante Templo, in atrio, ubi & ſervabatur ſuffitus, in uſum totius anni quantitate 368 librarum confectus, donec vel veſperi vel mane ſemis ex eo adoleretur.

§. VIII. Menſa panum propoſitionis.

VIII. Menſa ad Septentrionem Sancti collocata erat, ita ut ejus longitudo conveniret longitudini aedis, cui imponebantur 12 panes, dicti *facierum* פנים, ſive propoſitionis. Lignea erat, auro obducta, alta cubitum cum dimidio, longa cubitos duos, ſive palmos 12, juxta *Menachot. cap.* XI. *miſn.* 5. (quum unuſquisque cubitus in deſcriptione vaſorum 6 palmos complectatur, excepto altari aureo, cornu, circuitu, & fundamento altaris exterioris. *Kelim.* XVII. 10.) lata unum, cincta taenia & limbo aureo, qui non ſupra ſed infra menſam protendebatur, uti in arcu triumphali Titi Veſpaſiani conſpicitur, & quatuor pedibus (quorum ſingulis affixus erat annulus, cui vectis immitti poterat quum portaretur) innitebatur. *Exod.* 25. 23.

§. IX. Panum figura & uſus.

IX. Panes hi oblongi erant, 10 palmos longi, quinque lati (uti traditur in *Menachot.* XI. 4.) quibus Hebraei eminentias duas laterales, ſupra planas, vel cornua, קרנות, attribuunt, ad altitudinem 7 digitorum, nata ex gemina panum in extremitatibus replicatione, unde potiſſimum panes facierum vel laterum dictos exiſtimant. Hujus figurae character Talmudicis eſt זיי. 10.5.7. Confecti erant ex farina puriſſima

ſine

fermento, dispositi duobus ordinibus in mensa, distincti tamen, ne unus alterum premeret, & ut aëri liber ad illos pateret aditus, calamis aureis, quos erecti stipites aurei sustinebant. Singulis autem Sabbathis panes recentes substituebantur, & illi qui in Sancto collocati fuerant comedebantur a Sacerdotibus accedentis & recedentis Ephemeriae, non ante nonum nec post undecimum diem a coctione. *Erachin.* 11.2. Una cum hisce panibus mensae imponebantur duae acerrae thuris, quas nonnulli super geminos eorum ordines, alii inter illos in ipsa mensa collocatas fuisse existimant.

§. X. Reliqua vasa Sancti.

X. Videtur & in Sancto fuisse oleum sacrum, quod Zadok Pontifex M. ex Tabernaculo petiisse legitur 1 *Reg.* 1. 39. & codex in quo Samuel jura regni descripsit, 1 *Sam.* 10. 25.

§. XI. Sanctum Sanctorum.

X I. Sanctissimum Tabernaculi adytum Hebraeis קדש קדשים & דביר Graecis ἅγια ἁγίων dicitur. Nulli post Mosen, nisi Pontifici Maximo, introire in hoc Penetrale concessum fuit. *Hebr.* 9. 7. & solo quidem die Expiationis quatuor vicibus, 1. Ad suffitum adolendum. 2. Spargendum sanguinem Juvenci. 3. Et hirci. 4. Ad exportandum thuribulum & acerram. At ubi vel ipsius vel aliorum quoque opera illic necessario requireretur, & ipse & Sacerdotes id intrabant.

§. XII. Arca foederis.

XII. Praecipuum hujus Conclavis ornamentum fuit Arca foederis, Hebraice dicta ארון הברית, &c. opus quidem Bezaleelis, & distincta, ut nonnullis videtur, ab arca lignea Mosis quae fractas foederis tabulas complectebatur. *Deut.* 10. 3. alta erat & lata cubitum & dimidium, longa duos & dimidium, exterius sc. mensurata, ex ligno Schittim fabricata, & auro obducta, supra limbo aureo, qui cingebat arcae incumbens operculum, & ad latera in latitudine 4 annulis aureis, quibus immissi vectes protensi versus Sanctum semper inerant, ornata. *Exod.* 25. 10—15. sic ut longitudo ejus conveniret latitudini aedis.

§. XIII. Operculum arcae.

XIII. Pretiosissima hujus arcae pars fuit Operculum, quod Hebraice כפרת dicitur, Graece ἱλαστήριον, sive Propitiatorium, totum ex auro constans, supra quod duae imagines aureae Cherubinorum passis alis sursum, ac sibi mutuo obversae & operculo, eminebant. *Exod.* 25. 20. Ante hoc Pontifex M. inter vectes constitutus digito sanguinem spargebat solenni die Expiationis, semel sursum & septies deorsum. At sunt qui velint ipsi huic operculo sanguinem illitum fuisse, vel adspersum.

§. XIV. Contenta in arca.

XIV. In ipsa arca servabantur duae lapidae tabulae foederis, longae 6 palmos, totidem latae, & 3 crassae, ut Judaei tradunt, ac praeter eas nihil. 1 *Reg.* 8. 9. Et quum *Hebr.*

9. 3. dici videatur, in arca fuiſſe amphoram mannae, virgam Aaronis & tabulas foederis, ad conciliationem horum locorum notatur, vivente Moſe illa in Arca fuiſſe repoſita, ſed poſtea exempta, aut quum arca in Canaan toties mutaret locum, aut quum Templo Salomonico fuit illata; vel illud, ἐν ᾗ, *in qua*, ſc. arca commode verti poſſe, *juxta*, vel *apud quam*, ita ut amphora mannae & virga Aaronis ad latus arcae ſint collocatae, vel in loculis extrinſecus ad latera arcae fabricatis (quo refertur 1 *Sam.* 6. 15. *Deut.* 31. 26.) reconditae.

XV. Amphora Mannae, צנצנת Hebraice στάμνος Graece, *Hebr.* 9. 4. continebat cibi hujus coeleſtis & incorrupti quantitatem עמר dictam, ad memoriam ejus rei conſervandam, eratque ex auro, & anſis (uti ex nummis veteribus colligitur) duabus inſtructa: quale vas cum Graeci ὄνον, *aſinum*, appellarent, hinc nata videtur calumnia Judaeos aſinum penetrali ſacraviſſe, cujus beneficio vitam in deſerto produxerint. §. XV. Amphora mannae.

XVI. Virga Aaronis, in teſtimonium adſignati generi Aaronico ſacerdotii, florens & producens amygdalos, in Sancto quoque Sanctorum ad latus Arcae fuit repoſita; quam nonnulli putant virorem ſuum perdidiſſe lapſu temporis, alii vero ſemper conſervaſſe. §. XVI. Virga Aaronis.

XVI.

§.XVII. Liber Legis.

XVII. Liber legis (per quem alii Exemplum omnium Legum Mosaicarum, alii Deuteronomium, alii Pentateuchum ejusve maximam partem intelligunt) a Mose scriptus, erat hujus quoque loci κειμήλιον; quod ad latus arcae (quidam id intra, quidam extra arcam concipiunt) collocatum erat. *Deut.* 31. 26. nec tamen is codex semper in Sancto Sanctorum fuit. 2 *Chron.* 2 : 14. Distinguendus ille est a ספר העזרה *Libro Atrii*, sive Pentateucho, in quo Pontifex maximus coram populo legebat in atrio mulierum die Expiationis. *Kelim.* xv. 6. & e quo Rex exemplum suum Pentateuchi describere, aut corrigere saltem, ubi opus esset, debebat.

§. XVIII. Nubes supra arcam.

XVIII. Supra arcam & alas Cherubinorum erat illustre praesentiae Divinae Symbolum, Columna nubis, quae absoluto Tabernaculo locum illum Sanctissimum inhabitavit. *Levit.* 16. 2. & ibidem conspicua adhuc fuit tempore Samuelis *Ps.* 99. 7. & postea in Templo primo, non vero in secundo, quod arca foederis caruit. Confer *Ezech.* 10. 3. & 11, 22.

CAP. VI.

De Templo Hierosolymitano.

§. I. Templi nomina

I. TEmplum Hierosolymitanum, בית אלהים, & בית simpliciter, ac οἶκος (*Ec-*

(*Eccleſ. Ben Sirae cap.* 22.) היכל , מקדש QuotTempla fuerint.
מעון (quod tamen alii nonniſi Templo vaſtato convenire volunt) & בית עולמים , dictum, geminum fuit, unum a Salomone exſtructum, alterum a reducibus ex captivitate Babylonica: nec enim Herodes Novum Templum condidit, ſed ſecundum auxit atque ornavit. Primi deſcriptio continetur fere *Capite* VI. primi *libri Regum* & II. *Chron. cap.* III. & IV. atque inde peti poteſt: Secundi, in Codice Talmudico *Middoth*, Joſepho, & aliis: e quibus nos illud conabimur hic delineare aliquo modo; ita ut quae de Templo dicturi ſumus, de ſecundo, uti fuit tempore Soſpitatoris noſtri, intelligi fere debeant, niſi ex verbis adjectis liqueat agi de Primo.

§. II. Praeſtantia Secundi.

II. Praeſtantius fuit Templum ſecundum primo, juxta *Hagg.* 2. 10. Quae praeſtantia non collocanda eſt (1) in vaſorum ſacrorum pretio & numero, quum hac parte primum fuerit excellentius, quod ex ipſa ratione temporum & confeſſione Judaeorum liquet, fatentium 5 res, arcam foederis, ignem coeleſtem, Urim & Thummim, Schecinam, & oleum ſacrum in Templo ſecundo defuiſſe; nec (2) in externo ornatu, nec (3) longiori duratione, aut (4) multitudine donariorum; ſed verae Schecinae, Meſſiae noſtri, praeſentia, qui illud frequentavit, & eo ſtante ad

ſalutem generis humani in mundum deſcendit.

§. III. Sanctitas. III. Gradus varii Sanctitatis Templi in *Kelim*, *cap.* 1. *miſn.* 8. ita recenſentur. Mons Templi הר הבית Sanctior erat Urbe, a quo excludebantur ſeminiflui, menſtruatae & puerperae. Monte Templi Sanctius erat ſpatium antemurale, החיל, in quod nec Gentes nec polluti a mortuo introibant. Atrium mulierum Sanctius illo erat, quod non intrabat טבול יום, ſive ille qui ab immunditie lotus ejus diei veſperam exſpectare debet, antequam ad ſacra admittatur. Confer Miſnam *Tahoroth* Gemara carentem, 1.3. Atrium Iſraelitarum illo erat Sanctius, quippe in quod nulli intrabant qui expiatione indigent, מחוסרי כפורים (de quibus vide *Keritot.* 11. 1. *Sevachim* 11. 1. tales erant 4, qui purificati quidem erant, ſed quorum ſacrificia nondum fuerant adducta, & prohibebantur de Sanctis comedere, 1. Seminifluus. 2. Seminiflua. 3. Puerpera. 4. Leproſus, cujus non niſi caput, manus dextra, & pes in id atrium immittebantur) Atrium Sacerdotum erat illo Sanctius, in quod Iſraelitae nulli intrabant niſi ad 1. Manuum impoſitionem. 2. Mactationem, & 3. Agitationem. Illo ſanctior erat locus inter veſtibulum & altare, a quo arcebantur vitiati & capite denudati. Aedes ſacra erat eo ſanctior, in

quam

quam nullus nisi manibus pedibusque lotis intrabat. Sanctum vero Sanctorum erat Sanctissimum.

IV. Situm fuit Templum in montis Moriae summo jugo, ubi area quadrata erat sustentata altissimo muro & fornicibus. Non tamen erat illa (ita Judaei scribunt) in aequo sita. Si quis per portam Susan intrasset, solo plano incedebat per montem Templi usque ad extremum חיל sive spatium antemurale, & gradibus 12 (quorum singulis erat altitudo & latitudo dimidii cubiti) adscendebat ad Atrium mulierum. Hoc ubi emensus esset, 15 gradibus adscendebat in Atrium Israelis, & ex eo in Atrium Sacerdotum uno gradu cubitum alto, in quo suggestum erat trium graduum altitudinis semicubitalis. Inde ad vestibulum, ipsumque Templi solum 12 gradibus adscendebatur. Sic ut solum Templi 22 cubitis circiter altius esset solo montis ipsius ad portam extimam orientalem. §. IV. Situs & soli dispositio.

CAP. VII.

De Monte Templi, & Spatio Antemurali.

I. OMne illud spatium, quod in monte Moria erat, & Aedem sacram undique §. I. Summa divisio

ſpatii in monte Moria. cingebat, dividitur a Judaeis, Templum ſecundum deſcribentibus, I. in הר הבית *Montem Templi*, ſive ſpatium extimum ita dictum. II. חיל ſive *ſpatium antemurale.* & III. העזרות *Atria.*

§. II. Mons Templi. II. *Mons Templi*, הר הבית, στοὰ τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ, ſive ſpatium extimum quod in monte Moria erat praeter חיל & atria, longum erat quingentos cubitos totidemque latum, (quolibet cubito 6 palmos, palmo 4 digitos complexo) in quod intrare cum baculo, calceis, zona pecuniaria, pulvere pedibus adhaerente, aut per id viae compendium facere, vel ſputo illud conſpurcare, non licebat, uti in *Beracoth.* IX. 5. traditur. Confer *Matth.* 10. 9, 10. ubi, mutata per Meſſiae adventum rerum facie, reverentia, ante monti Templi debita, toti terrae Iſraeliticae communis redditur. Maximum ejus ſpatium ab auſtro, proximum magnitudine ab oriente, dein ab aquilone, minimum ab occidente fuiſſe ſcribitur, in *Middoth.* II. 1. Hic fuerunt διπλαῖ στοαὶ, porticus duplicatae, כפול, & חנות ſive *Tabernae*, in quas Synedrium magnum relicto conclavi Gazith 40 annis ante excidium Templi ſecundi migravit.

§. III. Portae ejus. III. Portae in ambitu ejus, ſtante *Templo* II, fuerunt quinque, ad quas Levitae noctu excubias agebant. (1) Porta Suſan; quam nonnulli

nulli volunt שער המזרח portam orientalem dici *Beracoth*. IX.5. quamque alii ab urbe Susan (cujus imaginem praeferebat, ad indicium dominationis Persarum, vel liberationis Judaeorum intercessione Estherae in urbe Susan) alii a laetitia, nonnulli a vicina porta equorum ita dictam volunt. Supra hanc erat conclave dictum שושן הבירה, in quo mensurae duae cubitorum servabantur. *Kelim*. XVII.9. (2.) & (3.) portae *Huldae* ab Austro, (4.) *Kiponus* vel Coponii, ab occidente, quae eadem videtur cum porta שלכת. (5.) *Teri* ab aquilone. *Middoth*. I. 3. Stante Templo primo plures ad occidentem fuere. I *Chron*. 26. 16.

IV. Inter montem Templi & atrium mulierum, erat חיל sive προτείχισμα, *Spatium Antemurale*, longum 10 cubitos, disjunctum a monte aedis septo cancellato (סורג) alto 10 palmos. In hoc spatio fuit מדרש הגדול *Collegium*, vel ut alii, *Auditorium magnum*, in quo Judices festis diebus considebant, qui alias in conclavi Gazith sedere consueverant, uti in *Gem. Sanhedrin. c.* X. traditur. Sunt autem, qui illud in הר הבית collocent. In hoc quoque una porta conclavis dicti בית מוקד ducebat. *Middoth*. I. 7. quod conclave si ad latus atrii Sacerdotum recte statuatur, hoc חיל quoque non solum ad orientem atrii mulierum collocandum est, sed omnia atria

§. IV. Spatium Antemurale.

cinxisse dici debet : quo etiam facit quod porta una conclavis Gazith in חיל prospexerit, uti & una conclavis *Nitzotz*. *Middoth*. I. 5. De Velo polluto in חיל expandendo vide Mass. *Schekalim*.VIII.4. & de caterva stantium in חיל, tempore Paschatis, *Pesachim*.V.10.

CAP. VIII.

De numero & situ Atriorum Templi.

§.I. Atriorum numerus in Templo utroque.

IN Atriis Templi describendis nec Judaei inter se nec Christiani conveniunt. Atria Templi primi a Salomone exstructi duo tantum in Sacris literis memorantur, 2 *Chron*. 4.9. חצר הכהנים *Atrium Sacerdotum*, & העזרה הגדולה *Atrium magnum*. Nec probabile est plura in eo fuisse, quamvis *Atrii Novi* fiat mentio 2 *Chron*. 20.5. ante quod Rex Josaphat stetit; quod idem fuisse cum atrio Sacerdotum videtur, sed renovatum. Confer 2 *Reg*.21.5. *Ezech*.8.16.& 10.4.5. Atria Templi secundi a Doctoribus Talmudicis tria statuuntur: atrium mulierum, atrium Israelis, & atrium Sacerdotum.

§. II. Atrium Gentium non fuit in Templo I.

II. Atrium Gentium Judaei nec Templo primo nec secundo attribuunt. In descriptione Templi primi Sacri scriptores ejus mentionem non faciunt. Meminit quidem Rex

Salo-

Salomo in precibus ad Deum fuſis, quum Templum dedicaret, 1 *Reg.* 8. 41. הנכרי, *peregrini*, qui non eſſet ex populo Iſraelitico, & adoraret אל הבית הזה: verum per peregrinum intelligi debere hominem eo tempore adhuc Sacris Gentium addictum, & אל הבית per *in*, non *ad*, vel *verſus aedem*, transferri debere, nondum demonſtratum eſt.

III. Quamvis autem in Templo Secundo, quum Judaei magis permixti eſſent Gentibus, & cum venia earum Templum ipſum condidiſſent, majori cum veri ſpecie Atrium Gentium a nonnullis ſtatuatur, non videtur tamen illud ibi fuiſſe. Judaei quidem nonniſi tria *Atria*, עזרות, mulierum, Iſraelitarum, & Sacerdotum ſtatuunt. In nullum vero horum trium Gentibus intrare unquam licuit, quin ne ad חיל quidem ſive ſpatium antemurale admittebantur, nec ulterius progredi quam ſpatium extimum הר הבית dictum iis licebat. *Kelim*. 1.8. Hoc autem ſpatium, ſive montem Templi, ſi quis *Atrium* & quidem *Gentium* appellare velit, aliam voci עזרה ſive *Atrii* ſignificationem tribuit, quam Judaei veteres; & ſpatia, quae ipſi accurate diſtinguunt, confundit, quum ſpatium הר הבית dictum ab iis ſemper opponatur Atriis Templi, העזרות. Vide *Maſſechet Para*. III. 3. *Nedarim*. V. 5. *Biccurim*. III. 4. Tantum abeſt

§. III. Nec in Templo Secundo.

eſt hoc reliquis Atriis uti quartum ſuperaddi debere.

§.IV. Conjectura quorundam de Situ Atriorum Templi II.

IV. Nonnullis haud placet diſpoſitio Atriorum in Templo ſecundo, uti illa in Codice Middoth fuiſſe traditur, maxime quum Scriptores Judaei inter ſe non conveniant de ſitu portae Nicanoris (quam alii juxta veterem traditionem Judaeórum inter atrium mulierum & Iſraelitarum, alii inter ſpatium antemurale & atrium mulierum collocant) quumque Atrium Iſraelitarum, quod maximum eſſe oporteret, exiguo ſatis ſpatio undecim cubitorum in latitudine & 135 in longitudine ab iis definiatur; & Atrium mulierum magnum nimis fingatur, ſc. longum 135 cubitos & totidem latum, reſpectu exigui uſus quem habere potuit; & idem podio ornetur, unde mulieres proſpicerent. Adeoque exiſtimant, licet a Judaeis recedant (quos certo non ſcire plurima ad Templi deſcriptionem ſpectantia diverſae in quas abeunt ſententiae ſaepe oſtèndunt) ſe non male conſulere proportioni totius aedificii & naturae rei, ſi ſtatuant, tria quidem atria, ſive ſpatia diſtincta, fuiſſe, ſed non intermedio muro, qui conſpectum aedis Sacrae & altaris impediret, diviſa, & Portam Nicanoris ad orientem magni hujus atrii, cujus ſpatium extremum ad orientem atrium mulierum appellatur, collocandam.

V. At-

V. Atque ita quidem, uti in Templo primo, ita in secundo Atria duo proprie concipienda essent I. Interius sive Sacerdotum. II. Exterius, sive populi, in quo duplex spatium, alterum mulieribus, alterum viris destinatum est. Sic quoque usus illius *podii* נזוזטרא exstructi ad tria latera atrii, & aliqua necessitas, e quo mulieres superne prospiciebant in atrium Israelitarum & Sacerdotum, intelligitur, & spatium, quod populus occupabat quum sacris adesset, plurimum augetur. §. V. Et ejus utilitas.

CAP. IX.

De Atrio mulierum.

I. ATrium mulierum, uti illud a Doctoribus Hebraeorum describitur in Templo Secundo, longum erat cubitos 135, totidemque latum. In quatuor angulis hujus atrii erant quatuor conclavia, quibus longitudo ab oriente ad occidentem 40, latitudo quoque 40 (ab aliis 30) cubitorum tribuitur. Superne tecta non erant ex omni parte, sed spatium aliquod aëri expositum continebant. A dextra, si quis Atrium perambularet, erat I. Conclave lignorum, ubi illa quae cariem contraxerant, a Sacerdotibus, §. I. Atrii hujus magnitudo & conclavia.

ad ministerium altaris ineptis, separabantur. Sub hoc conclavi arcam foederis absconditam fuisse vetus est traditio. *Schekalim.* VI. 1. 2. II. Conclave leprosorum, in quo se abluebant. III. Conclave vini & olei libaminis. IV. Conclave Naziraeorum, ubi coquebantur sacrificia eorum Eucharistica, & capilli tondebantur. Erant praeterea duo conclavia Atrio quidem Israelis subjecta, sed quorum introitus erat in Atrio mulierum in quo instrumenta Musica Levitarum servabantur. In hoc Atrio quoque Podium erat exstructum, a latere Orientali Australi & Septentrionali, e quo mulieres prospiciebant.

§ II. Ciſtae tredecim.

II. Erant in Atrio mulierum (juxta alios in Atrio Israelitarum) collocatae tredecim cistae (confer *Marc.* 12. 41.) pecuniis excipiendis destinatae, quae trapezitas collybo inhiantes alliciebant, a forma שופרות appellatae: quarum duae priores semisiclos Israelitarum tum labentis tum proxime elapsi anni complectebantur. Tertiae inscriptum erat קנין, in quam pecunia ejus, qui *turtures* adultos (ut alii volunt, columbas partim in holocaustum partim sacrificium pro peccato) offerre debebat, illosque a *praefecto turturum*, הממונה על הקנים, accipiebat, conjiciebatur. Quarta, inscripta גוזלי עולה, notabat *pullos columbarum holocausto* destinatos qui ea

ea pecunia emebantur. Quinta, עצים *ligna* ad usum altaris. Sexta לבונה, *thus*. Septima, זהב לכפורת, aurum ad conficiendas pelves & vasa ministerii, ita dicta aut ab expiatione, aut quod ad eorum oras digitos suos Sacerdotes abstergerent: vel ut alii, ad reficiendas laminas aureas Sancti Sanctorum, quod בית הכפרת dicitur (ריקוע׳ זהב צפוי לב׳ק׳ק׳ vide *Aruch*) Reliquae sex complectebantur pecuniam נדבה oblationum spontanearum: & si quis certam pecuniae summam destinasset sacrificio pro peccato & hoc coemto, residuum aliquod mansisset, cistae octavae indebat. Nona capiebat residuum sacrificii pro reatu. Decima, avium pro seminifluis & puerperis oblatarum. Undecima, oblationum Naziraei. Duodecima leprosi. Decima tertia residuum oblationum voluntariarum in genere. Ex pecunia ultimarum 6 holocausta parabantur. *Schekalim*. VI. 5.

§. III. Quo ordine collocatae.

III. Hae autem non videntur in una serie ita dispositae fuisse uti in Codice Misnico modo laudato recensentur; sed vel in circuitu, ut ultima cista oblationum spontanearum & prima Siclorum sibi proximae fuerint, vel ita ut series inceperit a cistis sex oblationum spontanearum & dein contiguae iis cistae siclorum fuerint, & his, turturum, columbarum, ligni, atque ita porro: quia *ibid*. §. 7. disputa-

tur de pecunia inventa inter ciſtam oblationis ſpontaneae & ſiclorum, ad quam pertineat, uti de pecunia inter ciſtam ligni & thuris reperta.

§. IV. Num hic fuerit Conclave Silentum & vaſorum.

IV. Ad hoc Atrium quidam referunt Conclavia duo, quorum ſit mentio in *Schekalim* v. 5. alterum לשכת חשאים conclave ſilentum, in quod viri pii clam eleemoſynas ſuas conferebant, alterum לשכת הכלים conclave vaſorum, in quo vaſa ſponte oblata erant, quae ſervabantur ad varios uſus, aut pretium eorum inferebatur ללשכת קרבנות ברק הבית conclavi munerum reſtaurationi Templi deſtinatorum, de quibus vide in *Temura* I. 6. & VII. I. 2. *Eracin.* VIII. 6. Videntur tamen haec conclavia ad Atrium Iſraelitarum aut Sacerdotum potius pertinuiſſe, quum ex conclavi vaſorum quotidie vaſa miniſterii peterentur.

§. V. Et *Beth Mokad.*

V. Ad Septentrionem Atrii mulierum (ut aliis placet ad Septentrionem Atrii Sacerdotum non longe a laniena) collocatur a nonnulli בית מוקד *domus foci*, ubi perpetuus ignis (vulgaris tamen) alebatur ad calefaciendos Sacerdotes, qui nudis pedibus incedebant ſupra ſolum Atriorum marmoreum, de quo vide *Middoth* & *Schabbath* I. 11. & ubi Seniores familiae Sacerdotalis, quae illo die ſacris operata fuerat, dormiebant, & claves Atrii ſervabant.

Sita erat partim in loco Sancto, partim profano, in cujus quatuor angulis quatuor erant conclavia. 1. Panum propositionis. 2. Lapidum altaris a Syris temerati, qui 1 *Macc.* 4. 46. dicuntur reposti ἐν τῷ ὄρει τȣ̃ οἴκȣ (בהר הבית) ἐν τόπῳ ἐπιτηδείῳ. 3. Quo in balneum descendebatur. 4. Agnorum sacrificii jugis (quod & לשכת קרבן dicitur) ubi 6 agni legitimi ad minimum semper erant. *Eracin.* III. 5. Ita est in *Middoth.* I. 6. sed in *Tamid.* III. 3. cum conclavi agnorum junguntur haec tria conclavia, I. החותמות Sigillorum, II. בית מוקד domus foci. III. In quo parabant panem facierum.

CAP. X.

De Atrio Israelitarum, & Sacerdotum.

I. PEr quindecim gradus formae semilunaris, & altitudinis semicubitalis, quibus 15 Psalmi המעלות respondent, adscendebatur ex Atrio mulierum ad Atrium Israelitarum. *Succa.* V. 4. *Middoth.* II. 5. quod longum erat cubitos 135, latum 11. Alto muro haec duo Atria distinguunt Judaei, & in ejus medio Portam celeberrimam Nicanoris plerique collocant. Atrium Israelitarum di- §. I. Magnitudo Atrii Israelitarum & Sacerdotum.

ſtinctum erat ab Atrio Sacerdotum, uno gradu cubitum alto (qui tamen in loco adſcenſus in duos gradus videtur diviſus) in quo erat دكان דוכן *ſuggeſtum*, graduum trium ſemicubitalium, ſic ut ſolum Atrii Sacerdotum cubitis duobus & dimidio altius eſſet Atrio Iſraelitarum) ubi Levitae canebant. Vox דוכן Perſica eſt, & Arabica, notans *locum in quo artifices opus ſuum peragunt, officinam, fulcrum, ſedile*: licet in eo ſtarent, non ſederent Levitae. Longum erat Atrium Sacerdotum 187 cubitos ab oriente in occidentem, ſive ab Atrio Iſraelitarum uſque ad undecim cubitos poſt Aedem ſacram, & ab Auſtro verſus Septentrionem 135.

§. II. Portae. II. Portae in Atrio Iſraelis & Sacerdotum tredecim recenſentur. 1. Nicanoris, ad orientem. Ad meridiem. 2. Superior. 3. Ardoris. 4. Primogenitorum. 5. Aquae. Ad boream. 6. Jechoniae. 7. Oblationis. 8. Mulierum. 9. Cantici. Ad occaſum 10. 11. duae Anonymae, & ad utrumque latus portae Nicanoris, duae minores 12. 13. Vide *Maſſechet Schekalim.* VI. 3. & *Middoth* II. 6. In *Middoth* autem *cap.* 1. *m.* 4. portae Atrii magni (quod Atrium Iſraelitarum & Sacerdotum complecti videtur) ſeptem fuiſſe traduntur. In oriente 1. Nicanoris. Ad meridiem, 2. Porta ardoris, 3. Primogenitorum. 4. Aquarum.

rum, ſupra quam erat conclave Abtines. Ad Septentrionem. 5. Porta Nitzots, juxta vel ſupra quam erat conclave Nitzots. 6. Oblationis. 7. Domus foci. Occidentales nullae hic memorantur, & eas fuiſſe negat quoque Joſephus.

III. Conclavia hic numerantur praecipue octo, in *Middoth*. v. 2. praeter quae loca fuerunt comeſtioni ſacrorum deſtinata, בית האבן in angulo Euroaquilonari, & alia. §. III. Conclavia.

Ad Septentrionem.

1. Conclave Salis, ad uſum altaris.
2. Conclave Parvae, ubi pelles victimarum ſale condiebantur. پرواري *Parva*, Perſis eſt *conditum*, *ſaginatum*, & *Salire* dicunt بنمك پروردن.
3. Lavantium, ubi victimarum inteſtina lavabantur. Vide *Tamid*. IV. 2.

Ad Auſtrum.

4. Ligni, in quo ligna ſelecta & apta ad uſum altaris ſervabantur. Supra hoc erat conclave Parhedrin, ſive βυλευτῶν.
5. Putei, בור הגולה unde aquam ad uſum Atrii hauriebant ſitulam ope rotae extrahentes. Ex quo ſolo puteo, ut & בור הגדול, *puteo magno* permiſiſſe Prophetae dicuntur, ut per rotas diebus feſtis aquam haurirent. *Eruvin*. x. 14.

6. Ga-

6. Gazith, ſive caeſi lapidis, ſtructum a Simeone Ben Shetach, הנשיא, i. e. Praeſide Synedrii, licet alii eum אבב״ד, i. e. a Praeſide ſecundum faciant, quos pluribus refellit R. Zacuth in *Juchaſin*. Hoc conclave partim in Atrio, partim in חיל ſitum erat, conſeſſu Synedrii Magni nobilitatum.

Ad utrumque latus Portae Nicanoris.

7. Phineas veſtiarii.
8. Eorum qui duodecim חביתין cruſtula Pont. M. conficiebant. Ad hunc locum conveniebat utraque turba Sacerdotum, quae quotidie mane ex Beth Mokad egreſſa Atrium hinc & inde luſtraverat. *Tamid.* 1. 3.

CAP. XI.

De Mari Aeneo & Labris Templi primi.

§. I. Maris aenei magnitudo.

I. COllocavit Rex Salomon in Templi ſui Atrio (in ſecundo autem non fuit) ingens vas aeneum luſtrationi Sacerdotum deſtinatum, הים מוצק, ſive Mare ex aere fuſo, altum quinque cubitos, latum ab

ab uno labio ad aliud decem, & in peripheria complectens cubitos triginta. Insistebat 12 bovibus aereis, & capiebat 3000 bathos aquae. 2 *Chron.* 4. 2. 3. 4. At in 1 *Reg.* 7. 26. 2000 batos cepisse dicitur.

II. Quam figuram habuerit, Sacer Codex expresse non tradit. Josephus scribit accessisse eam ad hemisphaerium, & suffultum illud fuisse in medio spira in helices decem circumducta. Eupolemus coronae meminit ad basin, quam Sacerdotes manus pedesque abluturi conscenderent, & mari huic longitudinem 20 & latitudinem viginti cubitorum attribuit. His si addamus mare hoc aeneum 5 tantum cubitos altum fuisse, & continuisse 3000 bathos (bathus autem mensura creditur aequalis cubo ex duabus tertiis cubiti) videtur illa delineatio probabilis, quam Vir doctus in epistola ad Cl. *Bernardum*, edita post Libros ejus *de Ponderibus & mensuris antiquis* conscriptos, exhibet. Ita enim per rationes Mathematicas capacitati maris satis fit; illustrantur loca 2000 & 3000 bathos memorantia, 1 *Reg.* 7. & 2 *Chron.* 4. quae ex differentia humidorum & aridorum, vel impletione vasis, conciliari solent; & mensura Eupolemi 20 cubitorum cum cubitis 10 S. S. convenit. §. II. Figura.

III. Lavabant ex eo Sacerdotes manus & pedes: quod qua ratione peractum sit contro- §. III. Usus.

vertitur. Sunt qui ipſos Sacerdotes corpora ei immerſiſſe putent, aut in coronam, quae baſin cingebat, adſcendiſſe. Alii vero per plurima epiſtomia ſemper aperta aquam defluxiſſe atque ita a Sacerdotibus exceptam. Alii denique non niſi 12 epiſtomia ei tribuunt, ut ita 12 Sacerdotes membra holocauſti ad altare delaturi (nam 13, qui mactaverat, lotione non indigebat) ſimul lavarentur. Aqua autem ſuperne infundebatur ſingulis diebus, vel ex fonte eo ferebatur: ſed in labrum, כיור, Templi II per machinam ligneam, quam ei aptavit Ben Catin attollebatur.

§. IV. Labra aerea. IV. Praeterea 10 labra aenea כירות Salomon in Atrio collocavit, 5 ad dextram, 5 ad ſiniſtram, aedis Sacrae, continentia ſingula 40 Bathos & innixa baſi aeneae altae 3 cubitos, longae & latae 4, quae & ipſa 4 rotis inſiſtebat. Ex his labris aqua petebatur ad lavandas carnes victimarum, 2 *Chron.* 4. 6. 1 *Reg.* 7. 27. 38.

CAP. XII.

De Altari exteriori.

§. I. Altare aeneum Templi I. I. IN Templo primo aliud fuit altare, aliud in ſecundo. Illud quod Salomon extruxit, appellatur aeneum, quod exterius aere

re esset obductum. Longum autem erat 20 cubitos, & totidem latum, altum vero 10. 2 *Chron.* 4. 1. situm ad orientem aedis Sacrae.

II. Non videtur illud altare aeneum in Templo primo perstitisse usque ad ejus excidium, quia cum mari aeneo, & labris, aliisque hujus Atrii ornamentis, in Babyloniam delatis, fuisset memoratum, *Jerem.* 52. 17. & *seqq.* Sic ut probabile sit lapideum aliquod ejus loco in Templo primo exstructum fuisse (forte postquam Rex Achas semoto altari aeneo altare suum Damascenum substituit, 2 *Reg.* 16. 14.) ad cujus formam Judaei e captivitate Babylonica reduces lapideum quoque exstruxerunt. Confer *Jerem.* 41. 5, §. II. Quamdiu in Templo fuerit.

III. Templi Secundi altare fuit constructum ex lapidibus impolitis, *Exod.* 20. 25. 1 *Macc.* 4. 44. longum, juxta descriptionem Hebraeorum, 32 cubitos, totidem latum, & altum 10. In hoc altari juxta traditiones Hebraeorum notanda sunt sequentia. *Tres clivi* ad meridiem altaris, ducentes ad totidem distinctos altaris ambitus, sine gradibus, quorum medius erat maximus, longus 32 cubitos, latus 16, & exiguo intervallo ab altari sejunctus. Hic sale spargebatur, ne pedes Sacerdotum adscendentium vel descendentium ob laevitatem soli loco suo elaberentur. *Eruvin.* x. 14. Sacerdotes qui adscendebant, ad dextram ibant; praeter quam §. III. Forma altaris in Templo II. Clivi, foci, cornua, & foramina libationum.

 tres

tres illi, qui vinum, vel aquam libabant, aut avem in holocaustum ferebant. Sed P. M. solus, vinum libaturus, altare a dextra circuibat usque ad angulum notozephyrinum, & illic porrectum a Sacerdote vinum effundebat. *Tres ignes* in ejus summitate, unus ad combustionem victimarum & fertorum, alter ad adolendum suffitum, tertius perpetuus, unde reliqui incendi poterant (quod colligunt ex *Levit.6.* 9. 10. 12. at quidam duos tantum focos, alii quatuor fuisse dicunt. *Joma.* IV. 6.) & inter illos medium, pomum cineris. *Cornua* quatuor non efficta ad similitudinem cornuum taurinorum, sed prominentiae altae cubitum palmorum 5, & latae, longaeque ad eandem mensuram, quadrata & intus cava, *Duo foramina* in summo altari ad cornu notozephyrinum, unum ad vinum libaminis, alterum ad aquam in festo Tabernaculorum excipiendam, quae in *Succa.* IV. 9. ספלים appellantur. Vinum sacrum, per illud in cavitatem subterraneam delapsum & ibidem concretum singulis 70 annis a Sacerdotibus eximebatur & comburebatur in loco Sancto.

§. IV. Ejusdem Sal, filum rubrum, meatus sanguinum, & fundamentum.

IV. Praeterea in altari erat *cumulus salis* publici, של צבור in clivo medio, quo omnia altari admota adspergebantur praeter vinum libaminis, sanguinem & ligna: ita quidem ut membra victimarum in colle salirentur, sed in summitate altaris pugillus e fertis a Sacerdote exemtus,

tus, thus, ferta igne confumenda, & holocauftum ex ave. Sunt qui vocem מלח non per *fal*, fed *bitumen* transferunt, hujufque ufum paffim in Sacris, uti & in confperfione clivi, ad firmandos Sacerdotum greffus, fuiffe putant. *Filum rubrum*, cingens totum altare in medio, fupra quod fanguines facrificiorum pro peccato comedendorum & holocauftorum avium, at infra quod fanguines reliquorum facrificiorum, fpargebantur. *Duo foramina* ad angulum altaris notozephyrinum, quae excipiebant fanguinem ad bafin effufum, eumque per meatus fubterraneos ad rivum Kedron transmittebant: ita ut in foramen unum, quod erat ad occidentem, fanguis qui in Sanctum illatus fuerat effunderetur, in aliud vero quod ad meridiem, qui non fuerat eo illatus. *Fundamentum*, יסור, altum cubitum unum, quod lateri orientali & meridionali defuit, fic ut cornu Euro-Auftrale eo caruerit. Ceterum figuram totius altaris optime expreffit ad mentem Hebraeorum Cl. *Daffovius*.

V. Ad Septentrionem altaris erat fub dio בית מטבח״א, five *Locus mactationis* Sanctiorum victimarum, ubi folo infixi erant fex ordines annulorum vel uncorum, quos Johannes P. M. fieri juffit, quorum finguli ordines quatuor annulos complectebantur, ut ad illos conftrictae victimae minori cum in- §. V. Laniena.

commodo jugularentur. Dein octo mensae marmoreae ad excipiendas carnes victimarum, & intestina in conclavi lavantium jam lota; ac totidem columnae, trina uncorum serie instructae, e quibus suspensae hostiae excoriabantur. Praeter has erant mensae ad occidentem clivi altaris, una marmorea, *adipum* dicta cui membra victimarum dissecta imponebantur; altera argentea, quae sustinebat vasa ministerii, ex לשכת הכלים petita. Vide *Massechet Schekalim*. VI. 4. *Tamid*. III. 4.

§. VI. Situs horum omnium.

VI. Haec omnia ita erant sita inter Septentrionem & Austrum, ut a muro Atrii Septentrionali usque ad columnas esset spatium cubitorum 8, inde ad mensas marmoreas, 4, ad locum annulorum 4 (annuli ipsi 24 cubitos occupabant) ab annulis ad altare 8 (altare autem cum clivo erat 62 cubitorum, quia clivus in solo tantum 30 cubitos occupabat) inde ad murum Atrii 25. Vide *Middoth*. V. I.

CAP. XIII.

De Aede Sacra, & ejus Vestibulo.

§. I. Frons aedis.

I. AD Aedem Sacram tandem accedimus, quo nomine Augustam illam domum intelligimus, ad quam ex Atrio Sacerdotum adscendebatur gradibus 12, per intervalla distinctis, & dimidium cubitum altis.

Frons

Frons hujus alta erat cubitos 120 in Templo primo (2 *Chron*. 3. 4.) eminens, uti probabiliter conjicitur, ſupra tectum reliquae Aedis cubitos 40, quod 80 cubitos cum baſi & conclavibus altum fuiſſe dicitur: ſic ut altitudo 30 cubitorum (1 *Reg*. 6.) aedi ſtricte dictae, quatenus Sanctum & S. Sanctorum complectebatur, conveniat. Sed in ſecundo 60. *Ezr*. 6. 13. cui altitudini Herodes 60 alios adjecit, ut ita Templum Salomonico minus non eſſet, qui cum tectum reliquae aedis ad 100 cubitos altitudinis extulerit, eminuit haec frons 20 cubitos.

§. II. Altitudo aedis, tempore Herodis.

II. Ipſa Aedes, uti erat ſub imperio Herodis, alta erat 100 cubitos (fronte, uti dictum, excepta): lata totidem & longa. Altitudo hoc modo colligitur in *Middoth*. IV. 6.

Baſis, האוטם, fundamentum ex ſolido lapide, Arab. الطم, 6 *cubiti*.	6
Murus, 40 *cubiti*.	40
כיור ubi erant capita trabium opae inſertarum. Rem ita praeſectam in extremitate قرس appellant Arabes. *cub*. 1.	1
Locus ſtillicidii vel intertignium.	2
תקרה, tabulatum ligneum. 1. *cub*.	1
מעזיבה, pavimentum ex alia materia ſupra illud (vide *Succa*. 1. 7.) Exponitur per Arab. الملاط lutum, calcemve, quae ſupra tabulatum ſternitur. 1 *cub*.	1

Murus conclavis ſuperioris. 40 *cub.* 40
Capita trabium, כיור. 1 *cub.* 1
Locus ſtillicidii vel intertignium. 2 *cub.* 2
Tabulatum. 1 *cub.* 1
Pavimentum. 1. *cub.* 1
Lorica, vel Podium. 3 *cub.* 3
Lamina acuta ad arcendas aves. 1. *cub.* 1

100

§. III. Latitudo.

III. Latitudo ejus ab Auſtro verſus Septentrionem erat cubitorum 100, quamvis non ubique eandem habuerit, ſed a fronte latior exiſtens ſpeciem Leonis retulerit. Hoc ſpatium per cubitos hac ratione digeritur.

Paries veſtibuli, latus, *cub.* 5 5
Spatium ab hoc pariete uſque ad parietem primum conclavium ad latus Sancti, *cubit.* 10 10
Inde uſque ad parietem ſecundum. *cub.* 5. 5
Inde ad tertium. *cub.* 3. 3
Inde ad quartum. *cub.* 5. 5
Inde ad quintum. *cub.* 6. 6
Inde ad ſextum ſive intimum. *cub.* 6. 6
Latitudo Sancti. *cub.* 20. 20
Muri ejus & ſpatia ad Septentrionem, uti ad Auſtrum. *cub.* 40. 40

100

Spatia autem, quae ad Auſtrum & Septentrionem

nem ultra Sancti & conclavium muros excurrebant nomine בית החליפות veniunt, quod ibi secespitae servarentur.

IV. Longitudo aedis ab oriente ad occidentem per cubitos ita deducitur. §. IV. Longitudo.

Murus vestibuli. 5 *cub.*	5
Vestibulum ipsum. 11 *cub.*	11
Murus Sancti. 6 *cub.*	6
Sanctum 40 *cub.*	40
Spatium velorum. 1 *cub.*	1
Sanctum Sanctorum. 20 *cub.*	20
Murus aedis. 6 *cub.*	6
Conclavia. 6 *cub.*	6
Murus conclavium. 5 *cub.*	5
	100

V. In hac Aede consideranda veniunt Vestibulum, Sanctum, Sanctum Sanctorum, conclavia superiora, & appendices sive conclavia quae exterius hanc aedem circumdabant. §. V. Partes.

VI. Vestibulum, אולם, sive πρόναον, insistens basi aedis, ab היכל distinctum (*Eruvin.* x. 15.) latum fuit, uti tota aedes, 20 cubitos, longum vero in Templo primo decem 1 *Reg.* 6. 3. quos Herodes ad 11 vel 15 aut 20 auxisse dicitur: uti & ipsius aedis tectum (quod altum fuisse creditur in Templo primo cubitos 80, in secundo 60) ad 100 cubitorum altitudinem extulit. §. VI. Vestibulum.

§. VII. Columnae duae.

VII. Ante hoc in Templo primo Salomon columnas duas ex aere fuſo (Eupolemus apud Euſebium, *lib.* IX. *Praepar. Euang.* *c.* 34. auro ait inductas fuiſſe ad craſſitiem digiti) Jacin & Boaz dictas collocavit, altas 35 cubitos (2 *Chron.* 3. 15. ſed *Jerem.* 52. 21, & apud Joſephum, legitur 18 cubitos) in peripheria habentes 12, intus cavas: quas Babylonii ſecum abſtulerunt.

§. VIII. Janua.

VIII. Janua veſtibuli in Templo ſecundo (nam de primo non conſtat) tempore Herodis alta fuiſſe dicitur 40 cubitos, lata 20, ejuſdem cum ipſo Sancto menſurae. Supra eam 5 erant מלתראות μέλαθρα, totidem ſeriebus lapidum diſtincta. In Templo primo valvas illa habuit, in Secundo nequaquam, ſed pretioſiſſimum velum (quod in *Schekalim* VIII. 5. ſcribitur eandem cum porta magnitudinem & craſſitiem palmi habuiſſe) earum locum tenebat, cui aliud vilius praetenſum fuiſſe dicitur, ad arcendas a priori aëris injurias.

§. IX. Vitis, coronae, menſae.

IX. In hoc veſtibulo Templi primi clypei Davidis 2 *Reg.* 11. 10. gladius Goliathi 1 *Sam.* 21. 9. & alia ἀναθήματα creduntur ſervata fuiſſe; in Templo autem Secundo habebat Vitem auream incumbentem trabibus cedrinis quas columnae argenteae ſuſtinebant, quam nonnulli ab Haſmonaeis, alii ab Hero-

de

de Templo donatam, alii vero ex muneribus variorum hominum confectam fuisse volunt: Praeterea hic suspensae fuisse dicuntur duae coronae aureae *Zach.* 6. 14. & lampas ab Helena Regina donata, uti & collocatae mensae duae; marmorea, cui panes deferendi in Sanctum imponebantur, & aurea, quae eos e Sancto delatos excipiebat.

CAP. XIV.

De Sancto.

SAnctum, קדש, τὰ ἅγια, locus erat inter vestibulum & Sanctum Sanctorum intermedius, nulli nisi Sacerdoti adeundus, latus 20 cubitos, longus 40, altus in Templo primo 30, Herodiano 40. Inserviebat autem cultui Sacro per lampades & suffitum quotidie parandum, panes singulis hebdomadis collocandos, sanguinis adspersionem altari interiori semel quotannis die solennis Expiationis. §. I. Sancti magnitudo, & usus.

II. Porta Sancti, magna dicta, lignea & auro obducta, cui velum erat praetensum in Templo II, alta fuit 20, lata 10 cubitos & quatuor valvis instructa. Ad Septentrionem hujus portae erat פשפש sive exigua porta in basi Templi, per quam introibat, qui Portam §. II. Porta.

gnam aperiret. *Tamid.* III 7. Supra quam, in Templi II veſtibulo, aurea Lampas ab Helena donata. Solum, tectum, & parietes (in quibus feneſtrae ad lumen diurnum excipiendum a quibuſdam collocantur) auro erant obducti in Templo Salomonico, cujus ornatum aequare non videntur potuiſſe conditores ſecundi.

§. III. Vaſa praecipua. III. Tria erant hujus loci praecipua ornamenta, θαυμασιώτατα καὶ περιβόητα πᾶσιν ἀνθρώποις ἔργα, λυχνία, τράπεζα, θυμιατήριον, uti Joſephus loquitur. *lib.* V. 14. *de bell. Jud.* quorum duo priora ne tempore feſtorum ab imperitis Sacerdotibus polluerentur, quum loco removeri & immergi non poſſent, cavebant quam maxime. Altare autem ſuffitus, quia erat ſicuti ſolum, כקרקע, immerſione non indigebat. *Chagiga.* III.8.

§. IV. Lychnuchus. IV. Lychnuchus in Templo Secundo, ante quem Talmudici lapidem tres gradus altum locant, ut ei Sacerdos aptaturus lucernas inſiſteret, unicus fuit, in Salomonico decem, 2 *Chron.* 4.7. Confer 2 *Chron.* 4. 19. quibus nonnulli addunt Moſaicum, de quo tamen S. codex non loquitur, ad cujus latera hinc & inde Salomonicos illos locatos volunt, quos alii, permutato ordine qui in Tabernaculo obtinuit, ad Auſtrum partim, partim ad Septentrionem collocant.

V. Figura horum lychnuchorum non videtur diversa fuisse a figura Mosaïci: atque ita, ut Judaei tradunt, scapus fuit 18 palmorum, complectens palmos 3 (ubi erant tres pedes, quibus insistebat, & flos) palmos 2 inornatos & laeves, palmum 1 (in quo erant crater, malogranatum & flos) palmos duos laeves, malogranatum unius palmi (supra quod utrinque rami surgebant) palmum laevem, malogranatum unius palmi (supra quod alii duo rami) palmum laevem, malogranatum unius palmi, supra quod palmos 2 laeves, denique palmos tres, in quibus erant (quod ornamentum solum habebant reliqui 6 rami) crateres tres, malum & flos. Figura autem Lychnuchi in Templo II colligi potest ex arcu Titi Vespasiani, in quo Romae conspicitur: nec enim videtur ibi alius fuisse Lychnuchus depictus, quam ille qui in Sancto erat, ad cujus figuram similem Lychnuchum conficere in alios usus non licebat. Non autem nisi noctu hi Lychnuchi videntur arsisse. §. V. Figura in Templo I & II.

VI. Mensas panum propositionis decem Salomon fieri curavit, 2 *Chron.* 4. 8. quas Sancto illatas nonnulli volunt una cum Mosaïca, alii solas. In Templo Secundo una tantum fuit, quam Titus cum aliis vasis Sacris in triumpho circumtulit, quae in arcu triumphali Titi Vespasiani Romae conspiciuntur. §. VI. Mensa.

§. VII. Altare.

VII. Altare ſuffitus in Templo utroque unicum fuit, ad formam, ut videtur, Moſaïci exſtructum, a Salomone prius, dein reducibus e Babylonia & Haſmonaeis. 1 *Macc.* 1. 23.

CAP. XV.

De Sancto Sanctorum, & conclavibus Aedis Sacrae ſuperioribus ac lateralibus.

§. I. Magnitudo Sancti S.

I. LOngum id erat in Templo primo 20, & latum 20 cubitos, altum 30. 1 *Reg.* 6. 2. (in Templo autem Herodiano altitudo fuit 40 cubitorum), quod enim 1 *Reg.* 6. 20. altitudo ejus 20 cubitis definitur, intelligitur de muro ejus orientali qui 10 cubitis depreſſior erat reliquis, ut operi reticulato locus eſſet. 2 *Chron.* 3. 16.

§. II. Velum ejus.

II. Diſcernebat murus in Templo primo Sanctum Sanctorum a Sancto, ligneus quidem ſed auro obductus, in quo oſtium erat, cui velum praetendebatur, quod ipſi vectes arcae foederis contingebant. 1 *Reg.* 10. 8. Sed in Templo Secundo nec murus nec oſtium Sanctum a Sanctorum dividebat; ſed duo vela, cubiti intermedii ſpatio ſejuncta, inter quae Pontifex M. Sanctum Sanctorum intraturus ab Au-

ſtro verſus Septentrionem incedebat, quae multi putant fuiſſe illud καταπέτασμα quod moriente Chriſto ruptum tradit Matthaeus *c.* 27. 51.

III. Spatium cubiti quod inter Sanctum & Sanctorum erat in Templo Secundo, appellatur טרקסין, quod ex Graeca voce τάραξις, qua perturbatio oculi a fumo, pulvere, &c. notatur, vulgo deducitur, ut innuatur conditores Templi Secundi, dubitantes an ad Sanctum an vero ad Sanctum Sanctorum pertineret, vitio oculorum mentis laboraſſe. Sed quum non credibile ſit ſuperbam Judaeorum gentem tam ignominioſo nomine ignorantiam ſuam fateri voluiſſe, nec nomen ταράξεως, perturbationis ſc. a cauſa externa, ſatis bene huic rei conveniat, videtur potius eſſe nomen Perſicum, uti multa alia in Talmude memorata, در كزين טַר קְסִין. Notat טר vel در *Portam*, *Introitum*, & קסין *electum*: quippe nulla portarum *Aedis electae*, בית הבחירה, erat ſanctior; & ſpatium hoc ita definitum & electum erat a Conditoribus Templi Secundi inter duo Sanctiora conclavia, ut tamen ad neutrum pertineret. Quod autem veteres tradunt hanc vocem ſignificare פנים וחוץ *intus* & *extra*, verum eſt de voce priore در vel טר, aptiſſima ad hujus hiſtoriae memoriam conſervandam.

§. III. *Tarkeſin* inter Sanctum & Sanctum Sanctorum.

IV. Ar-

§. IV. Arca foederis. IV. Arca foederis in Templo primo, imposita, ut Hebraei tradunt in *Joma*. v. 2, lapidi שת״ה tres digitos alto, qui Arca abducta vel recondita in Templo Secundo remansit, & super quem P. M. thuribulum in die Expiationis collocabat, praeter Cherubinos suos, obumbrabatur duobus aliis a Salomone fabricatis quorum alter ab Austro, alter a Septentrione stabat, qui magnitudine, situ, & materia a Mosaïcis erant distincti, 2 *Chron.* 3. 10.

§. V. Parietes. V. Parietes marmorei erant, sed asseribus cedrinis elegantissime caelatis & auro obductis intrinsecus tecti, fenestris quoque, uti multis persuasum est, instructi. Tectum, per quod demitti solebant artifices ut partes hujus conclavis laesas restituerent, ex ligno cedrino auro obducto constabat, uti & ipsum solum.

§. VI. Conclavia superiora. VI. Supra Sanctum & Sanctum Sanctorum videntur conclavia quaedam fuisse, eaque gemina ejusdem altitudinis, longitudinis, & latitudinis cum Sancto & Sancto Sanctorum; in quae volunt illatum fuisse apparatum & vasa Tabernaculi Levitici. Supra haec tectum aedis eminebat, non planum sed acclive, & cingulo 4 cubitos alto circumdatum.

§. VII. Conclavia lateralia. VII. Extra parietem aedis Sacrae תאים 1 *Reg*.6. 3. thalami quidam vel conclavia, οἶκοι βραχεῖς Josepho, structa fuisse dicuntur numero 38, quarum 15 & 15 hinc & inde, 8 ad

ad posticam aedis partem fuere collocata, per tres ordines contignationum. Haec Sanctum & Sanctum Sanctorum ambiebant, a Septentrione, Occidente & Austro, ad ornatum & custodiam variarum rerum, ita ut ad Septentrionem & Austrum quinque essent sita supra alia quinque, & super haec totidem alia; ad occasum vero tria tribus imposita & his duo. *Middoth.* IV. 3. Quibus addi possunt conclavia duo in Templo Herodiano, ad Austrum & Septentrionem vestibuli, secespitis servandis destinata.

CAP. XVI.

De Synagogis.

I. INter loca Sacra numerandae quoque sunt Synagogae, quas Philo ἱερȣ̀ς τόπȣς, alii προσευχὰς, & ἱερὰ (licet Hierosolymis ἱερὸν, Templum, a Synagogis distinguatur *Joh.* 18. 20.) Hebraei vulgo בתי כנסיות appellant. Et uti haec vox apta nata est significare quosvis locos, in quos homines conveniunt, ita etiam vox Συναγωγὴ (qua Alexandrini τὸ עדה paucissimis locis exceptis constanter vertunt) quamvis congregationem, uti impiorum *Ps.* 22. 17. apum *Jud.* 14.8. notare apta, strictius tamen accepta pro loco publici §. I. Nomina.

H con-

conventus ſumitur, in quo preces & reliquae partes cultus Sacri ab incolis urbium majorum Sabbathis & ſtatis temporibus peragebantur. Nonnunquam & Synagogae nomen ſcholis tribuitur, quae plerumque Synagogis ſtricte dictis conjunctae erant, & in ipſo Talmude voces בית הכנסת & בית מדרש ſaepe de uno eodemque loco uſurpantur.

§. II. Sanctitas. II. Sanctitas Synagogarum ex nominibus quibus inſigniuntur, & uſu cui inſerviebant innoteſcit. Illa autem tanta erat, ut etiamſi deſtructae eſſent, in loco earum non licuerit lugere, torquere funiculos, retia extendere, aut viae compendium per eundem locum facere. *Megilla.* III. 3.

§. III. Origo. III. Quum a temporibus antiquis, ἐκ γενεῶν ἀρχαίων, in Synagogis codicem Moſaïcum populo praelectum tradat Jacobus, *Act.* 15. 21. origo earum inde ducenda eſt. At quum id tempus indefinitum ſit, quidam viventibus primis Patriarchis loca quaedam ſacro cultui dicata & ſtatis temporibus frequentata fuiſſe exiſtimant: alii in *Deuter.* 31. 11. 12. ortum Synagogarum quaerunt: alii denique, quum etiam ſub imperio Regum Judae & Iſraelis frequenter & diu in idololatriam prolapſi fuerint Judaei, & rariſſima Legis Moſaïcae exempla fuiſſe videatur liquere ex 2 *Chron.* 17. 6. & Joſiae admiratione quum

verba

verba reperti feliciter Sacri Codicis perciperet, 2 *Reg.* 22. 11. illis temporibus Synagogas non fuiſſe ſed poſt reditum Judaeorum e captivitate Babylonica eas ortas eſſe arbitrantur.

IV. Partes Sacri cultus in Synagogis peragi ſoliti hae fere ſunt. Lectio Sacri Codicis, (quam lectionem praecedebant Preces matutinae, quas Viri ſtantes, & phylacteriis ornati, ante ingreſſum Synagogae loti, velato capite fundebant, & formula קדיש) praecipue quidem Pentateuchi, quae non Graeco ſed Hebraico ſermone fiebat, non in Palaeſtina tantum, ſed & Alexandriae & alibi, quamvis imperante Juſtiniano de verſione Graeca ad librorum ſacrorum publicam lectionem aſſumenda lis mota fuerit. Codex ipſe traditur fuiſſe, ut hodieque in Synagogis, ſine punctis vocalibus. Singulis autem Sabbathis, matutino tempore, lectio quaedam, ſive Paraſcha (quales in Pentateucho 53, ut Maſorethae, 54, ut alii dicunt) ita ut ſpatio annuo tota Lex Moſaïca abſolveretur: pro ratione enim anni unam vel duas Paraſchas uno Sabbatho praelegebant. Singulae Paraſchae in ſeptem partes erant diviſae pro numero lectorum, quorum ultimus ubi munere ſuo functus eſſet, & codex in arcam reductus (*Luc.* 4. 20.) קדיש repetebatur.

§. IV. Uſus. Lectio Pentateuchi.

§. V. Prophetarum. V. Deinde instituebatur lectio τῶν הפטרות sive pericoparum ex scriptis Propheticis excerptarum (quam δοξολογία quaedam praecedebat, & quatuor sequebantur) & preces additiae, תפלת מוסף. Aderat autem huic lectioni המתרגם, sive Interpres (quem nonnulli volunt eundem fuisse cum הדרשן *Concionatore*, ita ut Interpretationem suam latius saepe diffunderet; alii distinguunt, sic ut הדרשן orationem ad populum post lectionem Sacri Codicis habuerit) qui versiculum unum e scriptis Mosaïcis praelectum, e Propheticis tres, coram populo Hebraeae linguae ignaro interpretaretur: *Megilla* III. 3. quem nonnulli inde a captivitate Babylonica, alii demum a temporibus Hasmonaeorum eo officio functum fuisse existimant. Benedictio quoque per Sacerdotes, vel absentibus iis per שליח צבור peragebatur, post quam dimittebatur concio.

§. VI. Ac flagellatio. VI. Flagellationem, in Synagogis peragi solere liquet ex *Matth.* 10. 17. & 23. 34. Alii quidem hic per Synagogas innui putant Conventus civiles sive Juridicos, ut I *Macc.* 7. 12. *Addit.* ad *Daniel.* 13. 41. vel speciatim Synedrium triumvirale, quod in unaquaque Synagoga erat: sed alii Synagogas proprie dictas intelligunt, in quibus uti Excommunicatio ita flagellatio, poena minor, in usu fuit.

VII.

VII. Partes in Synagoga praecipue ſpe- §. VII. Partes.
ctandae ſunt quatuor I. Armarium, *Hebr.* ארן, Arca, quae & היכל dicitur, ſive *Sacellum*, & תיבה, in qua Libri Sacri aſſervantur, collocanda in latere Synagogae, quod Hieroſolymam reſpicit, ut in precibus verſus Sanctum Sanctorum facies ſuas convertant, & velo appenſo ornata. Quis gradus Sanctitatis ei reſpectu Synagogae & utenſilium ejus tribuatur, vide in *Megilla.* III. I. II. Suggeſtum, Hebraïce, מגדל & בימה, βῆμα, exſtructum in medio Synagogae, ut in illud conſcendant qui Codicem Sacrum praelegent, aut pro concione verba facient, ſuper quo eſt כסא ſive כורס"א (*Perſ.* كرسي) pulpitum, in quo Codex Sacer, dum eum legebant, reponebatur. III. Subſellia, inter quae varia erat diſtinctio ita ut ſubſellia Seniorum obverſa eſſent populo & terga conſidentium verſus armarium eſſent, & populi ſubſellia ſpectarent armarium, quamvis in omnibus Synagogis id non obſervetur. Huc ſpectant πρωτοκαθεδρίαι ἐν ταῖς Συναγωγαῖς a Chriſto reprehenſae *Matth.* 23. 6. IV. Lucernae in Synagoga ſuſpenſae ad uſum quidem in precibus veſpertinis, ad ornatum vero & decus Sabbathis feſtiſque diebus accenſae.

VIII. Frequenter Judaei mentionem inji- §. VIII. Decem o-
ciunt, quum de Synagogis loquuntur, decem otioſo-

tiosi Synagogae. otiosorum בטלנים, i.e. quorundam hominum qui ab opere cessantes ad id pretio conducti erant, ut in Synagoga praesentes essent tempore precum, & decem saltem ibi invenirentur. Ubi hi essent, civitas illa עיר גרולה urbs magna habebatur; ubi non essent, censebatur modo כפר. Alii vero existimant hos decem fuisse homines literatos, qui Synagogam moderabantur & curam ejus gerebant.

§. IX. Rectores ejus & ministri. IX. Personae, quarum opera circa Synagogae regimen & ministerium Sacrum versabatur, his nominibus fere appellantur Ἀρχισυναγωγοὶ ממונים, זקנים, פרנסים, quos nonnulli eosdem faciunt cum collectoribus Eleemosynarum, alii pro Praefectis habent vel Doctoribus Synagogae, חזנים i. e. ὑπηρέται, sive *Ministri* (*Luc.* 4. 20.) שליחי צבור qui conferri solent cum ἀγγέλοις ἐκκλησίας (alii eosdem hos esse putant cum חזנים, alii distinguunt) גבאים & גבאי צרקה *collectores Eleemosynarum.*

§. X. Numerus Synagogarum. X. Celeberrima inter Synagogas Judaeorum fuit Alexandrina una, quam qui non vidisset, & ejus דפלו איסטבות, *duplicata sedilia* proverbio ferebatur non vidisse gloriam Israelis, quae prae reliquis ejus urbis Synagogis μεγίστη καὶ περισημοτάτη Philoni nuncupatur. In aliis urbibus tam extra quam intra Palaestinam, ipsaque Hierosolyma, ubi τῶν

Αι-

Λιβερτίνων, Κυρηναίων, & aliae *Act.* 6.9. memorantur) plures Synagogae fuerunt.

XI. Non videntur tamen omnia quae de numero Synagogarum in his & illis locis, uti urbe Beter, & alibi, leguntur in Talmude accipienda esse לפי הפשט, id est, *sensu literali*, & historico, sed potius על דרך גוזמא והבאי, sive *hyperbolice* juxta modum loquendi populorum orientalium, quod ipsi Talmudici in *Gem. Cholin. c.* 7. monent, ubi de 300 modiis cinerum in altari inventis sermo est, & res ipsa clamat, ac saepissime ex verbis adjectis liquet; nisi aliquis credere malit viros qui in summa dignitate constituti rempublicam Judaïcam & Academias rexerunt, homines fuisse usque adeo delirantes, ut sibi & aliis ineptissimas nugas persuaserint, quas hodie sibi obtrudi nec pueri nostri nec aniculae paterentur.

§. XI. Talmudicae hyperbolae de illo.

PARS

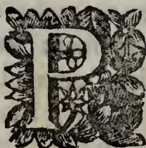
PARS II.

DE PERSONIS SACRIS

CAP. I.

De Pontifice Maximo.

§. I. Nomina Pontificis M.

I. Erſonae Sacrae, quarum opera in Tabernaculo & Templo ſtatis temporibus requirebatur, in tres claſſes commode dividi queunt, quarum primam conſtituit Pontifex Maximus, alteram Sacerdotes, tertiam Levitae. Pontifex Maximus כהן גדול & Ἀρχιερεὺς μέγας ad diſtinctionem aliorum Ἀρχιερέων qui certis Sacerdotum claſſibus praeerant, appellatur: quo nomine Julianus Imperator *in Epiſt.* ſe vocat, qui Romanis Pontifex M. dicebatur. In veteribus Nummis Pontifices Max. Romanorum Ἀρχιερεῖς μέγιστοι ſaepe nuncupantur, & alias ἁπλῶς, Ἀρχιερεῖς, imo & Ἱερεῖς, uti Appianus P. M. Lepidum vocat: atque ita quoque Judaei Pontificem ſuum modo Ἀρχιερέα μέγαν, modo Ἀρχιερέα, modo ἱερέα τὸν μέγαν & ἱερέα, non ad-

addito epitheto appellant: vide versionem Alexāndrinam, *Exod.* 29. 30. *Libr. Judith.* 15. 9. 1 *Macc.* 14. 3 *Ezr.* 9. 39. Confer *Deut.* 10. 6.

§. II. Dignitas.

II. Summa fuit dignitas Pontificis maximi nec in eo tantum posita quod Sacerdotes ceteros anteiret, הגדול מאחיו *Lev.* 21. 10. & Sanctissimas partes cultus divini perageret, sed summorum quoque Conciliorum praeses plerumque constitueretur, & solo Rege minor esset; quicum tamen conveniebat in eo, quod, uti textores, tonsores, coriarii, & balneatores, non ad Regiam ita nec ad Pontificiam dignitatem admitterentur.

§. III. Inauguratio stante Templo I & II.

III. Inauguratio ejus stante Tabernaculo & Templo primo consistebat in lotione, unctione, indutione vestium Pontificalium, & sacrificio, *Levit*, 6. 20. Quum vero oleum Sacrum in Templo Secundo defuerit, quod a tempore Regis Josiae absconditum fuisse Judaei tradunt, nonnisi lotione, vestium indutione & sacrificio Pontifex M. inauguratus fuit & מרובה בגדים, (quem Latini *praeditum vestibus* dicerent, eo sensu quo vox *Praeditus* notat προαχθέντα, ὠχυρωμένον, *promotum*, *roboratum*) non ut olim, מרובה משיחה cui confertur dignitas unctione, dici potuit. Hic autem, qui vestibus Sacris praeditus erat, non unctione, functiones, illas

non peragebat quam Lex Sacerdoti uncto praescripsit, qualis est oblatio juvenci. *Lev.* 4. 3. *Horaioth.* III. 4. *Megilla.* I. 9.

§. IV. Unctionis modus. IV, Unctio haec peragebatur oleo Sacro, quod המשחה, *unctionis*, appellatur (Judaei id distinguunt ab oleo *opobalsami* אפרסמון, quo Reges Israelis ungebantur) quoque nonnisi Pontifices, Sacerdotes feciales, sive castrenses, & Reges e genere Davidico, unctos fuisse Judaei tradunt. Alii vero nonnisi Sacerdotes eo ungi debuisse ex mandato Dei, *Exod.* 30. 31. arguunt. Modus unctionis describitur *Exod.* 29. 7. & *Levit.* 8. 12. ubi quum in priori loco *vers.* 6, in posteriori *vers.* 9 dicatur pileum capiti Aaronis impositum jam fuisse, nec seriem rerum, uti illic narrantur, perturbare necessitas ulla urgeat, putamus tecto capite unctum fuisse Pontificem. Sacer Codex porro memorat hoc oleum effusum fuisse in caput Aaronis, quod inde in barbam descenderit. *Ps.* 133. 2. Judaei autem in *Gem. Horaioth* tradunt distinctos actus indicari per voces יצק *effudit*, & משח *unxit*, *Lev.* 8. 12. sic ut posterius innuat oleum supra oculos Pontificis deductum fuisse in formam Graeci *Chi*, X (alii κάππα Graecum, alii *Caph* Hebraeum volunt, primam literam vocis כהן) at quia clarissime adumbrata fuisset crux Christi per hanc figuram, nec eam

prae-

praetermittere voluisse Sacer Scriptor credi possit, multi hanc Judaeorum traditionem rejiciunt.

V. Auctorem hujus olei Judaei vulgo, praeeunte Talmude in Gem. *Horaioth*, Mosen faciunt, qui a Deo jussus est *Exod*. 30. 25. accipere aromata quae ibi recensentur, & conficere oleum. Sed cum clarissimis verbis *Exod*. 37. 29. Bezaleel hoc oleum parasse legatur, videtur *Exod*. 30. Moses juberi, ut oleum & cetera, de quibus ibi agitur, confici curet, quemadmodum *Exod*. 30. 1. jubetur conficere altare suffitus quod tamen Bezaleel, *Exod*. 37. 25. fecisse legitur. Quid? quod ipse Deus *Exod*. 31. 6. dicat Bezalcelem & Oholiabum confecturos esse omnia illa quae quae Deus ante Mosen jusserat. Ceterum mira Judaei narrant de exigua ejus olei quantitate, sc. 12 logis, (quorum indicium est זה *Exod*. 30. 31.) quae per multa saecula vi Divina conservata suffecerit ad plurimas unctiones eo peractas. §. V. Olei Sacri Auctor quis.

VI. Soline Pontifices Maximi uncti fuerint hoc oleo, an vero eodem & Sacerdotes gregarii, disputatur. Appellatur Pontifex M. *Levit*. 21. 10. אשר יוצק על ראשו שמן המשחה, *cujus capiti infusum est oleum unctionis*, & hac re distinguitur a fratribus suis. Verum oleum unctionis adhibitum quoque §. VI. Pontifex M. oleo unctus, Sacerdotes alii adspersi.

fuisse ad inaugurationem Sacerdotum colligitur ex *Exod.* 29. 21. ubi jubetur oleum המשחה *unctionis* sanguini mixtum *adspergi* (הזית, non *effundi*, יצק. vid. *supra*) Aaroni (cujus inauguratio singularis & ei propria *vs.* 7. jam narrata fuerat, nunc quae ei communis erat cum aliis Sacerdotibus describitur) & vestibus ejus, & filiis ejus & vestibus eorum. Sacerdotes vulgares autem semel modo in deserto adspersi fuere, uti Judaei tradunt, sic ut vi unctionis illius vel adspersionis posteri eorum consecrati censerentur; verum Pontifices Maximi post Aaronem unctione opus habebant, quum nova dignitas iis conferretur prae fratribus suis.

§. VII. Vestes, earumque distinctio.

VII. Vestes Pontificales duorum generum fuere, alterae Albae, alterae Aureae appellatae, quod vel ex auro constarent, vel illud appensum aut intextum haberent. Illae quatuor numero erant, 1. *Femoralia*, 2. *Tunica*. 3. *Balteus*, & 4. *Cidaris*, quas induebat Pontifex ingressurus Sanctum Sanctorum die Expiationis, aut crematurus vaccam rufam: nec nisi uno die iis utebatur, ut Judaei tradunt, quum aureae post ministerium illius diei in certo loco servarentur. Aureae erant octo, *Joma* VII. 5. *Femoralia*, *tunica*, *balteus*, *cidaris*, *pallium*, *Ephod*, *pectorale*, & *lamina*. Quatuor ex iis communes illi erant cum reli-

reliquis Sacerdotibus, quatuor propriae, מעיל אפור חשן וציץ 1. *Pallium*. 2. *Ephod*. 3. *Pectorale*, & 4. *Lamina* ei praetensa.

VIII. Albae vestes (*Levit*. 16. 4.) constabant ex lino בד, quod distinguitur a lino שש vestium aurearum, *Levit*. 16. *Exod*. 28. & probabile est illud hoc pretiosius fuisse ratione artificii quo contextum erat, quod plurima quorum eo die in Templo usus erat, pretiosiora essent. Has vestes albas (alii dicunt *tunicas* modo, כתנות) duplices habuisse dicitur Pontifex Maxim. ut aliis mane aliis vesperi die Expiationis uteretur. I. *Femoralia*, מכנסים, *braccae* alias, Graecis περισκελῆ describuntur *Exod*. 28. 42. quibus a lumbis (alii a pectore) ad genua corpus tegebatur. II. *Tunica*, כתונת, χιτὼν, corpus tegebat a collo ad talos, induenda supra femoralia, III. *Balteus*, אבנט, quo tunica constringebatur, Arabibus & Persis بند, etiam ex lino & lana constabat, cujus latitudo fuit 4 digitorum Josepho, Maimonidi longitudo 32 cubit. latitudo digit. trium. IV. *Cidaris*, מצנפת dicta & distincta a pileis Sacerdotum מגבעות, Κίδαρις Graecis Interpretibus, Josepho ταινία, fascia aliis, infula, galerus, &c. Longam fuisse XVI cubitos tradunt Judaei. Distinctionem autem cidaris hujus a Sacerdotalibus plurimi in eo ponunt, quod illa de- §. IX. Albae.

 pres-

pressior fuerit, hae vero altiores & ad figuram collis. Sic ut vestes albae Pont. M. non fuerint distinctae a vestibus vulgarium Sacerdotum, nisi quod horum balteus ex lana & lino picto constiterit, quum omnes albae vestes P. M. ex candidissimo lino sive bysso essent, & horum cidaris fuerit altior quidem sed non tam lata.

§. IX. Et Aureae.

IX. Vestes aureae, quibus indutus erat Pontifex dum Sacris quotidie operabatur, aut in Sancto Deum per Urim & Thummim consuleret, praeter eas, quas cum Sacerdotibus communes habuit, hae fuere ipsi propriae. I. *Pallium* laneum מעיל, sine manicis. (Confer *Jes.* 59. 17.) cui quidem aurum intextum non erat, sed tintinnabula aurea appensa. Praeter quae רמנים, malogranata ex lana hyacinthina purpurea & coccinea, ad oram tunicae infimam inter tintinnabula erant collocata, quae 72 fuisse Hebraei tradunt. II. *Ephod*, אפוד (quod nomen etiam vestibus aliorum quam Pont. Max. datur. 2 *Sam.* 6. 15. 1 *Sam.* 2 18.) ἐπωμὶς, amiculum, constans ex lana, hyacinthino, purpura, coccineo, & bysso retorta, pallio brevius, sine manicis, quod supra pallium induebat Pontifex, ab humeris, quos כתפות humeralia ei adsuta tegebant, ultra dimidiam corporis partem dependens, & partem pectoris intectam

ctam relinquens a pectorali tegendam, compositum ex duabus plagulis quas fibulae aureae in utroque humero, ubi duo lapides שהם nominibus tribuum inscripti erant, ab anteriori parte loris duobus instructum, quibus corpori adstringebatur, & duobus annulis, ad vittas Pectoralis recipiendas. *Exod.* 38.6. III. *Pectorale*, חשן, λόγιον Josepho & Interpretibus Alexandrinis, constans ex eadem materia qua Ephod, longum & latum tres palmos (*Exod.* 28. 16.) quando erat duplicatum, quodque *ornamentum* & מחשית aptius quam בגד, *vestis*, appellatur, quatuor annulis, quos duae catenulae aureae supra, vittae hyacinthinae infra, cum Ephod connectebant. Huic insertae erant 12 gemmae per 4 ordines digestae, quibus insculpta erant nomina filiorum Israelis, quas ipsas nomine אורים ותמים appellatas fuisse videtur liquere ex *Exod.* 39. 10. & *Levit.* 8. 8. licet alii putent ea esse distinguenda, ex eo quod legitur *Exod.* 28. 17. & 30. IV. *Lamina* aurea praetensa cidari, ציץ dicta, πέταλον, cum inscriptione קדש ליהוה quaeque vittis hyacinthinis cidari adnectebatur.

X. Vestibus hisce indutus erat Pontifex Max. quum Sacris operabatur in Templo. *Exod.* 39. In Urbe extra montem Templi (al. Atria) non licuit Sacras vestes gerere, §. X. Usus earum.

sed

ſed ordinarias: quare ſi Templo vellet egredi veſtes Sacras exutas deponebat in conclavi ſuo, quod in Atrio erat. At poſt relegatum Archelaum in turri Antonia hae veſtes a Romanis ſervatae ſunt, unde depromtae quater in anno in tribus רגלים & die expiationis Pontifici M. tradebantur. Poterat autem Pontifex M. quotidie, ſi vellet, eas induere & Sacris operari, eaſque toto illo die (noctu enim non licuit) gerere, quamvis miniſterium Sacrum peractum eſſet, modo Templo non egrederetur. Si vero uſu eſſent detritae veſtes aureae Pontificis Max. abſcondebantur, nec adhibebantur, ut veſtes Sacerdotum, ad ellychnia lampadum: ita quoque veſtes albae.

§. XI. Nuptiae. XI. In nuptiis contrahendis diſtinguebatur Pontifex Max. a reliquis Sacerdotibus quod his quidem permiſſum fuerit cum viduis inire matrimonium, illi nequaquam, *Levit.* 21. 14. *collat. c. v.* 7. atque ita nec fratris ſui viduam jure Leviratus ducere poterat. Fruſtra opponitur *Ezech.* 44. 22. ubi Sacerdotes dicuntur non inituri conjugium cum viduis & repudiatis, quum ex verbis additis liqueat, viduas Sacerdotum iis permiſſas fuiſſe; nec ibi de jure quod a temporibus Moſis inter Judaeos obtinuerat agatur, ſed ſaeculis futuris. Joſephi autem verba *l.* 1. *c. Apion.* oſtendunt

qui-

quidem Sacerdotes prudenter ſe geſſiſſe in uxore eligenda, ut decus familiarum Sacerdotalium augeretur, ſed viduas iis interdictas fuiſſe non probant: & idem *Antiq.* III. 10. clariſſime viduas, permiſſas Sacerdotibus, a ſolius Pontificis Maximi conjugio prohiberi ſcribit. Quod porro quidam exiſtimant non extra tribum Leviticam licuiſſe P. M. uxorem ducere, non videtur probabile.

XII. Non polluebatur Pontifex M. propinquis ſuis defunctis *Lev.* 21. 11. *Nazir.* 7. 1. & licet in luctu conſtitutus Sacris operari poterat, quum alii Sacerdotes, accepto nuncio de morte propinqui quem lugere debebant, ſacrificium licet inchoatum perficere non poſſent, quamvis tempore luctus Sacris veſci Pontifici Maximo non magis quam Sacerdotibus licuerit. *Lev.* 10. 19. *Deut.* 26. 14. Praeterea nec e domo ſua vel Templo egrediebatur, nec veſtes ſuas lacerabat, *Lev.* 21. 10. quod Judaei ita intelligunt, non ſcidiſſe eum veſtes ſuas, uti alii ſolebant, a ſummo ad imum *Horaiot.* III. 5. nec caput ſuum denudabat, quam vocem יפרע Judaei vulgo interpretantur, eum comam non nutriviſſe. §. XII. Luctus, ſciſſio veſtium, & nudatio capitis.

XIII. Offerebantur quotidie a Pontifice Maximo vel ejus nomine 12 *Cruſtula*, חביתין *Lev.* 6. 20. compoſita ex decima Ephae farinae & imbuta 3 logis olei, quae igne toſta, §. XIII. Munus ejus quotidianum.

& in 24 partes divisa, cum pugillo thuris mane & vesperi offerebantur in altari exteriori, igne consumenda ante libamen Sacrificii jugis, ita ut dimidia pars eorum uti & thuris matutino, dimidia vespertino, tempore offerretur. Quod si vellet Pontifex Max. quotidie Sacris operari, suffitum adolere, victimas in altari offerre, &c. poterat. Verum, inprimis stante Templo Secundo, nonnisi diebus festis plerique hoc munere fungebantur: de qua re quoniam in Parte IV dicemus, illinc assumi possunt, quae ad hunc locum pertinebunt.

§. XIV. Interrogatio Dei per Urim & Thummim.

XIV. Solius Pontificis Maximi erat Deum consulere per Urim & Thummim, ita ut in Sancto facie ad Arcam versa & vestibus aureis indutus Deum interrogaret. Nec enim per כלי הקדש *vasa Sancta*, quae Phineas *Num.* 31.6. vivo adhuc Parente in bellum Midianiticum secum tulit, necessario Ephod vel Gemmae Sacrae intelligendae sunt: nec 1 *Sam.*30.7, David induisse Ephod dicitur, sed id ad eum fuisse delatum; uti nec Saul, 1 *Sam.*28. 6. licet Deum per Urim rogaverit, quod interventu Pontificis fieri potuit & debuit. Oraculum autem hoc Divinum alta voce editum fuisse quidam existimant, alii perceptum ex fulgore gemmarum & literarum protuberantia, alii denique Pontificem Max. interno Dei verbo & revelatione persuasum fuisse de eo quod Deus

Deus roganti reſponſum vellet, quodque dare Pontifici Deus noluit niſi pectorali hoc & gemmis ornato. Sub Templo autem Secundo oracula per Urim & Thummim edita non fuerunt.

XV. Unus tantum erat Pontifex Maximus, proprie ita appellatus. Verum ſi contingeret Pontificem Maximum inquinari, ita ut ineptus redderetur ad peragendum munus ſuum ſolenni die Expiationis, alius ei ſubſtituebatur, qui vicariam ei operam praeſtaret. Hic autem, quod partes Pontificis Maximi egiſſet, Pontifex quoque Maximus appellabatur: quo ſenſu in *Horaiot. c.* 3. legitur duos filios Camchithi fuiſſe כהנים גדולים Pontifices Maximos eodem die, quum, Simeone P. M. inquinato, frater ejus Juda in S. Sanctorum ingreſſus eſt: qualis vicarius Joſepho ἕτερος Ἀρχιερεὺς dicitur, uti in *Joma.* 1. 1. כהן אחר. Quapropter quum *Luc.* 3. 2. Annas & Cajaphas Ἀρχιερεῖς appellantur, ea phraſis hinc lucem accipit. Alias quoque Ἀρχιερέων nomen latius patet, & iis qui inter Sacerdotes dignitate eminebant, tribuitur. §. XV. Pontifex non niſi unus.

XVI. Vicarius autem ille Pontificis Maximi, qui loco ejus Sacris operatus fuerat, appellatur העובר מחמת קרי, ſi fluxus ſeminis, aut העובר מחמת מום, ſi vitium corporis Pontificem maximum ineptum ad peragendas §. XXI. Vicarius Pontificis M.

gendas functiones Sacras reddidisset, & dignitas illius Vicarii a Judaeis major fuisse traditur dignitate Saganis: sic ut Sagan cum Vicario Pontificis confundi non debeat, quum munera multis rationibus diversa fuerint, uti *cap. seq.* liquebit.

CAP. II.

De Successione Pontificum.

§. I. Pontifices qui ex Eleazaridis qui ex Ithamaridis.

I. POstquam abolito jure primogenitorum in Sacris peragendis Sacerdotium ad solos posteros Aaronis translatum est, Aaron quidem primus Pontifex Maximus constitutus est, post cujus mortem cum soli Eleazar & Ithamar filii ejus superessent, Eleazar natu maximus patri successit, Eleazari filius Phineas, atque ita porro, ut in familia Eleazaris Pontificatus permanserit, usque dum in Eli ad familiam Ithamaris transferretur, a qua in Zadoko ad Eleazaridas rediit, & apud hos fuit usque ad captivitatem Babylonicam.

§. II. Catalogus Pontificum ab Aarone usque ad captivitatem Babyl.

II. Haec autem series est Pontificum, qui hoc munere functi sunt ab Aarone usque ad captivitatem Babylonicam, juxta Hebraeorum traditionem.

Aaron.	*Phineas.*
Eleazar.	*Abishua.*

Bu-

Bukki.	*Phadea.*
Ozi.	*Zedekia.*
Eli.	*Joel.*
Achitob.	*Jotham.*
Achias.	*Uria.*
Achimelech.	*Neria.*
Abjathar.	*Oshaja.*
Zadok.	*Sallum.*
Ahimaas.	*Chilkia.*
Azarja.	*Azaria.*
Joas.	*Saraia.*
Jojarib.	*Joſedek*, abductus in Babyloniam, 1 *Chr.* 6. 15.
Joſaphat.	
Jojada.	

Series a Joſepho tradita non multum ab hac recedit. Verum ſi, quod ille & Talmudici tradunt, filii parentibus ſemper ſucceſſerint, plane alius Catalogus Pontificum conficiendus eſſet ex 1 *Chron.* 6. 3—15. ubi genus Joſedeki ab Aarone deducitur, & conferendum caput ſeptimum *Ezrae v.* 1. *&* *ſeqq.*

III. Poſtquam vero redierunt Judaei ex captivitate Babylonica Joſua filius Joſedeki Pontifex Maximus creatus eſt, cui alii ſucceſſerunt hoc ordine, uti ex ſcriptis Joſephi colligitur, quae hac parte videntur aliis praeferenda. §. III. Catalogus Pontificum ſub Templo II.

Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκου, τοῦ Ἀρχιερέως.
Ἰωάκειμος παῖς Ἰησοῦ.
Ἐλεάσιβος παῖς Ἰωακείμ.
Ἰούδας παῖς Ἐλεασίβου.
Ἰωάννης παῖς Ἰούδα.
Ἰαδδοῦς παῖς Ἰωάννου.
Ονίας παῖς Ἰάδδους.
Σίμων ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, παῖς Ὀνίου.
Ἐλεάζαρος, ἀδελφὸς Ονίου.
Μανάσσης ὁ θεῖος Ἐλεαζάρου.
Ὀνίας, υἱὸς Σίμωνος τοῦ δικαίου κληθέντος.
Σίμων παῖς Ὀνίου.
Ὀνίας παῖς Σίμωνος.
Ἰησοῦς ἀδελφὸς Ὀνίου.
Ὀνίας, ὁ καὶ ἐκλήθη Μενέλαος.
Ἄλκιμος ὁ καὶ Ἰάκειμος κληθείς.
Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος.
Ἰωνάθης ἀδελφὸς Ἰούδα.
Σίμων, ἀδελφὸς Ἰωνάθου.
Ὑρκανὸς υἱὸς Σίμωνος.
Ἀριστόβουλος υἱὸς Ὑρκάνου.
Ἀλέξανδρος Ἰανναῖος, ἀδελφὸς Ἀριστοβούλου.
Ὑρκανὸς υἱὸς Ἀλεξάνδρου.
Ἀριστόβουλος ἀδελφὸς Ὑρκάνου.
Ὑρκανὸς, ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πάλιν Ἀρχιερεύς.
Ἀντίγονος υἱὸς Ἀριστοβούλου.
Ἀνάνηλος.
Ἀριστόβουλος.

Ἀνά-

Ἀνάνηλος πάλιν Ἀρχιερεύς.
Ἰησοῦς ὁ τοῦ Φάβητος.
Σίμων υἱὸς Βοηθοῦ.
Ματθίας ὁ Θεοφίλου.
Ἰωάζαρος υἱὸς Βοηθοῦ.
Ἐλεάζαρος υἱὸς Βοηθοῦ.
Ἰησοῦς παῖς τοῦ Σιέ.
Ἰωάζαρος πάλιν ἀρχιερεύς.
Ἄνανος υἱὸς τοῦ Ζέθ. Hic eſt Annas memoratus in Euangeliis.
Ἰσμάηλος παῖς τοῦ Φαβί.
Ἐλεάζαρος υἱὸς Ἀνάνου.
Σίμων παῖς Καμίθου.
Ἰωσήπος ὁ Καϊάφας. Hic eſt Cajaphas, ſub quo Chriſtus paſſus eſt.
Ἰωνάθης υἱὸς Ἀνάνου.
Θεόφιλος ἀδελφὸς Ἰωνάθου.
Σίμων ὁ Βοηθοῦ ᾧ Κανθήρας ἐπίκλησις ἦν.
Ματθίας υἱὸς Ἀνάνου, ἀδελφὸς Ἰωνάθου.
Ἀλιωναῖος παῖς τοῦ Κιθαίου.
Κανθήρας πάλιν ἀρχιερεύς.
Ἰώσηπος ὁ τοῦ Κανεῖ, ἢ Καμύδου.
Ἀνανίας ὁ Νεβεδαίου.
Ἰωνάθης.
Ἰσμάηλος παῖς Φαβεῖ.
Ἰώσηπος ἐπικαλούμενος Καβεῖ.
Ανανος υἱὸς Ἀνάνου. Hic Jacobum Apoſtolum ſecuri percuſſit.
Ἰησοῦς ὁ τοῦ Δαμνέου

Ἰη-

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Γαμαλιήλ.
Ματθίας ὁ Θεοφίλου.
Φαννίας υἱὸς Σαμουήλου.

§. IV. Ex Nicephoro.

IV. Nicephorus autem ita eos recenset.

Ἰησοῦς.
Ἰωακείμ.
Ἐλιασούν.
Ἰωδαέ.
Ἰωνάν.
Ἰαδδώ.
Ὀνίας.
Σίμων.
Ἐλεάζαρ.
Μανασσῆς.
Ὀνίας.
Σίμων.
Ὀνίας.
Ἰάζων.
Μενέλαος.
Ἄλκιμος.
Ἰούδας.
Ἰωνάθης.
Σίμων.
Ἰωάννης.
Ἰανναῖος.
Ἀνάνηλος.
Ἀριστόβουλος.

Ἀνάνηλος πάλιν.
Σίμων Βοηθοῦ.
Ματθίας.
Ἰωαζάρ.
Ἐλεάζαρ.
Ἰησοῦς.
Ὡσηέ.
Ἰωάζαρ.
Ἀνᾶνος.
Ἰσμάηλος.
Ἐλεάζαρ.
Σίμων.
Καϊάφας.
Ἰωνάθης.
Θεόφιλος.
Σίμων.
Ἰωνάθαν πάλιν.
Ἰωνάθης
Αἰλωνέων ὁ καὶ Ἰώσηπος.
Ἀνανίας.
Ἰσμάηλος.
Ἰάσηππος.

Ἀνα-

'Ανανίας.
'Ιησȣ̃ς ὁ τȣ̃ Δαμναίȣ.
'Ιησȣ̃ς ὁ τȣ̃ Γαμαλιήλ.
Ματθίας.
Φινεές.

V. Verum in Talmude Pontificum quorundam mentio fit, quos fruſtra in Catalogo Joſephi & Nicephori quaeras. Quapropter Scriptores Hebraei vulgo aliam ſeriem Pontificum ſtante Templo II exhibere ſolent, quae haec eſt, deſumta ex שערי ציון R. Iſaaci de Lattes, qui hoc ordine nomina, & aliquando genus, patriamve, illorum recenſet, ab Ezra incipiens: quae quia paucis exceptis nomina propria ſunt, Latine repetere non eſt neceſſe. §. V. Ex Iſaaco de Lattes.

עזרא
יהושע בן יהוצדק
יהויקים
אלישוב
יהוידע
ירוע
חנניא
מנשה
ואחיו הונא
שמעון
ישוע אחיו
חנניא בנו
יוחנן בנו
שמעון יתיב מן הגליל

חשמונאי
מתתיא בנו
יוחנן בנו
שמעון אחיו
יהודה אחיו
אלעזר אחיו
יונתן אחיו
יהודה בן שמעון
הורקנוס
ינאי
ישכר איש כפר
ברקאי
אלכסנדרוס

הורקנוס
אנטגנוס
אריסטובלוס
הורקנוס אחיו
בן יוחנן
בן חננאל
בן מתתיא
אלישוב
יהוסף
ענניה
יועזר
יוסף בנו
יחזקאל
ענן
יהושע בן גמלא
טובלוס בן הורקנוס
חננאל בן יונתן
אליהועני
שמעון הגדול
יוסף בנו
חנניא
ישוע
ישמעאל

שריה
שמני בני קמחית
יונתן
היובלוס
חנמאל
מתתיה בן פנחס
ישמעאל
חנמאל המצרי
ישמעאל.
שמעון
יוחנן
יחזקאל
פאבי
ישמעאל בנו
טבאי
יהודה בנו
ענני
אליעזר בנו
פאבי בן פניאל א׳ש
שרה
אלישע
ישמעאל בנו הנהרג
על ידי טיטוס

§. VI. Stante Templo Secundo fuit minor dignitas M.P.

VI. Non fuit eadem dignitas Pontificum Maximorum ſtante Templo II, quae ſtante Primo fuerat, praecipue circa ejus excidium & illa tempora, quibus Soſpitator noſter in his terris vixit, quando ſingulis fere annis

annis contra Dei mandatum novi Pontifices creabantur, & in adolescentes 16 & 17 annorum, hominesque rudes & imperitos, hoc munus conferebatur, quibus necesse habebant dicere, *Lege tu ipse*, שמא שכחת או שמא לא למדת *forte enim oblitus es, aut forte nunquam didicisti. Joma.* I. 3. quique *δι' ἀγροικίαν, prae rusticitate*, nesciebant quid ipsum nomen Pontificatus significaret, τί ποτε ἦν Ἀρχιερωσύνη, teste Josepho *l.* 4. 12. *de Bell.* Judaei quidem scribunt post mortem Pontificis Maximi Ismaelis filii Phabi, *decus & splendorem Sacerdotii*, זיו כהונה (ἱερατικὴν λαμπρότητα) cessasse, uti est in *Sota.* IX. 15. Verum jam antea Pontificatus honorem insigniter imminutum fuisse satis liquet quum ex obscurissimi generis hominibus atque indignissimis, & saepe iis qui ex familia Pontificali non erant, eligerentur: quod exempla Alcimi, Ananelis, & aliorum sub imperio Herodis ostendunt. Nec Josephus modo, sed & Talmudici in *Gemara Joma c.* 1. fatentur stante Templo II Pontifices Max. fuisse pecunia, & malis artibus, promotos, atque impios plurimos, quibus dies paucos Deus concessit, *Proverb.* 10. 27. Sic ut annum non perduxerint ad finem, si Simeonem Justum, qui 40, Johannem qui 80, Ismaelem fil. Phabi qui 10 annos ministravit, excipias.

§. VII. Quod signum erat Judaeis adventus Messiae.

VII. Hoc ipsum Pontificalis dignitatis decrementum stante Templo secundo convenit cum illo statu reipublicae, quem fore sub adventum Messiae crediderunt Judaei Veteres. Illo enim tempore quo Messias filius Davidis veniret, frons saeculi esset similis fronti caninae, impudentia cresceret, Concilium Judicum verteretur in lupanar, & viri in honore constituti nefandis artibus uterentur, uti est *in Cap.* XI. *Gem. Sanhedrin.* Quem statum fuisse illius saeculi, gravissimis criminibus immersi, quo Sospitator noster inter Judaeos vixit, ipsa Judaeorum confessio, & scripta Euangelica satis declarant, uti & subsecuta paulo post poena divina: quae cum illos ante ob plurima peccata saepe, sed per exiguum temporis spatium, punivisset, nunc eos, everso Templo & urbe, sine ulla vel minima spe restitutionis, per sexdecim saecula ita afflixit, ut, nisi velum cordibus eorum impositum esset, agnoscere deberent nonnisi ob infandum aliquod scelus, majus omnibus iis quae ante commiserant, & maximum quod concipi potest, Christi necem scilicet, hanc poenam iis a justo Judice inflictam fuisse.

CAP. III.

De variis Pontificum & Sacerdotum ordinibus.

Tradunt Judaei, Sacerdotes certis ordinibus diſtinctos fuiſſe, quorum alter altero erat excellentior; atque ita duodecim recenſent, quorum primus in maxima dignitate conſtitutus habebatur, ultimus in minima. Sunt autem gradus dignitatis hi.

§. I. Gradus dignitatis diſtincti inter Sacerdotes.

1. כהן גדול המשוח *Pontifex Maximus, oleo unctus.* Qui omnes reliquos anteibat. Eo minor erat
2. כהן גדול מרובה בגדים *Pontifex Maximus ſolis veſtibus Sacris praeditus.*
3. העובר מחמת קרי *Qui vice Pontificis Maximi, fluxu ſeminis temerati, Sacris operabatur.*
4. העובר מחמת מום *Qui vice Pontificis Maximi, ob vitium corporis inepti redditi, Sacris operabatur.*
5. כהן משוח מלחמה *Sacerdos unctus belli cauſa.*
6. סגן *Sagan.*
7. קתולק *Catholicus.*
8. אמרכל *Qui claves atrii habebat.*

9. נזבר *Thesaurarius.*

10. ראש משמר *Caput ephemeriae ea hebdomada ministrantis.*

11. ראש בית אב *Caput familiae eo die ministrantis.*

12. כהן הדיוט *Sacerdos*

At quum dignitas inter has ordine secunda nunquam eodem tempore subsistere cum prima potuerit, nec simul Pontifex M. oleo unctus & alius solis vestibus praeditus fuerit, & tertia, quarta, ac quinta dignitas ad tempus modo in aliquem collatae sint, nec munera ordinaria dici possint, restat octo tantum gradus statos dignitatum inter Sacerdotes fuisse, de quorum primo & secundo, sc. Pont. Max. & ejus vicariis, qui tertium & quartum locum obtinent, quoniam egimus, ad quintum progredimur.

§.II. Sacerdos castrensis.

II. Sacerdos castrensis, vel unctus belli causa כהן משוח מלחמה, stante Templo primo, is Judaeis dicitur, qui oleo unctionis perfusus (uti Pontifices & Reges e stirpe Davidica) Israelitas bellum gesturos monere debuit, non alia lingua quam Hebraea, de iis quae *Deut.* 20. 2. leguntur. *Sota.* VIII. I. Hunc in denudatione capitis, scissione vestium, pollutione ex luctu, & nuptiis, parem fuisse Pontifici Maximo, non vero in successione fili

filii ſcribunt & majorem dignitate τῷ Sagan, qui oleo unctionis non erat inauguratus.

III. Proxima illi inter Sacerdotes fuit dignitas *Saganis* הסגן, qui & סגן הכהנים *Praefectus Sacerdotum* dicitur, & saepiſſime Pontifici ſuccedebat. Eundem & ממונה *Praefectum* κατ' ἐξοχὴν appellari conſueviſſe ſcribunt Judaei, & operam ſuam addixiſſe Pontifici, cui dexter incedere ſolebat: uti liquet ex 5 illis functionibus quas eum obiviſſe in *Tamid* & *Joma* notatum eſt; omnes autem reliquos Sacerdotes Sagani paruiſſe. Hunc ſtante Templo primo appellatum כהן המשנה 2 *Reg.* 25. 18. multi exiſtimant (certe סגן in Codice Sacro aliam ſignificationem habet, ac ei poſtea datam fuiſſe conſtat) in ſecundo tamen, quum minorem curam Sacrorum gererent Pontifices M. munus Saganis magis erat neceſſarium. §. III. Sagan.

§. IV. קתולוקין, uti R. Nathan ex Talmude citat, vel קתלקא ut Talmud in *Gem. Hieroſ. Schekalim cap.* 5. exhibet, vel ut alii ſcribunt קתיקולין, conſtituebantur, ut eſſent Sagani quod Sagan erat Pontifici M. Erant hi ad minimum duo, & ſunt qui eos theſaurarios fuiſſe putent. Ben Muſſaphia in *Muſaph Aruch* ait hanc vocem in lingua Graeca & Romana Praefectum notare, qui pro lubitu res omnes, quae ad curam Domus pertinent, adminiſtrat, איש ממונה על כל דברי בית וביד לעשות §. IV. Catholici.

לעשות מה שירצה. Videtur vox eſſe Graeca καθολικός, (uti in Jelammedenu קתוליכוס expreſſe ſcribitur) quae in Gloſſis exponitur *Rationalis*, *Conſularis*. *Rationales* appellati ſunt illi, qui ſaeculo Auguſtaeo Procuratores Caeſaris dicebantur, quo ſenſu illa vox apud Scriptores ſaeculi tertii & quarti a Chriſto nato legitur. *Conſulares* vero dicti ſunt iiſdem temporibus, qui provincias Caeſaris adminiſtrabant, licet Conſules nunquam fuiſſent: at hoc nomen tandem latius extendi coepit ad Curatores aquarum, rerum privatarum, &c. qui *Conſulares aquarum* &c. appellati fuerunt. De quibus titulis praeter ſcripta monumenta antiqua marmora teſtantur.

§. V. Amarcalin, & alii.

V. אמרכלין fuere ſeptem quibus commiſſa erat cura clavium Atrii. Nomen id Perſicum eſſe videtur امير كليد אמירכליד *praefectus clavium*. גזברין cuſtodes theſaurorum, vel quaeſtores, erant tres. Caput ephemeriae miniſtrantis praeerat toti illi curiae Sacerdotum quae illa hebdomade in Templo Sacris operabatur. Caput autem familiae miniſtrantis praeerat uni familiae ex ſeptem Sacerdotalibus quae illo die functiones ſuas obibat.

§. VI. Praefecti varii ſive *Memunnim*.

VI. Praeter hos recenſent Judaei Praefectos quindecim, ſive ממונים, qui non e Sacerdotibus ſemper, ſed & Levitis nonnunquam, eligebantur: quorum ſeries haec erat: Confer *Schekalim*. v. 1.

ממונה

ממונה על זמנים *Praefectus temporibus*, qui & כרוז & הגבר dicitur, quod alii per gallum transferunt, vid. *Gem. Joma fol.* 20. *fac.* 2. *edit. Amstel.* ad cujus cantum unusquisque in Templo se ad opus suum accingebat, qui his verbis mane utebatur. עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם (Ita haec formula extat in *Gem. Joma. fol.* 20. *fac.* 2. uti & in *Gem. Heros. Schekalim*, ubi tamen affixa כם desunt & עומדים legitur) *Sacerdotes ad Sacrificia vestra, Levitae ad suggestum vestrum, Israelitae ad stationem vestram.*

ממונה על נעילת שערים *Praefectus claudendis Januis & aperiendis.*

על השומרים *Praefectus Vigilibus*, quem & dictum volunt על הפקיע (alii existimant hunc conficiendis ellychniis e vestibus Sacerdotum fuisse praepositum, שהיה מזוג את הפתילות. *Gem. Hieros. Schekalim. c.* 5.) quod Levitas dormientes verberibus exciperet & vestes eorum adureret. Confer *Apoc.* 16. 15. Appellabatur quoque איש הר הבית *Middoth.* 1. 2.

על המשוררים *Praefectus cantoribus*, qui

& ממונה על השיר dicitur, & Levitas canturos unoquoque die eligebat.

על הצלצל *Praefectus cymbalo.*

על הפייסות *Praefectus ſortibus*, quae quater quotidie jaciebantur, ut per eas officia Sacerdotalia diſtribuerentur.

על הקינים *Praefectus avibus*, qui turtures aut pullos columbarum vendebat.

על החותמות *Praefectus ſigillis*, qui accepto libaminum pretio teſſeram dabat deferendam ad praefectum libaminum.

על הנסכים *Praefectus libaminibus*, qui ferta & libamina ad Sacrificia in teſſeris notata dabat.

על חולי מעיים *Praefectus aegris*, qui viſcerum doloribus potiſſimum torquebantur.

ממונה על המים & חופר שיחין *Praefectus aquis & puteis.*

על מעשה לחם הפנים *Praefectus conficiendis panibus facierum.* Confici autem debuere ab Ephemeria miniſtrante, quum שתי הלחם duorum panum Pentecoſtalium confectio ex aequo ad omnes Ephemerias ſpectaret.

על מעשה הקטרת *Praefectus ſuffitui.*

על

על הפרכת *Praefectus velis tredecim Templi.*

על המלבוש *Praefectus vestibus Sacerdotum*, על מעשה בגדי כהונה.

CAP. IV.

De Sacerdotibus.

I. SAcerdotes, quo nomine posteri duorum filiorum Aaronis, Eleazaris sc. & Ithamaris intelliguntur, ut omnes ordine sacris operari possent, divisi fuerunt in 24 classes, sive Ephemerias, משמרות, ἐφημερίδας Josepho dictas. Quidam putant 8 a Mose esse institutas, 4 in Eleazaris, 4 in Ithamaris familia, alii vero 16. quibus David 8 alias addiderit, cujus tempore 24 fuisse constat ex 1 *Chron.* 24. 4. ex familia Eleazaris 16, ex Ithamaris 8 desumptas, quarum nomina illic leguntur. Quum autem ordo harum Ephemeriarum per captivitatem Babylonicam esset turbatus, & 4 tantum in Palaestinam redierint, *Ezr.* 2. 36. hae divisae videntur in 24 Ephemerias, eodem servato ordine, excepta classe prima, quae olim Jojaribi fuerat, nunc secundae Jedaiae cesserat, & iisdem nominibus. Quum vero sub Antiocho Epiphane cultus sacer per tempus aliquod cessaverit,

§.I. Divisio eorum in 24 Ephemerias.

licet dein a Juda Maccabaeo restitutus, quia tamen certo nescitur quo ordine tunc coeperint sacris operari & non diu ante Templi II excidium ob defectum ἀνδρῶν vel ἀμνῶν sacrificium juge intermissum fuerit, non videtur inde ratio firma peti posse ad demonstrandum Sospitatoris nostri natalem: quod duplici modo tentarunt viri magni Scaliger & Wagenselius, at felicius executus est Cl. Allixius.

§. II. Ephemeriae divisae in 7 familias.

II. Singula Ephemeria stato tempore munus suum obibat per hebdomadem, a Sabbatho initium faciens (quamvis & in festo Paschatis & aliis si opera plurium requireretur, plures adessent) & unaquaeque Ephemeria in 7 familias vel domos Patrum erat distributa, ut cum numero dierum conveniret, quarum singulis Praefectus erat vel Caput. Omnibus autem Sacerdotibus ejus Ephemeriae אנש' משמר interdictum erat hebdomade illa barbam radere, excepto die quinto ob honorem Sabbathi, commercium cum uxore habere, & vinum interdiu bibere, quia forte familiae Sacerdotali certo die ministranti opem ferre cogerentur. Illis vero, quibus certus dies ministerii obtigerat, אנש' ב'ית אב, interdictus erat vini usus & die & nocte, quia etiam noctu in altari adeps & renes cremabantur. *Taanith.* II.7. Quam constitutionem eo usque nonnulli extendunt, ut putent, si quis Judaeorum sciat

e

e qua familia ortum ducat, ei non licere illa hebdomade, qua novit familiae ſuae vices eſſe in Templo miniſtrandi, vinum interdiu bibere, ne ſi Deus forte Templum vellet reſtaurare, illum imparatum offenderet. Hecataeus autem Abderites in Hiſtor. Jud. Sacerdotibus omnibus vini uſum in Templo interdictum ſcribit: *Διατελέϐσι δ' ἐν αὐλῷ καὶ τὰς νυκτὰς καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς, ἁγνείας τινὰς ἁγνεύοντες, καὶ τὸ παράπαν οἶνον ἐ πίνοντες ἐν τῷ Ἱερῷ.*

III. Quemadmodum autem familiae Sacerdotales, ita etiam populus Iſraeliticus diviſus fuit in 24 claſſes, quarum ſingulis unus praefectus erat, ut cum unaquaque claſſe Sacerdotali & Levitica Hieroſolymas adſcenderent, Sacris adſtarent, populumque univerſum, qui Sacrificiis publicis intereſſe non poterat, nec Atriis Templi comprehendi, repraeſentarent, qui אנשי מעמד *viri ſtationis* appellabantur. Horum ſocii qui in urbibus ſuis procul ab Hieroſolyma diſſitis, remanſerant, tota illa hebdomade cultui divino vacabant, Deum orantes, jejunantes, vel legentes Sacrum Codicem. §. III. Viri ſtationis qui.

IV. Hi viri ſtationis, quorum 24 ad minimum Sacris adeſſe debebant, quatuor dies ſuae hebdomadae jejunio tranſigebant, ſecundum, tertium, quartum & quintum. Sabbatho jejunare non licebat, uti nec die antece- §. IV. Leges, quas illi obſervabant.

dente, ערב השבת, *vespera Sabbathi*, ob honorem Sabbathi, nec primo, ne statim post Sabbathi delicias in molestiam jejunii inciderent, vel ne diem Christianis Sacrum aliquo honore prosequi viderentur. Interdictum quoque erat viris stationis tota illa hebdomade qua officio suo fungebantur, barbam radere, capillum tondere aut se lavare, ut antequam ministerium suum exordirentur, rasi & bene loti accederent. Excipiebatur tamen dies quintus, quo hic cultus corporis permittebatur, ut honor haberetur secuturo Sabbatho. *Taanith.* IV. 3. eadem ratione, qua quinto die se tondere & lavare licet in illa funesta hebdomada in quam incidit dies nonus mensis Ab, quo Templum primum & secundum dirutum, urbem Bether captam, & alias calamitates sibi obtigisse Judaei tradunt.

§.V. Vestes Sacerdotum.

V. Vestes omnibus Sacerdotibus communes, quatuor sunt, constantes ex שש vel בד, id est, lino (respectu enim materiae utrumque idem est) femoralia, tunica, balteus & cidaris: quarum formam supra indicavimus, ubi de vestibus albis Pontif. M. egimus. Non tamen albae appellari solent, licet ex lino albo tres constiterint, quia balteus Sacerdotum erat variis coloribus distinctus: nec aureae, quod nulla ex iis aurum insertum haberet, uti octo vestes aureae Pon-

Pontificis, quae nomen aurearum a quatuor ex iis proprie aureis adeptae ſunt. Balteus erat שעטנז ex lino & lana mixtus, uti & balteus, Ephod, & pectorale P. M. quale veſtimenti genus aliis hominibus, & ipſis Sacerdotibus extra Templum interdictum erat *Levit.* 19. 19. Quamdiu in Templo erant, licebat, etiamſi Sacris non operarentur, eas veſtes gerere excepto balteo, qui quum ex lino & lana conſtaret, ſtatim deponendus fuit poſt miniſterium. Non tamen licebat in iis veſtibus dormire, aut capiti eas ſupponere, quod tamen alii affirmant. Servabantur hae veſtes in Conclavi, (putatur fuiſſe Conclave Phineaſi) ubi ſingulae claſſes Sacerdotales 4 arcas habebant cuſtodiendis 4 veſtibus deſtinatas. Tritae autem & lacerae inſerviebant conficiendis ellychniis Lampadum Sacrarum.

VI. Interdictum erat Sacerdotibus nuptias inire cum repudiata, profanata & ſcorto, non autem cum viduis, quod ad ſolum Pont. M. pertinebat. *Levit.* 21. 7. Praeterea calvitiem capiti inducere non licebat, aut angulum barbae auferre, aut caput פרוע *Levit.* 10. 6. nudare (alii crines alere) quod ita Judaei intelligunt, non licuiſſe Sacerdoti crines omnes abradere, aut comam ultra trigeſimum diem alere, ſic ut tonderi ſingulo menſe ſemel

§. VI. Nuptiae eorum & tonſura.

mel debuerit. Ut autem bene culta & raſ ad opus accederet quaelibet claſſis, interdictum erat capillos tondere aut lavare veſtimenta illa hebdomada qua miniſtrabat.

§.VII. 18 Requiſita in Sacerdotibus.

VII. Sacris operaturus non debebat eſſe 1. Cultor idolorum. 2. Ex gente aliena. 3. Vitio corporis laborans (cui tamen ligna ſeligere licuit. vid. ſupra p. 33. Talia vitia 140 enumerant Judaei) 4. Incircumciſus. 5. Immundus. 6. Talis qui veſperam ejus diei exſpectare deberet ad luſtrationem ſuam. 7. Qui expiatione indiget (vid. ſupra, pag. 26.) 8. Lugens. 9. Ebrius. 10. Veſtibus paucioribus quam par erat indutus. 11. Veſtibus pluribus indutus. 12. Veſte ſciſſa indutus. 13. Capite nudus. 14. Pedibus manibuſque non lotus. 15. Sedens dum Sacris operatur aut ſe lavat. 16. Qui nuda manu vas non attingit, ſed ita ut intercedat aliquid inter manum & vas. 17. Qui ſolo ita inſiſtit, ut inter pedem & ſolum aliquid interjectum ſit. 18. Qui ſiniſtra manu Sacra peragit.

CAP. V.

De Munere Sacerdotum quotidiano.

§.I. Diviſio Munerum

I. MUneris, quo Sacerdotes fungebantur in Templo, partes variae fuerunt,

runt. Quo ritu victimae ab iis offerri consueverint, in Parte III, ubi de Sacrificiis agendum est, notabitur, quemadmodum & ex Parte IV, quae tota in explicatione Festorum versabitur, ministerium eorum ad illa tempora pertinens intelligi poterit. Quare hic persequemur primo munus quo quotidie fungebantur, in offerendis Sacrificiis jugibus, accensione Lampadum, adolendo suffitu, & Templi custodia; dein alia quae non ita quotidiana & ordinaria erant, uti buccinas & tubas inflare, de lepra & immunditie cognoscere, res devotas aestimare, mulierem adulterii suspectam examinare, vitulae decollandae adesse, panes facierum in Sanctum inferre & elatos comedere, vaccam rufam comburere, ac populum scientia rerum divinarum imbuere. His accenseri potest contectio vasorum sacrorum, a Levitis portandorum, stante Tabernaculo, & portatio arcae foederis, quod tamen Kahathitarum munus erat ordinarium. Sacerdotalium.

II. Qua in re opera quotidiana Sacerdotum posita esset, colligi potest ex sortibus, quae quater singulis diebus jaciebantur inter Sacerdotes, ut unusquisque munere illo, ad quod sorte designatus erat, fungeretur. Primo sorte designabatur ille qui altare exterius purgaret (non, ut quidam volunt, cineres omnes removeret) quod olim non a sorte sed §. II. Quotidianae operae Sacerdotum.

ab arbitrio uniuſcujuſque pendebat. *Joma.* II. I. *Tamid.* I. 2. Secundo ſortes jaciebantur inter tredecim. 1. Qui mactabat agnum. 2. Spargebat ſanguinem ejus. 3. Cinerem removebat ab altari interiori. 4. Lampades aptabat. 5. Caput & pedes (al. pedem) agni deferebat ad altare. 6. Armos duos. 7. Spinam dorſi, (& pedem ut alii) cum reticulo hepatis & renibus. 8. Pectus & guttur. 4. Duas coſtas. 10. Ilia & כרעים crura iis ſuperimpoſita. 11. Fertum ex ſimila. 12. חביתין cruſtula Pontificis Maximi. 13. Vinum libaminis. *Joma.* II. 3. *Tamid.* III. I. Ceterum in Sacrificiis, quae Iſraelitae adferebant, Sacerdotum munus praecipue tum incipiebat, quum victimae ſanguis erat excipiendus. Mactare enim Iſraelita poterat, pellem detrahere, victimam in partes diſſecare, & ligna ferre ad altare. At Sacerdotum erat ſanguinem excipere, deferre ad altare, ſpargere, ignem in altari diſponere, fruſta victimae deferre ad altare, ſalire, igni imponere, & ſi quae plura in altari peragenda. Tertio ſortiebantur de adolendo ſuffitu, *Luc.* I. 10. Qui de eo ſortiebantur omnes tales erant, qui nunquam ſuffitum adoleverant: nec enim niſi ſemel eo officio fungebantur. Quarto ſorte deſignabatur, qui membra victimae per clivum ad altare deferret.

§. III. Cul- III. Ex his aliquo modo cultus quotidianus

nus in Templo peragendus intelligitur, quem ita fere in *Tamid* deſcriptum habemus unde uberior harum rerum explicatio petenda eſt. Sacerdotes in atrium ingreſſi, & in duas turmas diviſi, atrium circumibant accenſis facibus (excepta nocte Sabbathi, qua lucernae in Atrio erant accenſae) & circa conclave cruſtulariorum Pont. M. ſibi mutuo occurrentes cruſtularios excitabant ut cruſtula conficerent. Altare exterius purgaturus, ſine lucerna ad labrum ſe contulit, ubi lotis manibus pedibuſque altare purgabat. Dein alii loti fuſcinis & palis removebant membra & adipem quae conſumta non erant, ad latus altaris, & cineres in cumulum colligebant. Allatis dein lignis ſortiebantur de mactatione, &c. uti modo dictum, quam ad vocem Praefecti, ברקאי, inſtituebant, agno adducto ex conclavi agnorum, adaquato ex poculo aureo, quod cum aliis 92 vaſibus aureis & argenteis ex conclavi vaſorum petierant. Qui cinerem ab altari interiori tolleret, & qui candelabrum aptaret, habentes claves duas & vaſcula טני & כוז per oſtium exiguum ad Septentrionem Januae magnae intrabant in תא ſive conclave, & per illud in Sanctum, cujus portam aperiebant; quo ſtridore audito mactabatur agnus. Poſtea purgato altari, & aptatis lucernis (ad quem actum bis in Sanctum intraſſe Sacerdotem volunt,

tus quotidiani in Templo deſcriptio.

ſtinctis aliquo intervallo temporum momentis ita ut prima vice 5, altera, quum ſimul exiret qui adoleverat, duas reliquas aptaret, מטיב) exibant. Mactato autem agno & membris ad altare delatis ac ſalitis, in Conclave Gazith redibant ad legendum שמע.

§.IV. Continuatio ejuſdem.

IV. Tum ſortiebantur de ſuffitu, & delatione membrorum victimae ad ſummum altaris. Quibus vero nulla functio ſorte obtigerat, veſtibus Sacerdotalibus exuti profanas induebant. Qui ſuffiret accipiebat vas הכף in cujus medio erat בזך vas ſuffitu plenum & operculo clauſum, & cum מחתה thuribulo argenteo altare adſcendens prunas accipiebat, eaſque ubi deſcendiſſet in thuribulum aureum effundebat, quod ubi Sancto intuliſſet, prunis ſupra altare diſpoſitis ſuffitum ex בזך immittebat, ad vocem Praefecti הקטר, quo tempore nullus erat in atrio inter veſtibulum & altare. Poſtea Sacerdotes hi in gradibus veſtibuli conſtituti populo benedicebant: de quo ritu notandum eſt, Sacerdotes manibus lotis & ſublatis, vel ad altitudinem humerorum, ſi P.M. vel altius ſi Sacerdos vulgaris eſſet, pollice utroque & indice junctis, duobus autem minimis digitis a reliquis ſeparatis, coram populo benedictionem pronuntiaſſe. In Scholis quoque & Synagogis populo benedicebant Sacerdotes eadem formula, ſed nec

adeo

adeo habebatur ratio Sacerdotis benedicturi ut in Templo, nec nomen יהוה sed אדני pronuntiabatur, nec tres partes benedictionis sine intermissione jungebantur. Sacrificium juge, vespertinum iisdem ritibus quo matutinum peragebatur, exceptis sortibus, quae denuo non jaciebantur, sed eadem functio iisdem mane & vesperi obtingebat, si suffitum excipias, ad quem novo sortium jactu opus erat.

V. Ad munus denique quotidianum Sacerdotum pertinet Templi custodia. Sacerdotes excubias agebant in tribus locis, uti Levitae in 21, illi quidem ad loca interiora Templi, hi ad exteriora. Loca illa sunt Conclave Abtines, Nitzotz & Beth Mokad. In Beth Mokad cubabant ordinario Capita familiae ministraturae die sequenti, & claves atrii illic servabant. Mane autem Praefectus montis Templi januam Beth Mokad pulsabat & accepta clave ostium aperiebat, per quod in atrium Sacerdotes intrabant. *Middoth*. 1. 1. *Tamid*. 1. 1. §. V. Custodia Templi.

CAP. V.

De reliquis partibus Muneris Sacerdotalis.

I. AD munus Sacerdotale quoque pertinuit usus buccinae & tubarum. §. I. Buccinas & tubas inflare.

Buccina, שפר dicta, erat cornu, sc. animalis: vaccae autem cornu nomine שופר non comprehendunt, quod illud קרן appelletur *Deut.* 33. 17. & nunquam dicatur שופר. *Rosch haschana.* 111. 2. Cornu erat plerumque arietis, incurvum: חצצרות vero sive *tubae* ex metallo constabant, & rectae erant; quare aquam buccina, non item tubis, hauriri potuisse Talmudici tradunt. Buccinarum usus plerumque extra Templum erat, quando non requirebatur eas inflari a Sacerdotibus, sed & ab aliis fieri poterat. *Jud.* 7. 16. At si in Templo essent inflandae, ut in festo clangoris & alias, ad Sacerdotes ea cura pertinuit. *Tubas* argenteas duas Moses facere jubetur. *Num.* 10. 2. quas Sacerdotes inflarent certis temporibus festis *vers.* 9. *&* 10. quibus proinde tubarum usus, ut Levitis cymbalorum 1 *Chron.* 16. 42. attribuendus est, uti *vers.* 5. *&* 6. distinguuntur, & aliis in locis, uti totus populus tubis clanxisse dicitur, i. e. Sacerdotes per totam multitudinem dispersi. Hae tubae duae in Arcu Titi Vespasiani ante mensam panum sculptae conspiciuntur. Tubis clangebant, ad apertionem Portae Templi, libamen vini stantes ad mensam adipum in oblatione Sacrificii jugis, & Sacrificiorum, (nisi quod in Paschate, tempore mactationis clangerent) quae publico vel privato nomine offerebantur in diebus festis (unde

de nonnisi in holocaustis quadrupedum & Eucharisticis, quae sola libamen requirebant, tubarum usum fuisse colligitur. Praeterea in initio & fine festorum, & temporibus laetitiae vel tristitiae extraordinariis, in praeliis & triumpho. His autem conjungere usum buccinae in Templo quidem solebant, *Ps.* 98. 6. sed extra illud vel buccina vel tubis solis utebantur, juxta hoc Talmudicum בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות.

II. Ad Sacerdotes quoque & quidem solos Judicium de lepra, & cura ac mundatio leprosi pertinuit. Triplex autem ea fuit, 1. hominum. 2. vestium, ac 3. aedium. Lepra in hominibus ex quibus indiciis nota fiat Sacerdoti *Lev.* 13. enarratur. Si macula alba, praesaga leprae, cutem hominis occupasset, Sacerdos autem videret pilum illic albescentem & adspectum plagae cute profundiorem, immundum eum pronunciabat, quia lepra est. *ib. vers* 3. Quod si macula alba fuerit, at reliqua duo signa non apparerent, per septiduum eum Sacerdos curabat secludi, exactoque septiduo si plaga se non diffuderit in cute ulterius, septiduo altero eum secludebat; quod si tum quoque se non propagaverat post lotas vestes mundus pronuntiabatur: si propagaverat, pro leproso habendus erat. Hic autem

§. II. Judicare de leprosis.

ve-

vestem scindere, caput retegere, mystacem obvelare, obviis immunditiem suam indicare & extra castra solus degere tenebatur *vers.* 45.

§. III. Illos mundare. III. Homine autem lepra liberato, Sacerdos geminas aves mundas, lignum cedrinum, coccineum & hyssopum afferri curabat: avemque unam mactabat in vase testaceo supra aquam vivam, & reliqua omnia illi sanguini intingebat, & leprosum eo septies aspergebat mundumque pronuntiabat atque alteram avem dimittebat. *Lev.*14.4. Avis autem mactata sepeliebatur, *Temura* VII.4. Quo facto leprosus vestes abluit, comam rasit, corpus lavit & post septiduum Tabernaculum Templumve adiit oblaturus 2 agnos, unum pro peccato, alterum pro reatu, ovem anniculam in holocaustum & tertum ex tribus decimis similae oleo mixtum & logum olei; vel si pauper sit, agnum pro reatu, decimam similae oleo mixtae, logum olei & turtures duos, unum pro peccato alterum holocaustum: qui ritus *Lev.* 14. fuse describuntur.

§. IV. Cognoscere de Lepra vestium & aedium. IV. Lepra vestium inquinabat lintea, pannos, & pelles, & se prodebat per maculas virides & rubras, quae si post septiduum seclusionis se diffudissent, lepra infecta a Sacerdote judicabantur, & comburenda, *Levit.* 13.47. Lepra aedium ex maculis viridibus rubrisve cognoscebatur, si illae se diffunderent: quae si domum aliquam infecisset, tota

domus

domus erat diruenda, *Lev.* 14. 45. at ſi maculae ſe non diffudiſſent, mactatione duarum avium & immerſione ligni cedrini, panni coccinei & hyſſopi in ſanguinem alterius ex iis, ut ante, domus mundabatur. *ib. vers* 48.

V. Praeter hanc maximam immunditiem, de ceteris quoque cognoſcebant Sacerdotes. Inter has autem gradus erant, ita ut 1. ſeminiflui, 2. ſanguinifluae 3. puerperae & 4. leproſi maxime immundi cenſerentur; qui illos aut vaſa ab iis contrectata contingerent, minime; pollutio autem ob contactum mortui intermedia. Primo modo immundi a Templo & rebus Sacris, altero tantum ab atrio interiori, tertio ab exteriori quoque arcebantur. Omnes ſe & veſtes lavare tenebantur antequam ad ſacra admitterentur: at in ſpatio temporis quo immundi erant, & ritibus mundationis erat differentia. *Lev.* 11. & 15. §. V. Et immunditie.

V I. Aeſtimabant etiam Sacerdotes res, perſonaſve quas Deo aliquis voverat, ut certo pretio redimerentur. Ubi tamen diſtinctio obſervanda eſt inter votum ſimplex נדר & חרם. Quae poſteriori modo erant devota redimi non poterant; ſed uſui Sacro vel Sacerdotibus cedebant, aut ſi homines eſſent mortem ſubibant. *Lev.*27.28. 2 *Reg.*12.4. Filii quoque primogeniti redemti pretium, 5 ſicli, Sacerdoti cedebant. vid. *Lev.*12. & 15. *Num.*18.16. §. VI. Res Deo devotas aeſtimare.

§. VII. Mulierem Sota examinare.

VII. Mulierquoque adulterii ſuſpecta adducenda erat ad Sacerdotem, pro qua poſtquam decima Ephae farinae hordeaceae ſine oleo & thure fuerat oblata, Sacerdos eam in vel ad portam Nicanoris collocabat, aquamque e labro aeneo hauſtam & vaſi fictili, admixto pulvere Atrii (ut quidam: alii vero, illo quod in Templo ſub tabula marmorea erat) in fundebat. Dein ipſius caput a Sacerdote nudabatur, & ut nonnulli volunt, pars veſtium diripiebatur ab eodem. Poſtea Sacerdos munus in corbe ſaligna allatum ſancto vaſi inditum manibus mulieris impoſuit, eamque certa formula, exhibita *Num.* 5. 19. & inſcripta ſchedulae, adjurabat, manu tenens aquas amaras. Tum corbem e manu mulieris Sacerdos arripiebat, & munus Sancto vaſi inditum agitabat, & ad angulum altaris notozephyrinum deponebat, acceptumque farinae pugillum ſale conſperſum in altaris ignem conjiciebat. Denique uxor aquas amaras imbibebat, ſi innocens, innoxie, ſi rea, venter ejus intumeſcebat, & concidebat femur ejus.

§. VIII. Vitulae decollandae adeſſe.

VIII. Praeterea Sacerdotes aderant decollationi vitulae, quam, ſi cadaver hominis interfecti in campo inveniretur, & reus lateret, proximae civitatis (quam 5 membra Synedrii magni indicabant) Seniores emere debebant *Lev.* 21. 5. Sepeliebatur illa in eadem נחל valle

le inculta (alii fluvium transferunt) nec postea colenda, ubi decollata erat.

IX. Sacerdotum quoque erat Panes facierum quolibet Sabbatho auferre e Sancto & novos substituere; quod hoc modo fieri consuevisse Judaei tradunt. Intrabant in Sanctum Sacerdotes quatuor, quorum duo duos ordines panum recentium ferebant, duo reliqui duas acerras thuris. Hos anteibant quatuor, qui panes & acerras de mensa tollerent. Recentibus in mensa dispositis, egressi panes veteres in mensa aurea vestibuli reponebant, thus admixto sale adolebant, dein panes partiebantur Sacerdotes accedentis & recedentis Ephemeriae, illi ad aquilonem atrii, hi ad austrum, qui dein eos in loco Sancto comedebant.

§. IX. Panes facierum inferre & efferre.

X. Inter alia munera Sacerdotalia (licet enim fuissent Pontifices M. eo functi, ut quidam volunt tamen etiam aliis Sacerdotibus id concessum fuit, *Num.* 19.3.) erat quoque combustio vaccae rufae, cujus cineres aqua mixti adhibebantur ad tollendam immunditiem quam aliquis ex contactu mortui contraxerat, *Num.* 19. 1 *Cor.* 15. 29. *Hebr.* 9. 13. Vacca haec, colore rufa (quod genus in Palaestina rarum erat) integra, & expers jugi, publico aere emta, deducebatur a Sacerdote, qui septiduo ante domo sua relicta in conclave lapidis בית אבן ductus fuerat, per כבש (Arabibus

§ X. Vaccam rufam comburere

bus (الغفير) ſive viam novam arcubus vel fornicibus innixam, ad vitandam pollutionem in הר המשחה *montem oliveti*, ubi rogo impoſita mactabatur. Dein ſanguinem exceptum Sacerdos occidentem verſus digito intincto ſepties ſpargebat e regione Aedis Sacrae, cujus Januam intuebatur, per portam Suſan & alias (per quas non modo ad octavum gradum veſtibuli pertingere viſu poterat, ut quidam ſcribunt, ſed ad ipſam Templi Januam) vel trans murum orientalem ceteris humiliorem, circa portam Suſan. *Middoth*. II. 4. vel trans portam Suſan per reliquas. A conſtituta re publica Judaica uſque ad urbis excidium non niſi novem fuiſſe combuſtas vaccas rufas Judaei tradunt. Prima combuſta eſt a Moſe, vel potius vivente Moſe ab Eleazare. 2. Ab Ezra ſive ejus juſſu; atque ita etiam de reliquis ſtatuendum videtur. 3. & 4. A Simeone Juſto ultimo membrorum Synagogae magnae. 5. & 6. A Johanne Pontifice Maximo, qui pater Matatthiae vulgo fuiſſe creditur. 7. Ab Eljehoenai filio Hakkaf. P. M. tempore Simeonis filii Shetach. & Judae fil. Tabbai. 8. A Chanameele Aegyptio P. M. & 9. A ſucceſſore ejus Iſmaele fil. Phabi, qui vixit tempore R. Jochananis Ben Zaccai. Aliis tamen vix videtur vero ſimile, toto illo intervallo temporis quod fuit inter Moſem & Ezram, unam vaccam modo fuiſſe combuſtam; maxime quum

tan-

tantum ſanguinis in eo effuſum ſit, & ſtante Templo ſecundo 8 numerentur, quod multo brevius ſpatium eſt. Cineres hujus vaccae collecti in tres partes dividebantur. Una in monte oliveti ſervabatur & inſerviebat adſperſioni populi, quae a quovis viro puro fieri poterat, licet Sacerdos non eſſet, etiam a puero, ut quidam exiſtimant. Altera in Templum delata inſerviebat Sacerdotibus. Tertia in חיל ſive antemurali ſervabatur in memoriam exuſtionis. Alii ita volunt, partem primam in monte oliveti ſepoſitam, inſerviiſſe conſecrandis aliis vaccis; alteram extra Templi atrium ſervatam, ad uſum omnium pollutorum contactu cadaveris: tertiam in antemurali locatam ad rei memoriam. Vide Cod. *Para.*

XI. Sacerdotum quoque erat, ut & Levitarum, publice docere, Leges Dei tum coram populo tum Levitis junioribus explicare, & de jure Sacro reſpondere, *Levit.* 10. 11. *Ezech.* 44. 23. 2 *Chron.* 17. 9. *Hagg.* 2. 12. *Malach.* 2. 6. quod munus optime iis conveniebat, qui per omnes tribus erant diſperſi, nec agricultura ſimilibuſve modis quaerendi victum occupati. Unde ad eos potiſſimum cura Scholarum & Academiarum pertinuit. In quo tamen officio negligenter ſe tum Sacerdotes tum Levitas ſaepe geſſiſſe, nec bene illo functos, liquet ex 2 *Reg.* 22. 10. & Pro- §. XI. Populum docere.

phetarum querelis *Ezech.* 22: 26. &c. Praeterea ex iis judices plerumque constituebantur *Ezech.* 44. 24.

CAP. VII.

De Levitis.

§. I. Nomen & inauguratio. I. LEvitae, quorum dignitas inter Sacerdotes & Israelitas media fuit (*Horaioth.* 111.1.) illi omnes dicti sunt qui ex tribu Levi (unde nomen habent, non a לוה) ortum traxerunt, exceptis posteris Aaronis. Successerunt illi in locum primogenitorum, & dati sunt Sacerdotibus *Num.*4.9.12. Inaugurabantur adspersione aquae, rasione totius corporis, lotione vestium & corporis, ac sacrificio juvenci gemini, unius in sacrificium pro peccato, alterius in holocaustum, quibus Levitae manus imponebant, uti vicissim Israelitae Levitis manus imponebant, & hi agitabantur a Sacerdote. *Num.* 8. 6—14.

§. II. Divisio. II. Divisi fuere olim in Gersonitas, Kahathitas, Meraritas, de nomine trium filiorum Levi, quorum munus in translatione Tabernaculi, & numerus describitur *Num.* 4. Postea vero, uti Sacerdotes, in 24 classes divisi sunt, quibus totidem Capita praeerant, & quaelibet classis in septem alias, quibus munus suum Caput familiarum assignabat, ita ut

per

per vices ſingulis hebdomadis miniſtrarent.

III. Aetas, qua apti ad munus cenſebantur, *Num.* 4. 3. dicitur fuiſſe a trigeſimo anno ad quinquageſimum: ſed *Num.* 8. 24. a quinto & vigeſimo. Quam differentiam quinquennii Judaei vulgo derivant ex tempore quo Levitae munus ſuum addiſcere debuerunt, ſc. 5 annis. Verum alii putant in poſteriori loco Levitas aetatis annorum 25 memorari, quod ibi tantum de miniſterio ordinario cantus & excubiarum agatur, quibus juvenes illius aetatis pares erant; ſed in priori, de portandis quoque oneribus agi, ad quae Levitae aetate magis provecti requirebantur. Quod autem anno 50 dicantur dimittendi, ſpectat ea tempora, quibus Tabernaculum transferre debebant: poſtea enim nec aetas, nec vitia corporis (quae Levitam non reddebant ineptum) eum immunem a miniſterio praeſtabant. *Cholin.* 1. 6. §. III. Aetas.

IV. Veſtes eorum fuere lineae, uti אפוד בד 1 *Sam.* 22. 18. quo tamen etiam alii induebantur. 2 *Sam.* 6. 13. Nec videtur illud Ephod cum Ephod Pontificis Maximi conveniſſe, ſed alterius veſtis nomen fuiſſe: quum & Graeci eam per στολὴν, & Chaldaeus כרדוט tunicam χειροδωτὸν tranſtulerint. §. IV. Veſtes.

V. Munus eorum ſtante Templo praecipue in duobus conſiſtebat, in Cantu, & Excubiis, §. V. Munus. Canere.

1 *Chr.*

1 *Chr.* 25. & 26. nam Sacerdotum erat ministerium altaris. Cantores a Davide in 24 classes fuisse divisos, juxta numerum filiorum Asaph, Jedithun & Heman liquet ex 1 *Chron.* 25. Cantorum instrumenta Musica quinque fuerunt נבלין, חלילין, כנורות, חצוצרות, הצלצל *Nablia 2, ad minimum, tibiae 2, cytharae 9, tubae 2, & cymbalum* unum. *Eracin.* 11.3.5. At ore potissimum canebant, consistentes in דוכן suo sive suggesto, ubi non pauciores quam duodecim Levitae erant, *Eracin.* 11. 6. quibus alii tractantes instrumenta Musica adstabant, qui non modo Levitae sed & Israelitae genere clari erant. Primo autem die hebdomadae ad motum sudarii Saganis, tempore libationis in Sacrificio jugi, canebant *Ps.* 24. secundo *Ps.* 48. tertio *Ps.* 82. quarto *Ps.* 94. quinto *Ps.* 81. sexto *Ps.* 93. Sabbatho *Ps.* 92. *Tamid.* VII. 4. Sunt qui putent etiam mulieres in Templo cantasse, quum *Nehem.* 7.67. משוררות cantatrices memorentur, sed Judaei negant, dicentes ita appellari cantorum uxores.

§. VI. Et excubias agere.

VI. Vigiles autem Levitae a Davide quoque in 24 classes divisi 1 *Chron.* 27. excubias agebant in Templo primo, locis 1 *Chron.* 26. memoratis, in secundo, 21 locis, ad 5 portas montis Templi, in monte ad 4 Angulos, & ad 4 Angulos Atriorum extrinsecus, & ad 5 portas Atriorum extrinsecus (nam portam Nitzotz & ardoris extrin-

uti & conclave oblationis, veli, & post S. Sanctorum.

VII. Praeterea Levitae fungebantur munere docendi populum uti & Sacerdotes, quod a Mose praedictum erat *Deut.* 33. 18. in quem finem videntur dispersi fuisse per regiones ceterarum tribuum, uti Jacobus praedixerat, *Gen.* 49. 7. quo facit *Judic.* 17. 9. Denique Judices erant, שופטים ושוטרים, quos Moses constituere jubetur, & David suo tempore e Levitis elegit, 1 *Chron.* 23. 4. 2 *Chron.* 19. 11.

§. VII. Docere populum & Judicare.

VIII. Dati sunt Levitis ministri, Nethinaei dicti, origine Gibeonitae, a Josua admissi in societatem Sacrorum, *Jos.* 9. 27. ita tamen ut in conjugiis contrahendis par spuriorum & Nethinaeorum fuerit ratio, sic ut filia Israelitae interdicta fuerit utrique, uti vidua Pontifici, & repudiata Sacerdotibus. *Jevamot.* 11. 4. *Kiddushin.* IV. 1. Licet alias spurius Israelita Netinaeo praeponatur. *Horaioth.* III. 8. Sunt qui putent Netinim non e solis Gibeonitis constitisse, sed aliis e devictis a Davide gentibus: quod nomen Netinaei ante tempora Davidis non legatur, nec post illa nomen Gibeonitarum, & David eos Levitis dedisse dicatur, *Ezr.* 8. 20.

§. VIII. Ministri eorum Netinaei.

IX. Urbes Levitis concessae 48 numero recensentur *Jos.* 21. quas omnes asyla ערי מקלט (quod ibi manus vindicis contraheretur, quum

§. IX. Urbes Leviticae & asyla.

ibi homicida tutus uſque ad mortem P. M. habitaret, dein liber eſſet; vel ut alii, quod viae eo ducentes eſſent breviſſimae) πόλεις φυγαδευτηρίων, fuiſſe Judaei volunt, quum alii 6 tantum ex iis id jus tribuant. Sex enim, tres cis Jordanem, *Kades*, *Sichem*, & *Hebron*, tres vero trans, *Bezer*, *Ramoth*, & *Golan*, numerantur, *Deut.* 4. 41. *Joſ.* 20. 7. Has enim Moſes, illas Joſua deſignavit. Confer *Num.* 35. 14. & ipſum illum locum *Joſuae* 21. 27. ubi quidem in textu Graeco omnes 48 urbes Leviticae πόλεις ἀφωρισμέναι τοῖς φονεύουσι appellantur, ſed in Hebraeo עיר de ſola Golan intelligi id jubet, & diſtinguit aſyla a reliquis urbibus: quemadmodum & *Num.* 35. 6. clariſſime 48 urbes in 6 aſyla & 42 alias dividuntur. Non tamen idem jus aſylorum 6, & 42 fuiſſe volunt Judaei, ſed illa homicidam protexiſſe, ſive ille ſciret ea loca aſyla eſſe, ſive neſciret; haec vero tantum, ſi quis iſtius rei gnarus eſſet; & in illis homicidam pretium pro uſu aedium non ſolviſſe, in his omnino: atque tria aſyla reſtare a Meſſia deſignanda, quod colligunt ex *Deut.* 19. 8.

CAP.

CAP. VIII.

De Synedriis.

I. QUandoquidem, uti mox indicavimus, ex Sacerdotibus & Levitis potissimum Consessus Judicum constabant, ad hunc locum disquisitio de iis pertinet. Fuisse autem Judaei tradunt tria genera Conciliorum. 1. Synedrium magnum. 2. Synedrium viginti trium virorum. 3. Consessus trium. §. I. Tria genera Conciliorum.

II. Synedrium Magnum סנהדרין גדולה (non confundendum cum Concilio dicto כנסת הגדלה *Synagoga magna*, quod perpetuum non erat, & ex 120 viris constabat, & in alium scopum fuit institutum) erat summum totius populi Concilium, quod unicum modo erat, considens Hierosolymis, ubi a tempore Simeonis Ben Schetach usque ad 40 annos ante excidium Templi Secundi in Conclavi Gazith, & quidem parte ejus quae erat in חיל, habebatur, & de causis gravioribus & ad universum populum spectantibus summa cum auctoritate decernebat. §. II. Synedrium magnum.

III. Institutum dicitur a Mose, jussu Dei. *Num.* 11. 17. ne in solum Mosen onus judicandi populum recumberet. Quia vero Rectores populi post Mosen aeque indigebant §. III. Ejus origo.

 istius-

iſtiuſmodi Concilio, aut plus quam Moſes, credunt multi illud Synedrium continuatum fuiſſe ſtante Templo primo & ſecundo. Alii vero, quum Sacer Codex mentionem non faciat hujus Synedrii poſt Moſen, quam in tanta rerum varietate non videtur potuiſſe omittere, ſi tale concilium extitiſſet, & Joſua, Judices & Reges omnia legantur ex ſuo arbitrio feciſſe, inconſulto Synedrio aliquo, exiſtimant illud a Condito Templo ſecundo, aut temporibus Haſmonaeorum, demum eſſe repetendum.

§.IV. Membra, ex quibus componitur.

IV. Perſonae hoc Synedrium conſtituentes (ut Judaei tradunt) LXXI fuere. *Sanhedrin*. I. 6. plerumque e tribu Levi, quamvis etiamſi ex illa tribu nullus fuiſſet, legitimum tamen fuiſſet Synedrium; quae antea in urbibus ſuis perſonam judicis jam ſuſtinuerant, deinde in Synedrio viginti triumvirali montis Templi, tum in illo quod ad oſtium Atrii erat, unde tandem in hoc adſciſcebantur. Inter illas eminebat הנשיא *Princeps* vel *Praeſes*, (qui aliquando, non ſemper, Pontifex M. erat) non confundendus cum Academiae Rectore ראש ישיבה, licet ſerioribus temporibus, quum Synagogae & Scholae confundi coepere, ita nonnunquam appellatus ſit, & in eandem perſonam utraque, quamvis diſtincta, dignitas collata fuerit. Secundus a Praeſide

ſide appellabatur אב בית דין *Pater domus judicii*, tertius חכם *Sapiens.* Praeterea erant in Synedrio ſcribae duo, qui vota Judicum in acta referebant, lictores duo, & nonnunquam rei ipſi vel partes litigantes, aut cauſarum patroni, & teſtes duo ab una, duo ab altera parte.

V. Decernebat hoc Synedrium de rebus majoris momenti tam Politicis quam Sacris, privatis quam Publicis, uti de integra tribu, gerendo bello, Sacerdotibus. *Sanhedrin.* I. 5. Et Sacerdotes non tantum ac Pſeudo prophetas ſed ipſos Reges (qui adſciſci in Synedrium magnum non ſolebant, quia eis contradicere non licebat, uti ſcribunt Judaei) ab eo judicatos fuiſſe Hebraei tradunt, ex ejus arbitrio ordinata fuiſſe Synedria minora, & poenas capitales reis irrogatas. Hae autem 4 fuere apud Judaeos, quarum deſcriptio accurata legitur in *Sanhedrin.* VI. & VII. Lapidatio, combuſtio, decollatio, & ſtrangulatio, (crucifixio enim poena Judaica non fuit, uti quidam colligunt ex 2 *Sam.* 21. 6. *Num.* 25. 4.) at minores erant, flagellatio 39 ictibus peragi ſolita 2 *Cor.* 11. 24. licet Deus *Deut.* 25. 1. quadraginta praecepiſſet, & excommunicatio, cujus ſpecies levior נדוי etiam שמתא dicta fuit, gravior חרם: quibus addi poſſunt talio, exilium, & carcer. Quarum tamen poenarum irroga-

§. V. Munus eorum, judicare, & poenas irrogare.

rogatio non ad ſolum Synedrium magnum ſed & minus pertinebat.

§. VI. Locus Synedrii M. in Templo.

VI. Olim quidem ad oſtium Tabernaculi judices conſediſſe dicuntur *Num.* 11. 24. tam in deſerto quam Canaan, donec Templum primum exſtructum eſt. In eo autem locum Synedrii ex Sacro Codice definiri poſſe ex *Jerem.* 35. 3. quidam putant, ita ut prope portam orientalem conſederit, & locus לשכת השרים *Conclave Principum* dictus fuerit. In Templo Secundo Conclave celeberrimum לשכת הגזית ei deſtinatum fuit, partim in atrio partim in חיל ſitum, ita ut Judices forma ſemilunari in parte minus Sancta, ſc. חיל conſiderent. Multi hunc locum λιθόστρωτον *Joh*, 19. 13. appellari volunt, ſed nec nomen *Gabbatha* huic loco datum cum notiſſimo *Gazith* convenit, nec tribunal Pilati in Conclavi Gazith fuit, aut ille ut Praeſes, vel ut judex, ibi conſidere potuit (illud enim Judaei, hoc Pilatus paſſus non fuiſſet) & alia loca fuere Hieroſolymis, quae λιθοστρώτου nomen merentur.

§. VII. Ante mortem Chriſti tranſiit in Tabernas

VII. Quadraginta annis ante Templi Secundi excidium migraſſe dicitur hoc Synedrium e Conclavi Gazith (quo tamen rediiſſe aliquando ad tempus volunta, ut in cauſa Jeſu) in Tabernas חנויות quae in monte Templi erant, quo tempore דיני נפשות *judi-*

judicia capitalia ſibi ademta fuiſſe Judaei conqueruntur in Gem. Hieroſ. *Sanhedrin.* c. 1. quod convenit cum eorum voce Johan. 18.31. ἡμῖν ὀυκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι ὀυδένα. Nec videntur ipſi poſtea jus habuiſſe de cauſis capitalibus Judicandi, licet id nonnunquam captata occaſione abſentium Procuratorum Caeſaris exercuerint, uti cum Ananias convocato Synedrio Jacobum condemnavit. *Joſeph.* 20 8. & a Procuratoribus in conſilium fuerint adhibiti, quum de rebus Judaïcis plerumque ageretur, ita tamen ut ſumma poteſtas & ἐξουσία ἐπὶ πᾶσιν, ut Joſephus loquitur, penes Procuratorem fuerit. Confer *Act.* 25.5.& 15.

VIII. Poſtea translatum eſt hoc Synedrium ex Tabernis ad ipſam urbem Hieroſolymam, & inde ad alia loca, quae omnia in Gem. *Rosh haſchana*, cap. 4 recenſentur. §. VIII. Dein ad alia loca.

1. לשכת הגזית Conclave Gazith.
2. חנויות Tabernae in monte Templi.
3. ירושלים Hieroſolyma.
4. יבנה Jafne. Hic poſt excidium urbis fuit, Praeſide R. Jochanan ben Zaccai.
5. אושא Usha.
6 יבנה Jafne, iterum.
7. אושה Usha.
8. שפרעם Spharam. Hic & praecedenti loco fuit Praeſide R. Simeone, filio Gamalielis Jafnenſis.

בית

9. בית שערים Beth Shearim. Hic & duobus locis ſequentibus fuit Praeſide R. Juda Sancto.
10. ציפורי Zippori.
11. טבריא Tiberias.

IX. Praeſides Synedrii M.

IX. Praeſides Synedrii Magni hos Judaei recenſent ab Ezra uſque ad Rabban Gamalielem filium R. Judae Sancti.

1. *Ezra.*
2. *Simeon Juſtus.*
3. *Antigonus Sochaeus.* i. d. a patria urbe Soco סוכו ſita in limitibus Judaeae & regionis Philiſtaeorum. Hujus diſcipuli Sadok & Baithos ſectis Sadducaeorum & Baithoſaeorum nomen & originem dederunt.

Quinque זוגות,

Sive virorum paria, quorum prior Praeſes Synedrii fuit, poſterior אב ב"ד.

4. *Joſe ben Joeſer & Joſe ben Jochanan.*
5. *Joſua ben Perachia & Nittai Arbelita.*
6. *Simeon ben Shetach & Juda ben Tabbai.*
7. *Schemaia & Abtalion.*
8. *Hillel & Schammai.* Antea Menahem

hem ſocius Hillelis fuerat, ſed poſtea ipſe cum 80 aliis ſe Regi Herodi addixit, & tranſiit לעבודת המלך, qui videntur Herodiani appellati *Matth.* 22. 16

9. *Rabban Simeon*, filius Hillelis. Quem *Luc.* 2. 25. innui multi putant: ſed obſtat illum Hilleli parenti ſuo ſucceſſiſſe annis aliquot poſt Chriſtum natum, i. e. annis ſexaginta ante Templi excidium: quod concipi non poteſt de viro, qui Chriſtum publice Meſſiam eſſe confeſſus fuerat.

10. *Rabban Gamaliel* filius Simeonis, dictus הזקן *Senior*, cujus mentio fit *Act.* 22: 3.

11. *Rabban Simeon* filius Gamalielis: qui in excidio urbis periit.

12. *Rabban Jochanan ben Zaccai.*

13. *Rabban Gamaliel Jafnenſis.*

14. *Rabban Simeon*, *filius* ejus.

15. *Rabbi Juda* Sanctus, filius ejus.

16. *Rabban Gamaliel*, filius ejus.

X. Synedrium minus conſtabat ex 23 Judicibus, eratque in omni loco, ubi plures eſſent incolae quam 120; & Hieroſolymis duo erant (*Sanhedrin.* 1. 6.) Numerum horum incolarum ita ineunt Gemarici. 23 Judices, § X. Synedrum 23 virorum.

tres ordines 23 virorum, e quibus, ubi opus erat, adſciſcebantur in conſeſſum Judicum (i. e. 69 viri) 10 otioſi Synagogae, 2 ſcribae conſeſſus, 2 lictores, 2 partes litigantes, 2 teſtes ab una parte, 2 ab alia, 2 collectores eleemoſynarum, 3 qui diſtribuunt, medicus unus, ſcriba & ludimagiſter. Nec Sacer Codex nec Joſephus Synedrii hujus viginti triumviralis meminerunt, uti nec Conſeſſus virorum trium. Joſephus autem Conſeſſus ſeptem Judicum καθ᾽ ἑκάστην πόλιν, in ſingulis urbibus, mentionem facit *antiq.* IV. 8. Hoc quoque Judicia capitalia exercuit. *Sanhedrin.* I. 4.

§. XI. Conſeſſus trium.

XI. Conſeſſus Minimus Judicum trium nunquam Synedrium appellatur uti priora duo, ſed בית דין, eratque in locis, quae pauciores quam 120 incolas continerent. Hi non de cauſis capitalibus דיני נפשות ſed pecuniariis & levioribus דיני ממונות, ut ſi quadrupes pauperiem feciſſet, alter alteri injuriam vel vim intuliſſet, decernebant, & flagellationem irrogare, non poenas capitales, poterant. *Sanhedrin.* I. 2. & III. I. In hoc conſeſſu quilibet eſſe judex poterat, uti ſpurius, & peregrinus, modo mater ejus Iſraelitis fuiſſet: ſed ad judicia capitalia nonniſi Sacerdotes, Levitae, & nobiliores Iſraelitae, quibuſcum affinitatem contrahere Sacerdotes non detrectarent, aditus patebat, *Sanhedrin.* IV. 2.

XII.

XII. Ita quidem Iſraelitae judicabantur: verum proſelyti qui inter Judaeos habitabant, non fruebantur eodem jure, ſed vel ab uno judice poterant judicari, & ad unius etiam propinqui teſtimonium ad mortem condemnari. Quum autem proſelytorum nomen duas hominum ſpecies notare poſſit, obſervandum eſt hic illos proſelytos intelligi, qui גרי תושב ſive גרי שער, *proſelyti inquilini* dicuntur, quibus concedebatur in terra Iſraelis (non Hieroſolymis) habitare, modo obſervarent 7 praecepta data partim Adamo partim Noacho. 1. De vitando cultu ſiderum. 2. Honore nomini & rebus Divinis habendo. 3. Homicidio vitando. 4. Et ſtupro. 5. Ac rapina. 6. Colendo magiſtratu. 7. Non edendo membro vivi animalis. Alii erant *proſelyti juſtitiae* גרי צדק qui & גרים גרורים *proſelyti tracti* (confer *Joh.* 6.44.) & a Sacris Gentium ad Judaiſmum tranſierant, & pari modo, quo Judaei judicabantur. Hi tribus ritibus initiabantur olim nunc duobus. 1. Circumſione. 2. Baptiſmo, ſive immerſione totius corporis. 3. Sacrificio: per quae tria olim Iſraelitae in foedus Dei intrarunt. *Exod.* 12. 18. & 19. 10. ac 24. 5. Talem proſelytum inſtar infantis modo geniti Judaei conſiderant (לקטן שנולד דמי in *Gem. Jevamot.*) ſic ut conſanguinei ejus quos inter Gentes habet, non

§. XII. De Judice Proſelytorum.

censeantur ejus consanguinei esse. Hinc lucem accipiunt *Joh.* 3. 10. 1 *Petr.* 1. 23. 2 *Cor.* 5. 16.

CAP. IX.

De Regibus.

§. I. Mandatum de Regis electione.

I. DAtum fuisse Israelitis praeceptum de rege eligendo contendunt Judaei ex *Deut.* 17. 15. sic ut in ipsa Regis petitione non peccaverint, sed petitionis modo & scopo, ut similes essent aliis gentibus: quamvis vero similius sit, ibi agi de Rege ex Israelitis eligendo tum quum dicerent Regem se velle, qualem aliae gentes haberent, non vero juberi illic electionem Regis: & 1 *Sam.* 8. 6. 7. & 12. 17. 19. peccatum eorum ipsa Regis petitio fuisse dicatur.

§. II. Rex qualis eligendus.

II. Rex debebat esse non regina, qui Hebraeos regeret, nec ex Gentibus, etiamsi inter eas Idumaei fratres Israelitarum respectu originis dicantur. *Deut.* 2. 4. Quare Rex Agrippa, qui מקהל גרים *ex coetu proselytorum* erat, quum publice coram populo legeret, in *Deut.* 17. 15. incidens, generis sui conscius, in lacrymas solvebatur, quem populus hac acclamatione solatus est: אל תירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה *Non est quod*

quod timeas, Agrippa. Et Tu frater noster es. Et Tu frater noster es. Sota VI. 8.

III. De unctione, qua Reges inaugurabantur, tradunt Judaei eam factam fuisse oleo המשחה, sive unctionis, ex קרן *cornu*, & quidem juxta fontem 1 *Reg*. 1. 33. si Reges essent ex stemmate Davidico, alios vero oleo אפרסמון *opobalsami*, ex פך *lenticula*. Confer 1 *Sam*. 10. 1. & 1 *Sam*. 13. 16. Sic ut juxta hanc opinionem Reges hi eodem oleo quo Sacerdotes uncti fuerint: quod tamen videtur repugnare *Exod*. 30. 32. Praeterea nullos Reges parentibus suis succedentes unctos fuisse, nisi quum lis iis mota fuisset de imperio, uti Salomoni 1 *Reg*. 1. 18. & 39. Joaso, 2 *Reg*. 11. 12. Jehu. 2 *Reg*. 9. 1. Joachazo 2 *Reg*. 23. 30. Quae tum in Misna tum Gemara *Horaioth* pluribus disputantur.

§. III. Unctio Regum, juxta placita Judaeorum.

IV. Alii vero distinguunt inter unctionem privatam & publicam. Privata est praenunciatio regni futuri, uti quum Samuel 1 *Sam*. 10. 1. Saulem unxit, & fiebat per Prophetam, & quidem oleo communi. Publica est ipse actus Regiae inaugurationis, uti cum 2 *Sam*. 2. 4. & 2 *Sam*. 5. 3. David primum a viris Judae, dein Israelitis unctus est. Hanc fieri consuevisse volunt per Sacerdotem. Sic Jojada unxit Joasum, 1 *Reg*. 1. 45. Sadoc Salomonem. 1 *Reg*. 1. 39. Haec fiebat oleo, non qui-

§. IV. Juxta alios.

quidem illo oleo unctionis quo Sacerdotes ungebantur, nec tamen oleo communi, quod urgente necessitate sine dubio adhibuisset Sadok 1 *Reg.* 1. 38. & nisi Sanctum fuisset oleum, non tam facile Salomoni Adonia cessisset, aut tanta assectarum ejus fuisset consternatio. 1 *Reg.* 1. 49. Sanctum ergo fuit & in loco Sancto asservatum. *Ps.* 89. 21.

§. V. De Regibus non unctis.

V. Quod porro Judaei tradunt de Regibus quibusdam non unctis, qui tranquille Parentibus in imperio succedebant, multis non probatur, quum omnes Reges uncti videantur, & voces *Rex* & *Unctus* ut Synonymae passim permutentur, uti & *ungere* ac *constituere* regem. Confer 1 *Sam.* 2. 10. *Ps.* 105. 15. 1 *Reg.* 19. 15. *Jud.* 9. 8. 2 *Sam.* 8. 14. 21. Qui locus ultimus omni emphasi destituitur, si credamus ob solum dissidium Reges ungi consuevisse, & videtur indicare Reges illos, quibus lis de imperio mota fuerat, majori quam reliquos, Sanctitate gavisos fuisse, quod haud facile quispiam sibi persuadeat.

§. VI. Jus Regium & officium.

VI. Officium & Jus Regis describitur, *Deut.* 17. 16. unde liquet, non licuisse ei multos equos alere ad pompam, ne ob hinc quoque causam ad Aegyptios animus eorum inclinaret, quamvis Salomon ex Aegypto equos arcessiverit 1 *Reg.* 10. 29. & postea plurimi Judaei ibi habitaverint. Nec uxores multas

sibi

ſibi adſciſcere licebat, id eſt, uti Judaei volunt (*Sanhedrin*. 11. 4.) non ultra octodecim tam legitimas uxores, quam concubinas uti colligunt ex 2 *Sam*. 3. 2. & 2 *Sam*. 12. 8. Nec magnam vim auri & argenti in uſus prevatos corradere licebat. Exemplum quoque Legis divinae (משנה תורה, per quod alii duo exempla intelligunt) deſcribere juſſus eſt & perpetuo illud ſecum ferre, ut ſuos & ſubditorum ſuorum mores juxta id componeret. Denique ſe efferre ſuperbe ſupra alios non debuit, ſed ab omni faſtu ſemotus manſuetudinem & comitatem Moſis imitari, in regendis ſubditis ſuis.

§. VII. Quod jus diverſum erat a moribus Regum, a Samuele deſcriptis.

VII. Longe aliter Samuel deſcribit rationem agendi qua Reges uterentur, qui iis imperarent. 1 *Sam*. 8. 11. & appellat eam משפט המלך (ut 1 *Sam*. 2. 13. & alibi) *mores Regum* tyrannicos ſcilicet & illegitimos, quippe qui directe oppoſiti ſunt Juri Regio *Deut*. 17. deſcripto, quique ſi Jus Regis continerent, vineam Nabotho Jure ſuo adimere potuiſſet Achabus 1 *Reg*. 21. 2. Haec autem ſex capita ibi memorantur, ad mores Regum, non jus, referenda. 1. Filios veſtros aſſumet ut ante currum ſuum eant, & meſſem Regis colligant, agros arent, & arma aliaque conficiant; filias, ut cibos & unguenta ei praeparent. 2. Agros, vineas & oliveta optima

ma veris dominis erepta diſtribuet inter ſervos ſuos. 3. Decimas capiet e vineis & agris, & dabit eas ſervis ſuis. 4. Servos veſtros & ancillas & aſinos in uſus ſuos convertet. 5. Decimas capiet de pecoribus. 6. Servi ejus eritis. Confer *Deut*. 20. 11.

§. VIII. Auctoritas regum.

VIII. Summa erat auctoritas Regum tam in Pace quam bello. Iſraelitae ob haec duo potiſſimum Reges petierunt 1 *Sam*. 8. ut eos judicarent, & bella eorum gererent. Judaei tamen vehementer eam auctoritatem imminuunt, quum penes Synedrium Magnum ſummam rerum fuiſſe ſcribunt nec in id unquam adſcitos, niſi qui e ſtemmate Davidico ortum ducebant, qui judicabant & judicabantur: *Jerem*. 21. 12. & 22. 3. unde tritum illud, de reliquis Regibus מלך לא דן ולא דנין אותו *Regem nec judicare nec judicari. Sanhedrin*. 11. 2. Dicuntur tamen membra Synedrii M. ita pertimuiſſe Regis praeſentiam, ut cum Jannaeus Rex arceſſitus a Praeſide Synedrium intraſſet, judices ſententiam ſuam proferre non auderent, ſed cogitabundos ſe fingerent, quos Praeſes Simeon ben Shetach hiſce corripuit, בעלי מחשבות אתם יבוא בעל מחשבות ויפרע מכם *Num vos cogitabundos fingitis? veniet Deus, qui cogitationes novit & vos ulciſcetur*. Gem. *Sanhedrin*. cap. 11.

CAP.

CAP. X.
De Prophetis.

I. PRophetarum nomen tribuitur vulgo piis qui numine divino afflati futura praedixerunt. Sed vox נביאם, qua Prophetae vulgo appellantur (nam ante ראים dicti sunt, 1 *Sam.*9.9.) latioris est significationis nec ad solam futurorum praedictionem restringenda. *Exod.*7. 1. In V.T. primum Abrahamo id nomen datum legitur, *Gen.* 20. 7. Magnus iis honos ab hominibus piis semper delatus fuit, quum Legati essent a Deo missi: & tradunt Judaei nullius mortalium cadaver licuisse Hierosolymis sepelire praeter Reges e stemmate Davidico & Prophetas. Vide & *Schevuoth.* 11.2. §. I. Nomen & dignitas.

II. Omnes, quibus id nomen datum est, commode in duo dividi possunt, respectu temporum 1. Ante Legem latam. 2 post Legem. Prima periodus complectitur Adamum Enochum, Noachum, Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Josephum, Jobum, & Bileamum. Altera Mosen, Aharonem, Eldad & Medad, Josuam, illum cujus mentio 1 *Sam.* 2. 27. Samuelem, Nathanem, Gad, Davidem, Salomonem, Ahiam Siloniten, Semaiam, Iddo, Azariam, Oded, Ananiam, §. II. Catalogus eorum ante & post latam Legem.

Jehu, Eliam, Micham, Jahazielem, Eliezerem, Elisam, Zachariam fil. Jojadae, Oded, Uriam, Jonam, Hoseam, Amos, Joëlem, Jesaiam, Micham, Nahum, Habacuc, Obadiam, Zephanjam, Jeremiam, Ezechielem, Danielem (hunc vulgo Judaei numero Prophetarum eximunt, uti & Davidem ac Salomonem, quia revelationem a Deo ipsis factam *somnium* vocant *Daniel*. 7. 1. & 8. 27. 1 *Reg*. 3. 15. quamvis Auctor Seder olam Rabba & alii eum inter Prophetas recenseant) Haggai, Zachariam, Malachiam, & alios anonymos.

§. III. De Prophetis sub Templo II.

III. Prophetarum ultimus sub V. T. statuitur vulgo & a Judaeis & Christianis (quamvis nonnulli iis Zachariam Joannis Baptistae parentem accenseant *Luc*. 1. 14. quem alii Simeoni, Agabo & reliquis N. T. Prophetis adjiciunt) Malachias, quem nonnulli Ezram, alii Haggaeum, alii hoc nomine dictum fuisse volunt, quamvis Josephus de Juda quodam Esseno *Antiq*. XIII. 19. de Pollione. *lib*. XV. 5. Manahemo, *lib*. XV. 13. Johanne Hyrcano, *lib*. XIII. 18. narret eos futura praedixisse, & alii putent credibile non esse spatio quatuor circiter saeculorum Deum hoc dono privasse populum suum, nullis novis criminibus ei invisum; quo referunt *Joh*. XI. 50. *Luc*. 2. 26, 27, 36. & argumentum *Ps*. 44, 74, &

& aliorum qui tempora Antiochi deſcribere videntur: concedentes tamen Prophetas Canonicos veteris Teſtamenti poſt Malachiam nullos fuiſſe.

§. IV. Munus eorum.

IV. Munus eorum varium erat, reſpectu rerum quas iis Deus mandaverat, Voluntatem divinam revelare, Populum monere, corripere, docere, futura praedicere, operibus miraculoſis veram religionem confirmare, indigentibus opem ferre, de rebus gravioribus reſpondere (1 *Macc.* 4.46.) aliaque hujus generis praeſtare, quae paſſim memorantur in Sacris literis, quarum conſignatio etiam iis, inſtinctu Divino actis, debetur.

§. V. Inauguratio & veſtes.

V. Huic muneri initiatos eos fuiſſe unctione olei, uti Reges & Sacerdotes, quidam colligunt ex *Pſ.* 105. 15. & 1 *Reg.* 19. 16. Alii tamen putant in loco priori non neceſſario per unctos intelligendos eſſe Prophetas; & poſteriorem conferri debere cum 1 *Reg.* 19. 20. ubi Eliſam inauguratum fuiſſe ſola pallii injectione, non unctione, legitur. Veſtibus eos diſtinctos fuiſſe a reliqua Hebraeorum turba videtur colligi poſſe ex *Zach.* 13. 4. ubi אדרת שער *pallium hirſutum* vel villoſum iis tribuitur, & 2 *Reg.* 1. 8. ubi Elias בעל שער, *piloſus* appellatur.

CAP. XI.

De Sectis post Prophetas exortis.

§. I. Sectae post Prophetas ortae.

I. Tempore Prophetarum nefariae idololatriae saepius se reos fecerunt Israelitae, & praeter infandum illud scelus in adoratione vituli aurei commissum (cujus poenam se in hunc usque diem ferre existimant) omnes fere gentium vicinarum Deos, Molochum, Baalem, Adrammelech, Anamelech, Ciun, Remphan, Camos, Tammuz, Astaroth, Baalpeor, Baalzebub, Baalberith & alios coluerunt. At nullae inter eos toto illo temporis spatio Sectae exortae fuisse leguntur. Verum post Prophetarum excessum studiose sibi caverunt ab idololatria, quam in hunc usque diem execrantur, & Sectae inter eos exoriri coeperunt, quarum praecipuae tres sunt Sadducaei, Pharisaei & Essaei.

§. II. Sadducaei.

II. Sadducaei צדוקים, ita dicti a Sadok, discipulo Antigoni Sochaei antiquissimam sectam Judaeorum constituunt. Nata illa dicitur ex male intellectis vel in malignum sensum detortis verbis Magistri eorum. *Pirkeavoth.* 1. 3. Negabant resurrectionem mortuorum & consequens praemium poenamve post hanc vitam uti & existentiam Angelorum & Spirituum. Rejiciebant praeterea traditiones & explicatio-

nes

nes Pharisaïcas Sacri Codicis. Sunt qui eos ſolum Pentateuchum pro verbo Dei habuiſſe ſcribunt, ſed idoneis teſtimoniis deſtituti: quae opinio ex eo nata videtur, quod Joſephus eos ſoli Legi ſcriptae Moſis adhaerere tradat (*Antiq.* 13.18.) oppoſite ſc. ad traditiones, & communi cum Samaritanis nomine כותיים *Cuthaei* appellentur, Samaritani autem ſolum Pentateuchum pro libris Divinis agnoſcant.

III. Condiſcipulus Sadoci, ביתום *Baithos*, nomen dedit ſectae Baithoſaeorum, quos male nonnulli cum Eſſaeis confundunt, ac ſi ביתוסים componeretur ex בית אוסים *ſecta Eſſaeorum* quum *Baithos* nomen ſit ſatis notum *Avoda Zara.* v.2. & alibi. Non ſatis diſtincte liquet qua in re a Sadducaeis diverſi fuerint, quibuſcum in eo convenerunt, quod reſurrectionem negaverint, ex male detortis Antigoni verbis, quod crimen utrique & Sadoco & Bathioſo tribuitur. Quidam putant Sadducaeos fuiſſe iis pejores: Sed quum Judaei nomina Sadducaeorum, Cuthaeorum, מינים, *haereticorum*, Baithoſaeorum, Epicuraeorum, & Karaeorum ſaepe confundant, & vere in iis ludant, tanquam ſynonymis, vix aliquid certi de Baithoſaeis ſtatui poſſe videtur. §. III. Baithoſaei.

IV. Karaei, קראים & בני מקרא, *ſcripturarii*, ita dicti quod rejectis traditionibus §. IV. Karaei.

 pluri-

plurimis Pharisaeorum sensum literalem פשוט Sacri Codicis observent, & hac parte oppositi τοῖς רבנים, quando ita appellari coeperint vix constat. Memoratur in Misna Eliezer quidam הקרא' *Karaeus*. Et alibi quoque in Basileensi & Amstelodamensi Talmudis editione in Misna *Megilla* קראים Karaei memorantur, sed quum in prima quae Veneta est, pro ea vox מינות legatur, quas voces confundere Judaei solent, vix inde certo colligas Karaeos proprie dictos ibi innui. Non sunt habendi pro Sadducaeis aut eorum propagine, licet cum iis in rejectione Legis ore propagatae sive traditionum conveniant. Praeterea ab aliis Judaeis discrepabant in die festi Novilunii, quem non ex calculo Astronomico sed apparatione Lunae figendum autumabant; in tempore mactandi agnum Paschalem, quod אחר שקיעת השמש *post solis occasum* statuunt; in tempore quo reliquiae coenae Paschalis comburi debebant, quod ipso die 15 fieri debuisse contendunt; in tempore oblationis manipuli Paschalis quem illi מחרת השבת *Crastina Sabbathi* hebdomadalis, non Sabbathi, sive dei primi festi azymorum putant offerendum fuisse, unde & Pentecoste in alia tempora incidit; in cerimoniis festi Tabernaculorum, gestatione mali citrei & לולב, ac libatione aquarum, quos ritus Karaei negligebant. V. Pha-

V. Pharisaei, פרישים, ita dicti quod vitae Sanctimonia, sive vera sive ficta, se ab aliis separarent, creduntur propago fuisse τῶν חסידים Hasidaeorum, quos generis nobilitas, & studium pietatis, ac ardor pro religione, commendabant. A tempore Simeonis ben Shetah & deinceps fit eorum mentio in scriptis Hebraeorum. At non simul orta est haec secta, sed lapsu temporis incrementa cepit, prout traditiones magis magisque in honore esse coeperunt, & סיג *Sepes* Legi facta est. Quod singulare huic sectae erat, versabatur circa res credendas vel faciendas. Ad prius genus pertinet, quod jactarent se prae aliis notitiam Legis habere & Traditiones πατροπαραδότους magni facerent, atque instituta humana populo obtruderent pro Divinis *Matth.* 15. 9. *Marc.* 7. 8. 13. quod fato & providentia Dei res omnes regi asseverent, contra ac Sadducaei; licet Josephus modo scribat illos εἱμαρμένῃ καὶ Θεῷ προσάπτειν πάντα, & λέγειν τινὰ καὶ οὐ πάντα εἱμαρμένης εἶναι, modo illos credere πράσσεσθαι εἱμαρμένῃ πάντα.

§. V. Pharisaei, & eorum instituta Theoretica.

V I. Sunt qui dogmatibus Pharisaïcis μετεμψύχωσιν annumerent, quod Josephus scribat eos credere animas piorum in aliud corpus migrare, μεταβαίνειν εἰς ἕτερον σῶμα; alii vero putant hac phrasi tantum innui animarum immortalitatem, ita ut hoc corpore relicto,

§. VI. Num metempsychosis dogma sit Pharisaïcum.

licto, in aliud gloriosum, non substantia sed qualitate diversum (confer *Luc.* 9. 29. εἶδος ἕτερον) transeant: ut ita de Sadducaeis tradat, eos negare animarum praemia aut poenas post hanc vitam; de Essaeis, animas sine corporibus permansuras; de Pharisaeis, mansuras quidem animas sed ita ut in alterum corpus migrent. Huc quoque trahunt nonnulli *Matth.* 16. 14. ac si credidissent Pharisaei animam Eliae in Christum migrasse: sed ita Christus Elias dici non potuisset, non magis quam ille in quo animae Eliae ante Eliam fuit; & probabilius est eos credidisse Christum ipsum Eliam fuisse, vel Prophetam alium ex mortuis resuscitatum *Luc.* 9. 7. 8.

§. VII. Instituta Practica.

VII. In praxi opera eorum ad inanem ostentationem erant comparata, ut ab hominibus conspicerentur, & famam pietatis sibi acquirerent. Huc spectant frequentes lustrationes *Marc.* 7. 3. 4. jejunia *Luc.* 5. 33. & 18. 12. *Matth.* 9. 14. decimarum exacta solutio etiam de rebus minimis *Matth.* 23. 23. preces longae & in locis publicis ac frequenter peractae. *Matth.* 6. 5. *Luc.* 5. 33. observatio Sabbathi eo usque, ut gestationem lecti, spicarum evulsionem ad sedandam famem, sanationem aegrorum eo die prohibitam censerent *Matth.* 12. 2. *Luc.* 6. 7. *Joan.* 9. 16. vitatio consortii aliorum hominum, quos ne tangere.

gere quidem audebant. Dicuntur etiam Pharisaei dilatasse Phylacteria sua. Erant autem illa, תפילין dicta, composita ex certis Sacrae Legis pericopis, quae thecis inclusae capiti & manui sinistrae adaptatae a Judaeis gestabantur: alii tamen dubitant an illorum phylacteriorum dilatatio, quae ea illegitima fuisse redditura videtur, ibi intelligatur. Fimbriis quoque vestium longioribus usi sunt, *Matth.* 23. 5. de quibus *Num.* 15. 38.

§. VIII. Essaei.

VIII. Essaei, Ἐσσαῖοι, ita dicti sunt, uti quidam volunt, per apocopen a חסידים *Hasidaeis*, vel ab אסא quod multi ex iis medicinam exercerent, vel חסה, quod ad loca deserta confugerent, vel verosimilius a Graeco ὅσιοι. Origo eorum non arcessenda est a Rechabitis, *Jerem.* 35. 2. quod non sectae sed familiae nomen est, quique alia instituta servabant, verum a temporibus Antiochi Epiphanis, quum plurimi ad loca deserta fugerunt, licet demum Hyrcano imperante expressa eorum mentio fiat. Quidam ex iis erant κοινόβιοι, alii μόναχοι: utrique abstemii vitam agebant a voluptatibus remotam, plerumque coelibes, bona privata non habentes, a juramentis alieni, nec ementes nec vendentes, in martyriis constantissimi, loca deserta sectantes (unde in N. T. altum de iis silentium) & dantes operam pietati. Quare cum

Pythagoraeis in multis conveniebant, uti Sadducaei cum Epicuraeis, Pharisaei cum Stoicis.

CAP. XII.

De Naziraeis.

§. I. Nomen.

NAziraei, נזירים, Ναζιραῖοι, vel Ναζειραῖοι, ut est in onomastico Origenis (distinguendi a Ναζωραίοις & Ναζαραίοις, quorum illud patriam, hoc sectam, indicat) ita dicuntur quasi *separati* ab aliis certo vivendi genere ex voto, vel quod נזר *coronam* Dei, promissos capillos, gererent. *Num.* 6. 7.

§. II. Species.

II. Dividuntur in species duas. I. Naziraeos qui in perpetuum se devoverunt, & dividebantur iterum in נזירי עולם *Naziraeos perpetuos*, ἁπλῶς ita dictos qui ad haec duo tenebantur, alendos capillos (quos tamen si incommodo iis essent semel quotannis tondere licebat) & abstinentiam a vino, qui si polluuntur tres pecudes offerunt, & in נזירי שמשון *Naziraeos Schimschonaeos* quibus tondere capillos nunquam licuit, quique polluti nihil offerunt. *Nazir.* 1. 2. II. Naziraeos ad tempus devotos, i. e. minimum ad 30 dies, qui non tantum capillos alere, a vino abstinere, sed puros se servare a mortuis debebant. *Nazir.* 1. 3. Confer *Edaioth*. IV. 11. & VII. 5.

III. Po-

III. Posterioris Naziraeatus Leges *Num.* 6. 2. & *seqq.* enarrantur. Judaei eas ad 10 capita referunt, 4 praecepta sc. & 6 interdicta. §. III. Leges Naziraeatus temporarii.

1. Ut comam alat.
2. Se non radat.
3. Abstineat vino, aceto, & omni potu inebriante.
4. Ne uvas recentes comedat.
5. Ne passas.
6. Ne acinorum nucleos comedat.
7. Ne corticem uvarum edat.
8. Ne domum mortui ingrediatur.
9. Ne polluatur a mortuis.
10. Ut finito tempore Naziraeatus offerat ea quae a Deo praescripta sunt; quemadmodum & si casu pollutus sit, (si quis ad latus ejus mortuus fuerit, quo in casu prius 7 dies immundus esse, se radere, cinere vaccae rufae aspergi, & die octavo munus suum afferre, & denuo tot dies, quot ante voverat in Naziraeatu transigere debuit.) *Nazir.* III. 3.

IV. Ea autem quae exacto tempore Naziraeatus peragenda fuere sex sunt. §. IV. Voti solutio.

1. Ut agnus offeratur in holocaustum.

2. Agna in sacrificium piaculare.
3. Aries in sacrificium salutare.
4. Simila infermentata oleo mixta, & רקיקי מצות oleo uncta, cum ferto & libaminibus eorum offerantur.
5. Capillos radat ad ostium Tabernaculi, vel stante Templo in conclavi Naziraeorum, & eos conjiciat in ignem sub olla in qua Sacrificium salutare coquitur: quare votum Pauli, se tondentis Cenchreis, *Act.* 18. 18. non erat ex Naziraeatu.
6. Armus coctus arietis, placenta azyma & רקיקין oleo uncta a sacerdote agitentur una cum pectore & armo crudo ut sit תנופה *Num.* 6. 20.

PARS

PARS III.

DE
REBUS SACRIS.

CAP. I.

De Sacrificiis in genere.

I. OMnes Oblationes, quae juxta Dei voluntatem certis ritibus ei ſacratae conſumebantur, generali nomine קרבנות appellantur. Quumque vel ex animalibus conſtent vel ex farina oleove vino & thure, in duas ſpecies diſpeſcuntur, quorum illud, ſc. cruentae oblationes, *Sacrificiorum* nomen vulgo accepit, hoc vero, ſc. incruentae, *Fertorum* & *libaminum*. Quae fere conveniunt cum nomine זבחים, quod prioribus, & מנחות ac נסכים, quod poſterioribus datur: quamvis זבח de holocauſto avium recte dici negent Judaei, quod קרבן eſt, quia זבח proprie id eſt, quod mactatur. §. I. Nomen Sacrificiorum.

II. Quum vero plurium Sacrificiorum in Sacro Codice fiat mentio, ad certas ſpecies referenda ſunt, ut diſtinctius de iis agi poſſit. §. II. Species diverſae.

Vulgo quatuor recenſentur tam publica quam privata עולה חטאת ואשם ושלמים 1. Holocauſta. 2. Sacrificia piacularia. 3. Sacrificia pro delicto. & 4. Salutaria. Quibus Judaei addunt tria privata בכור מעשר ופסח 5. Primogenita animantium. 6. Decimas eorundem. & 7. Agnum Paſchalem. Quem ordinem nos quoque in eorum deſcriptione ſervabimus, ubi prius illa quae pluribus Sacrificiis communia ſunt hoc Capite & ſequenti breviter indicaverimus.

§. III. Quae publica.

III. Solent praeterea Judaei diſpeſcere Sacrificia in quatuor alias ſpecies. I. In Publica. II. Privata. III. Publica privatis ſimilia & IV. Privata ſimilia publicis. Publica enumerantur undecim. I. Agni duo in Sacrificio Jugi ſive quotidiano. II. Additamentum Sabbathicum, quum duo agni praeterea offerebantur. III. Additamentum novilunii, duo juvenci, aries, & 7 agni in holocauſta & hircus in Sacrificium piaculare. IV. Oblatio feſti Azymorum: quum per 7 dies quotidie idem quod in Novilunio offertur. V. Agnus in holocauſtum die oblationis manipuli. VI. Additamentum dei עצרת feſti Pentecoſtes, quod idem erat ac in Novilunio. VII. Oblatio ejuſdem diei ſc. cum panibus duobus juvencus, arietes duo, 7 agni in holocauſta, hircus in Sacrificium piaculare, & 2 agni in Salutare. VIII. Additamentum no-

vi anni, quum praeter Sacrificia jugia & addititia novilunii offerebantur juvencus, aries, & 7 agni in holocausta & hircus in Sacrificium piaculare. IX. Oblatio die Expiationis, juvencus, aries, & 7 agni in holocausta, hircus in sacrificium piaculare. Praeterea hircus, emissarii socius, in Sacrificium piaculare, aries in holocaustum. X. Oblatio primo die festi Tabernaculorum, 13 juvenci, arietes 2, 14 agni, & hircus in Sacrificium piaculare. Ex arietibus, agnis, & hircis numerus idem per omnes dies hujus festi offerebatur, sed juvencorum numerus decrescebat indies sic ut septimo die 7 essent offerendi juvenci, duo arietes, 14 agni & hircus in Sacrif. piaculare. XI. Oblatio diei octavi עצרת festi Tabernaculorum, juvencus, aries, 7 agni in holocausta, & hircus in Sacrificium piaculare.

IV. Privata sunt quinque, sc. I. Offerenda ob peccatum dicto vel facto commissum. II. Ob aliquid quod corpus tangit, quales oblationes 6 sunt, 1. Maris seminiflui, aut faeminae sanguinifluae. 2. Leprosi. 3. Menstruatae. 4. Puerperae. 5. Polluti a mortuo. 6. Proselyti. III. Ob aliquid, quod bona tangit, ut si quis haberet primogenita animantium, decimas &c. IV. Ob certum tempus quod advenit, uti עלת ראיה *holocaustum praesentiae* in 3 festis majoribus, קרבן

§ IV. Quae Privata.

שלמי שמחה oblatio festivitatis, & קרבן חגיגה salutaria laeta V. Ob votum vel promissum, uti oblatio Naziraei.

§. V. Publica quasi privata, & vice versa.

V. Publica, sed privatis similia, qualia ob errorem a populo commissum &c. *Lev.* 4. 13. *Num.* 15. 24, 25, 26. Privata, sed quae speciem habebant publicorum, quod a stato tempore nec ob Sabbathum nec aliud quid dimoveri nequiverint, sunt agnus Paschalis, juvencus in Sacrificium piaculare & aries in holocaustum, quos Pont. Max. die expiationis offerebat, & propterea haec pellebant Sabbathum. *Temura.* 11. 1.

§. VI. Quae Sanctissima & minus Sancta.

VI. Distinguunt Judaei inter קדשי קדשים *Sacrificia Sanctissima*, & קדשים קלים *minus Sancta*. Sanctissima quatuor sunt. 1. Omnia holocausta 2. Omnia Sacrificia piacularia. 3. Omnia Sacrificia pro delicto. 4. Sacrificia salutaria Publica, ut Agni duo qui in festo Pentecostes in Sacrificium salutare offeruntur. Reliqua, sc. salutaria privatorum hominum, Primogenita animantium, Decimae eorundem, & Agnus Paschalis minus Sancta appellantur. Sacrorum Sanctissimorum, sive ea publica sive privata essent, pelles erant Sacerdotum, exceptis illis victimis piacularibus quae integrae comburi debuerunt *Lev.* 16. 27. at Sanctorum levium redibant ad dominos. Sanctissimis quoque aut vesci omnino non licuit, aut solis sacerdotibus, & quidem in loco San-

Sancto, verum Sanctis levibus & alii vescebantur etiam in urbe Hierosolymitana, exceptis Sacrificiis primogenitorum animantium, quibus soli vescebantur sacerdotes.

§. VII. Locus Sacrificiorum peragendorum.

VII. Sanctissima mactabantur, & sanguis eorum excipiebatur, ad septentrionem altaris *Levit.* 1. 11. *Levit.* 6. 25. *Levit.* 7. 2. *Lev.* 23. 19. sed minus Sancta sive Sacra levia mactari poterant in omni loco atrii, excepta parte ad septentrionem & occidentem altaris. *Lev.* 3. 2. 8. ubi plaga septentrionalis non est definita ut in Sanctissimis: & quia ibidem dicitur ad introitum Tabernaculi debuisse offerri, colligunt inde Judaei non ante reseratas Templi fores jugulari licuisse. *Zevachim.* v. 6. Ceterum non nisi in loco quem Deus elegit, *Deut.* 12: 14. Templo sc. Hierosolymitano, sacrificare licuit, postquam id exstructum fuit; & eo loco quem designavimus. Victima loco illegitimo mactata comburebatur; quod Judaei colligunt ex *Lev.* 6. 23. *Temura.* VII, 6. & qui hoc prudens fecerat, poenam כרת *Excidii* meruerat, qui imprudens, חטאת קבועה *Sacrificium piaculare statum* offerre debuit. Quod si victimae ab eo mactatae aptae non essent ut offerrentur in altari, poenae hujus reus non habebatur. Hodie si quis extra locum Atrii victimas sacrificaret, quae idoneae essent, ut intra Atrium sacrificaren-

tur, licet Templum non ſit, reus tamen eſſet.

§. VIII. Tempus Sacrificiorum.

VIII. Lex communis omnia Sacrificia tangebat, quod interdiu debuerint offerri; id Judaei colligunt ex *Lev.* 7. 38. adeoque de die mactari victima & ſanguis ejus adſpergi debuit. Quod ſi de die victima altari fuiſſet admota, exta noctu in altari adolere licuit, uti & membra holocauſtorum, uſque ad auroram diei ſequentis. *Megilla.* 11. 6. quamvis uſque ad mediam modo noctem ea adolere conſueviſſent, & quantum poterant operam darent, ut de die forent conſumta.

§. IX. Animalia Sacrificiis apta quot & qualia.

IX. Quinque ſunt ſpecies animalium, quas ſibi offerri Deus juſſit, tres ex genere quadrupedum, quae diſtinguebantur in minores, quae annum aetate non ſuperabant, & majora quae omnino, duas ex avibus, הבקר כבשים עזים תורים ובני יונה boves, oves, capras, turtures, & pullos columbae: ita quidem ut voce פר indicetur juvencus infra triennium aetatis, עגל infra primum aetatis annum, כבש agnus infra primum aetatis annum. ab octavo ſc. die nativitatis *Lev.* 22. 27. איל mas ovium & caprarum intra primum & ſecundum aetatis annum, & שעיר עזים *hircus caprarum* ſupra annum aetatis primum, infra ſecundum. *Para.* 1. 3. Turtures autem debebant eſſe adulti, & ex columbis non niſi pulli. Ad holocau-

ſtum

ſtum nonniſi animalia ſexus maſculini admittebantur ex quadrupedum ſpeciebus modo memoratis, ſed ex turturibus & pullis columbarum tam mares quam faeminae: ad Sacrum piaculare eaedem 5 ſpecies animalium, mares aeque ac faeminae: ad Sacrificium pro delicto ſoli agni mares: ad Sacrificia ſalutaria mares & faeminae ex tribus ſpeciebus quadrupedum, nullae autem aves. Haec autem debebant eſſe immaculata *Lev.* 22. 20. Vitia ejuſmodi, quae hominem aeque ac pecudem polluebant, 50 Judaei recenſent, quae pecudi propria erant 23. Praeterea permutare illa animalia Deo Sacrata non licebat *Levit.* 27. 10. quod ſi factum eſſet, utrumque animal Deo Sacrum erat. Vide Codicem *Temura*, qui de hoc argumento agit.

CAP. II.

De ritibus variis ad Sacrificia pertinentibus.

I. VArii ritus fuere, quibus victimae Deo offerri conſuevere. In his autem partes aliae Sacerdotum erant, aliae Dominorum offerentium. Judaei vulgo haec quinque 1. Manuum impoſitionem. 2. Mactationem. 3. Excoriationem. 4. Diſſectionem. 5. Lo- §. I. Diſtinctio rituum ad Sacrificia pertinentium.

5. Lotionem viſcerum, a Dominis peragi potuiſſe tradunt; at quinque alia 1. Sanguinis exceptionem. 2. Sparſionem. 3. Ignis accenſionem. 4. Lignorum diſpoſitionem in altari. 5. Delationem membrorum ad altare, & quodcumque in altari peragendum erat, ad functiones Sacerdotales pertinuiſſe. Cujus diſtinctionis fundamentum eſt in deſcriptione rituum ad Sacrificia pertinentium *Lev.* 1. 3, 4. & *ſeqq.* ubi quaedam praeſtare jubetur dominus victimae, quaedam Sacerdos. Nos & hos ipſos ritus, quales fuerint, luſtrabimus, & alios, qui ſub his continentur, vel praeter hos in Sacris literis & ſcriptis Judaeorum memorantur, ſuis locis inſeremus.

§. II. Conſtitutio victimae ante faciem Dei.

II. Requiritur ante omnia ut victima adducatur a domino qui eam Deo offert, & conſtituatur ante faciem Dei: olim quidem ante oſtium Tabernaculi i. e. in atrio *Levit.* 1. 3. poſtea in atrio interiori Templi לפני יהוה *coram facie Dei*, uti & de ipſis Levitis, qui agitandi fuere ut Sacrificium תנופה *agitationis*, & quibus manus imponebantur, bis dicitur הקרבת לפני יהוה *duces eos in conſpectum Dei. Num.* 8. 9. Ad quem ritum alludere videtur Paulus *Rom.* 12. 1. voce παραςῆσαι, quum vult nos *Conſtituere* corpora noſtra in Sacrificium vivum, Sanctum, & gratum Deo. Sacrificia autem Sanctiſſima eo duceban-

cebantur per portam atrii Septentrionalem, quae oblationis dicitur, minus Sancta per meridionalem: quod si victimae tenerae essent pedibus ligatis portabantur a dominis.

III. Hanc sequebatur impositio manuum, vel manus, ut quidam volunt, licet probabilius sit utramque manum victimis fuisse impositam, quae per enallagen numeri saepe per ידו indicatur. Confer *Num.* 27. 18. & 23. Haec autem in eo consistebat, quod Dominus vel Domini, si plures essent, unus post alium, manus suas maximo nisu imponeret capiti victimae occidentem spectantis. Debebat illa fieri ab ipso domino non ejus vicario: nec ea legitime peragebatur a muliere, alienigena, stulto, minorenni, servo, surdo, aut coeco. Victimis privatis omnibus imponebantur manus, excepto Sacrificio primogenitorum ex animantibus, decimis, atque agno Paschali, argumento loci *Levit.* 3. 2. quibus addi debent Sacrificia ex avibus, si Sacrificia vocanda sunt. Victimis publicis non imponebantur manus, nisi his duabus, hirco dimittendo die Expiationis, *Levit.* 16. 21. & juvenco ob peccatum ignorantiae, quibus tria membra Synedrii manus imponebant *Levit.* 4. 15. Ita quidem Judaeis tradunt, licet 2 *Chron.* 29. 23. hircis piacularibus, pro toto populo oblatis, manus impositae legantur & hinc alii colligant

§. III. Impositio manuum.

ligant victimis omnibus piacularibus iisque publicis, quarum sanguis Templo inferri debuit, manus impositas fuisse. Eodem tempore quo manus imponebantur, dominus peccata sua confitebatur, quod si Sacrificium salutare esset, Deum laudabat.

§. IV. Agitatio.

IV. Erant tamen victimae quaedam, quibus non statim manus imponebantur, postquam essent adductae, sed quae agitandae fuere coram facie Dei *Lev.* 14. 12. & 23. 20. Haec actio תנופה appellatur, & non victimas tantum vivas, sed & membra quaedam earum & ferta nonnulla spectat. *Exod.* 29. 27. *Lev.* 7. 34. & 8. 27. *Num.* 5. 25. *Menachot.* v. 7. Sed distinguenda est illa agitatio, qua membra mactatae victimae agitabantur, uti pectus & armus dexter victimarum salutarium cum אימורים *ablegminibus*, ab hac agitatione vivarum victimarum quam hic explicamus & quae mactationem praecessit. Consistebat autem in eo quod victimam impositam manibus domini Sacerdos manibus suis, quas supponebat manibus domini, agitaret versus quatuor oras 1. Promovendo eam 2. Reducendo. 3. Sursum elevando quod תרומה proprie dicitur & cum תנופה jungitur *Exod.* 29. 27. & 4. deorsum ducendo: quae his verbis in *Menachot.* v. 6. notantur מוליך ומביא מעלה ומוריד. Sunt qui

qui ſex motus in hoc ritu diſtinguunt, antrorſum, retrorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum & deorſum. Si plures Sacrificium ſalutare offerrent, quod agitandum erat, eo modo & tempore quo poſt dicetur, poterat unus omnium nomine agitare, ſecus ac in impoſitione manuum fieri ſolebat. Mulieres nunquam agitabant, niſi ſuſpecta adulterii & Naziraea. *Num.* 5. 18. *Num.* 6. 2. & 19. *Kiddushin.* 1. 8, de quibus Judaei diſquirunt quomodo Sacerdotem decuerit manus ſuas manibus mulieris ſupponere.

V. Eodem loco, quo manus impoſitae erant, victima mactabatur: quum ſcilicet illi (conſtrictae ad annulos in loco mactationis ad Septentrionem altaris, ſi eſſent Sacrificia Sanctiſſima, at ſi Sancta levia, in quovis loco atrii, vulgo tamen ad orientem) oeſophagus & arteria aſpera, quae Judaei שתי הסימנין *duo ſigna* vocant, manu prehenſa cultro, plerumque ſacro, inciduntur, ut ſanguis in vas המזרק influat. Peragi mactatio potuit etiam ab Iſraelita *Levit.* 1. 5. licet eſſent victimae Sanctiſſimae, & mactans mulier, ſervus, vel immundus eſſet, ſic ut atrium ei intrare non liceret; ſi ſcilicet ipſe extra atrium conſtitutus cultro in atrium porrecto mactaſſet. *Zevachim.* III. 1. atque ita omnes hujus ritus periti mactare poterant, excepto ſurdo, ſtulto, §. V. Mactatio.

to, & minorenni, qui animum advertere ad actum Sacrum non poterat. *Chullin.* 1. 1. Sacerdotes tamen has partes plerumque in se suscepisse videntur, aut, si hi non sufficerent, Levitae 2. *Chron.* 29. 24. 34. quod etiam ex sortibus liquet, de quibus supra.

§. VI. Quibus rebus vitiaretur.

VI. Quinque autem res mactationem reddebant illegitimam I. *Mora*, si quis in actu mactationis cultrum ad tempus retraheret ante perfectam mactationem. II. *Pressio*, הרסה, si quis sine משיחה ductione & reductione cultri mactaret, & guttur perrumperet premens illud acie cultri. III. *Occultatio*, si culter in mactatione absconderetur. IV. *Abberratio*. V. *Eradicatio*, si totum guttur abscinderet. Ad haec bene attendere debuit, qnicunque victimam jugularet, & aliquoties se exercere in hoc actu coram sapientibus antequam solus mactaret.

§. VII. Unguesectio avium

VII. Necabantur quidem aves, (vid *Chullin.* II. 1.) sed alio modo: Sacerdos duos pedes avis apprehendebat duobus digitis manus sinistrae, minimo sc. & qui ei proximus erat, alas vero duobus aliis, atque ita inter pollicem & indicem collum retortum ungue secabat. Quae inter functiones Sacerdotales difficillima fuisse dicitur. Judaei volunt in holocaustis avium caput a corpore plane fuisse separatum, sed in Sacrificiis piacularibus incisum quidem,

dem, sed non penitus ablatum. *Zevachim.* VI. 4. 5. Confer *Levit.* 1. 16, 17. & 5. 8. Poterat illa peragi in quavis parte altaris: at sanguis exprimebatur ad altare, si holocaustum esset, supra filum rubrum; si piaculare Sacrum, infra. *Zevachim.* VI. 2.

§. VIII. Varii modi spargendi sanguinem

VIII. Quatuor diversis modis sanguis victimarum a Sacerdote in vase argenteo exceptus, & agitatus, ne concresceret, spargebatur, 1. Ad cornua altaris exterioris. 2. In Sancto & Sancto S. 3. Ad angulos 4 altaris exterioris: 4. Ad basin altaris. Hic ritus ex praecipuis est, qui ad Sacrificia requiritur, quum ipsam expiationem peccati tum demum factam esse Judaei tradant, quum victimarum sanguis altare humectabat: quo & illud *Hebr.* 9. 22. facit, χωρὶς αἱματεκχυσίας ὐ γίνεται ἄφεσις, *sine effusione sanguinis* (non illa effusione, qua ex corpore victimae effluit, sed illa, qua effunditur in altari) *non fit remissio peccatorum.*

§. IX. Adspersio sanguinis ad 4 cornua altaris.

IX. Ut autem distinctius intelligatur ritus adspersionis sanguinis, quae propria est victimis piacularibus quae comedebantur, ad quatuor cornua altaris, *Lev.* 4. 7. notandum est Sacerdotem sanguinem vase מזרק exceptum detulisse ad altare, & illo conscenso per ponticulum qui ad orientem clivi maximi erat, ad cornu altaris quod inter orientem & austrum

erat substitisse. Hoc loco digitum indicem manus dextrae in sanguinem intingebat, & illum exemtum admoto ungue pollicis ita premebat, ut sanguis angulum illius cornu humectaret. Reliquias sanguinis, digito adhaerentes, quibus aliud cornu adspergere non licuit, ad marginem vasis abstergebat: dein ad cornu alterum perrexit, repetito eodem ritu; tum ad tertium, denique ad quartum, sive notozephyrinum, in quo omnes sanguinum adspersiones & effusiones desinebant & ad cujus basin reliquiae sanguinis effundebantur: non sine respectu, ut videtur, sanguinis Christi ultimo ad occidentem Hierosolymae effusi.

§. X. Sparsio in Aede Sacra.

X. Illarum autem victimarum piacularium, quae comburebantur, sanguis inferebatur in Aedem Sacram, ubi sparsiones vel in Sancto Sanctorum vel ad cornua altaris suffitus fiebant, & reliquum ad basin altaris exterioris in foramen occidentale effundebatur.

§. XI. Sparsio sanguinis ad 4 latera altaris.

XI. Sanguis holocaustorum, uti & Sacrificiorum pro delicto & salutarium, tam privatorum quam publicorum, adspergebatur altari hac ratione quae multum diversa est ab adspersione sanguinis Sacrificiorum pro peccato. Sacerdos sanguinem vase מזרק exceptum deferebat ad angulum altaris, qui orientem & aquilonem interjacet, & ibi sanguinem ex

vase

vaſe ſpagrebat in ipſum angulum, infra filum rubrum, ita ut ſanguis hac & illac inſtar Graeci Γ diffuſus latus orientale & aquilonare humectaret. Hoc appellant Talmudici ſparſiones duas quae efficiunt quatuor. Deinde ad angulum notozephyrinum pergens eodem ritu duo latera altaris occidentale & Auſtrale adſpergebat & reliquias ſanguinis effundebat ad baſin.

XII. Denique in Sacrificiis primogenitorum ex animantibus, decimis eorundem, & agno Paſchali ſufficiebat, uti Hebraei tradunt, ſanguinem effundi ad fundamentum altaris: quo cum caruerit angulus altaris Euro auſtralis, uni ex reliquis tribus ille affundi debuit: ſic ut hic unica tantum ſparſio requiratur. *Num.* 18. 17. *Zevachim.* v. 8. §. XII. Effuſio ſanguinis ad baſin.

XIII. Excoriatio, ad quam non requirebatur (poterat tamen adhiberi, 2 *Chron.* 29. 34.) opera Sacerdotis, fiebat, poſt ſparſionem ſanguinis. Ut autem haec commodius peragi poſſet octo columnae lapideae ad ſeptentrionem altaris erant collocatae, quibus impoſita erant ligna cedrina, quae tranſtra appellari poſſunt. *Middoth.* III. 5. Hinc ſuſpendebantur victimae, ita ut pedes poſteriores perforarentur. §. XIII. Excoriatio.

XIV. Hanc ſequebatur diſſectio victimae in partes, *Lev.* 1. 6. caput, crura, armos, at- §. XIV. Diſſectio.

que ita porro decenti ordine, ad quem volunt ſpectare τὸ ὀρθοτομεῖν 2 *Tim.* 2. 15. Viſcera autem & crura eruta lavabantur (*Lev.* 1. 6.) in conclavi lavantium & dein referebantur ad menſas marmoreas poſitas inter columnas, ubi eadem accuratius lavabantur, excepto ſtomacho & ut quidam volunt, inteſtinis, bile, liene, & ſi quid aliud hominum alimento minus conveniens eſt; quum ob eandem rationem etiam pellis in altari offerri non conſueverit. Haec omnia videntur, antequam ad altare deferrentur, ſpongia ſiccata fuiſſe, ut flammam facilius conciperent, cujus ritus Hebraei meminerunt in enarrando holocauſto arietis ab Abrahamo oblati, loco Iſaaci Gen. 22.

§ XV. Oblatio in altari.

XV. His peractis deferebantur membra victimae a loco mactationis, per ſpatium inter altare & aedem Sacram, uſque ad menſam ad occidentem clivi altaris ad altare, ſi holocauſtum eſſet, & quidem ſi ex minori pecore, per ſex ſacerdotes. Primus caput hoſtiae portabat dextra, ſiniſtra unum ex poſterioribus pedibus; alter pedes anteriores, dextrum dextra, ſiniſtrum ſiniſtra. Tertius infimam partem ſpinae dorſi, reticulum jecinoris & duos renes, & alterum pedem e poſterioribus ſiniſtra. Quartus pectus dextra & guttur ſiniſtra. Quintus duo latera, dextrum dextra, ſiniſtrum ſiniſtra. Sextus patina gerebat

rebat exta, & genua: quod si non esset ovis vel capra, sed aries, duo Sacerdotes intestina portabant. His si addamus unum qui fertum, alterum qui libamen, portabat, intelligitur ad Sacrificium ovis & caprae 8 Sacerdotes pertinuisse ad Sacrum arietis 11; ad bovis 24, quia majores partes erant & per plures portandae. Haec ad altare delata & salita postea in ignem majorem ad orientem confuse projiciebantur, deinde convenienter sitııi naturali ordinata igne consumebantur.

XVI. Quaedam sacra comedebantur ex parte, uti victimae piaculares & pro delicto (si sc. non essent totius populi vel Pontificis Maximi, eae enim extra castra comburebantur) uti & quaedam ex fertis. Haec autem tria ut & salutaria publica nonnisi a sacerdotibus familiae ministrantis iisque maribus & quidem in atrio comedebantur. *Num.* 18.10. Sed salutarium privatorum pectus & armus comedebantur a faeminis aeque ac maribus mundis *Num.* 18. 11. (Confer *v.* 18.) per totam urbem. *Lev.* 10. 14. ita quoque se res habebat cum decimis & agno Paschali. Primogenitis autem soli quoque Sacerdotes vescebantur. §. XVI. Comestio.

XVII. Tempus comestioni destinatum in Sacrificiis piacularibus, pro delicto, ac salutaribus publicis (quibus additur hoc respectu Sacrificium תודה, & aries Naziraei) erat dies §. XVII. Tempus comestionis.

mactationis & nox sequens *Lev.* 7. 15. sed in reliquis Sacrificiis salutaribus privatis, primogenitis animantium, & decimis, erat dies mactationis, nox, & dies sequens usque ad occasum solis. Agni Paschalis comestio usque ad mediam noctem erat permissa, non ulterius: quod constituerunt Judaeorum Doctores, ut eo magis a peccato homines arcerentur, licet juxta mandatum Dei tota nox apta esset ad comestionem.

§. XVIII. Comestionis locus.

XVIII. In Atrio igitur, vel intra vela, stante Tabernaculo, nonnulla comedi a Sacerdotibus debuere, nonnulla extra Atrium fuere licita. Quum Schilunte esset Tabernaculum, Sanctissima quidem intra vela comedebantur, sed minus Sancta in omni loco unde Schilo videri poterat. *Megilla.* 1. 11. Ut autem distinctius intelligatur, quae intra, quae extra Atrium comedenda a sacerdotibus fuerint, recensebimus hic 24 מתנות, sive *dona*, quae ad sacerdotes pertinebant, & partim ex animantibus, partim e rebus inanimatis constabant; quaeque respectu comestionis aut usus ita distingui queunt, licet alii paulo aliter ea distinguant.

§. XIX. Dona 24 Sacerdotalia respectu comestionis & usus distincta.

XIX. Octo res Sanctissimae comeduntur in Templo intra murum Atrii: 1. Caro Sacrificii piacularis sive ex pecude sive ex ave. 2. Caro Sacrificii pro delicto tam certo quam dubio. 3. Sacrificium salutare publicum. 4. Residuum

ſiduum manipuli Paſchalis. 5. Reſiduum fertorum Iſraelis. 6. שתי הלחם, *duo panes* Pentecoſtales. 7. Panes facierum. 8. Logus olei leproſi. Quinque Hieroſolymis conſumi debuere. 1. Pectus & armus Sacrificii ſalutaris 2. Ablatum a Sacrificio התודה, *Confeſſionis*. 3. Ablatum ab Ariete Naziraei. 4. Primogenita. 5. Primitiva בכורים. Quinque per totam terram Sanctum licebat uti 1. Primitiis, תרומות 2. Decimis e decimis Levitarum. 3. Placenta, חלה. 4. Primitiis lanae detonſae, & 5. Agro poſſeſſionis *Lev.* 27. 16. Quinque ubivis terrarum uſui Sacerdotum cedebant 1. Armus, maxillae & venter ex animantibus profanis. *Deut.* 18. 3. 2. Pretium redemtionis filii primogeniti. 3. Primogenitum aſini. 4. Rapina proſelyti, ſi ſc. proſelytus cujus bona direpta ſunt, moriatur, raptor ſacerdotibus ea & quintam partem reſtituit. 5. Res devotae ſacerdotibus. His adduntur pelles quorundam Sacrificiorum, quae in Templo acceptae, inde quovis poterant transferri.

XX. Ad Sacrificiorum quorundam comeſtionem ipſi domini admittebantur, uti agnum Paſchalem decimas & ſalutaria: ad Sanctiſſima autem, & ad omnes illas octo res quas primo recenſuimus, ſoli ſacerdotes mundi iique mares. *Lev.* 6. 22. ad quinque illa quae Hieroſolymis comedi debuere, ſacerdotes eorumque uxo- §. XX. Perſonae comedentes.

uxores & filiae, ac filii apti erant. *Num.* 18. 11. etiam servi & ancillae: non tamen illa tradebantur, nisi sacerdotibus maribus ephemeriae ministrantis, qui ex 24 donis modo recensitis 19 accipiebant. Sed ad omnes promiscue sacerdotes pertinebant, & dari poterant cui aliquis vellet. 1. Primitiae. 2. Decimae e decimis. 3. Placenta, חלה, 4. Armus maxillae, & ventriculus ex animantibus profanis. 5. Primitiae lanae tonsae.

§. XXI. Combustio.

XXI. Nonnullae erant victimae, quae comburebantur vel in altari exteriori, uti holocausta; vel extra Urbem, uti illae quarum sanguis in Aedem Sacram fuerat illatus; vel in monte Templi ad locum הבירה, si hostiae piaculares cremandae fuissent, & postquam discesserant ex Atrio vitium contraxissent; vel denique in ipso Atrio ubi omnes victimae temeratae comburebantur. *Temura.* VII. 6. Prima combustio a sacerdote fieri debuit, ad reliquas alii quoque erant idonei.

§. XXII. Series rerum comburendarum.

XXII. Non videtur inconveniens huic loco, dum de combustione agimus, seriem exhibere rerum illarum, quas Judaei comburendas fuisse tradunt, quasque sepeliendas, quum natura Sacrificiorum hinc lucem accipiat, & omnes illae res Sacrae dici possint. Comburenda haec sunt 1. Omnia Sacra, tempore aut loco non suo mactata, & ferta contami-

minata. 2. Sacrificium pro delicto dubio, si ante sparsionem sanguinis domino innotuerit se nihil deliquisse. 3. Sacrificium ex ave pro delicto dubio. 4. תרומות primitiae pollutae. 5. Miscella vineae *Deut.* 22. 9. 6. Praeputium arborum, ערלה. 7. Caesaries Naziraei mundati *Num.* 6. 18. R. Juda his addit fermentum tempore Paschatis. *Temura.* VII. 5.

XXIII. Sepelienda vero haec sunt. 1. Victimae vel altari Sacratae vel reficiendo Templo, quae mortuae sunt. 2. Quae abortum fecere: quod si secundinas enixae fuissent, solae secundinae comburebantur. 3. Bos lapidandus. *Exod.* 21. 28. 4. Vitula decollanda, *Deut.* 21. 23. 5. Avis leprosi. *Lev.* 14. 7. 6. Capilli Naziraei immundi. 7. Primogenitus asinus. 8. Caro lacte condita &. 9. bestiae profanae aut ferae in atrio mactatae. *Temura.* VII. 4. Nunquam illa quae comburenda erant, licebat sepelire, aut comburere sepelienda.

§. XXIII. Series rerum sepeliendarum.

CAP. III.

De Holocaustis.

I. DE septem generibus Sacrificiorum ante memoratis acturi ab Holocaustis initium facimus. Appellantur ea עולות, Grae-

§. I. Nomen.

cis interpretibus καρπώματα Exod. 30. 9. ὁλοκαυτώματα Exod. 10. 25. Philoni & aliis ὁλόκαυςα, & Latine *ſolida*, quod tota, paucis exceptis quae mox indicabuntur, igne conſumerentur: unde & nomen כליל *Pſal.* 51. 21. & גמירא iis tribuitur.

§. II. Antiquitas. II. Creduntur vulgo omnium Sacrificiorum antiquiſſima, quod Jobus, Abrahamus *Gen.* 22. 13. & ipſe Noachus *Gen.* 8. 20. עולה Deo obtuliſſe legantur. An vero Sacrificium Abelis, qui מבכורות צאנו ומחלביהן *de primogenitis pecudum ſuarum & adipe earum* Deo munus obtulit, ad holocauſta potius referri debeat, quam ad Sacrificiorum ſpeciem quintam ſc. primogenitorum animantium, multi dubitant; licet reſpectu rituum magnam differentiam fuiſſe concedant inter Abelis Sacrificium primogenitorum & illud quod ſtante republica Judaica offerebatur. Porro oblatio Caini, quae ante Sacrificium Abelis deſcribitur *Gen.* 4. 3. & appellatur מנחה מפרי האדמה *munus e fructu terrae*, a nonnullis in cenſum זבחי שלמים ſive Sacrificiorum ſalutarium referri ſolet, quum frugum primitiae una cum agnis duobus Sacrificium ſalutare conſtituentibus oblatae legantur *Levit.* 23. 17. & 19. ſed praeſtat eam *Fertis* מנחות annumerare.

III. Erant illa duorum generum: Publica, qualia agni Sacrificii jugis, quibus viri stationis אנשי מעמד nomine populi manus imponebant, vel alias Seniores; & Privata, qualis agnus leprosi. Praeterea dispesci possunt in illa quae Israelitae offerebant, & quae a Gentibus offerebantur: sola enim inter omnes Sacrificiorum species holocausta fuerunt, quae Gentes offerre Deo poterant: nec tamen licebat Judaeo hostias earum extra atrium Sacrificare. §. III. Divisio.

IV. Quinque erant animalium species, e quibus holocausta parari poterant, Boves, oves, caprae, turtures & pulli columbarum: quorum tria priora sexus masculini esse debuerunt. *Levit.* 1. 3. 10. Cui Legi contraria non est oblatio vaccarum a Bethsemitis in holocaustum, 1 *Sam.* 6. 14. qui casus plane erat extraordinarius: vel combustio vaccae rufae, quod Sacrificium proprie non erat. Haec si integra essent & immaculata nec morbo aut senio confecta (i. e. bos supra triennium aetatis, agnus supra biennium) in Tabernaculum aut Templum deducta, & quo dictum est modo supra cap. 11. mactata, pelle nudata, quae cedebat Sacerdotibus, ad altare delata, in altari conflagrabant, & quidem omnes omnino animalium partes excepto stomacho, & ut quidam volunt intestinis, liene, & folliculo fellis. Lici- §. IV. Animalia & eorum oblatio.

tum quoque erat ex ave holocaustum facere. *Levit.* 1. 14. quod non זבח sed קרבן appellatur, quum sanguine ad altare expresso (*Kinnim.* 1. 1.) & ingluvie ad locum cineris ad orientem altaris rejecta, corpus salitum igne cremabatur.

§. V. Holocaustum avis.

V. Si aut turtures aut pulli columbarum in holocaustum offerrentur, eo modo, quo Capite secundo indicavimus, sacerdos avem ungue secuit in quavis parte altaris, & sanguine omni expresso ad latus altaris supra filum rubrum (quum sanguis holocaustorum e quadrupedibus infra illud spargeretur) caput a corpore separatum & in summo altaris salitum in ignem injecit: dein ingluvie & extis minus aptis ad hominis alimentum & ut quidam volunt, etiam plumis, in locum cineris ad orientem altaris abjectis, alis nequaquam avulsis, corpus ipsum avis salitum igni tradidit. *Levit.* 1. 14-17.

CAP. IV.

De Sacrificiis Piacularibus.

§. I. Nomen & distinctio a Sacrificiis pro delicto.

I. SEcunda Sacrificiorum species חטאת appellatur, Graecis Interpretibus περὶ ἁμαρτίας, Josepho περὶ ἁμαρτάδων, Latine vulgo Sacrificium piaculare, vel pro peccato. Sunt inter Judaeos & Christianos qui Sacrificia

cia haec ſub uno genere & nomine ἱλαστικῶν cum אשמות Sacrificiis pro delicto (quae nobis tertia ſpecies eſt) comprehendant, quod utraque pro culpis commiſſis eodem nomine חטאת (vide *Zevachim.* IV. 6.) offerrentur, & neutris ferta aut libamina addi conſueverint, quae holocauſtis & Sacrificiis ſalutaribus addebantur; quod neutra fierent ex voto vel promiſſo; quodque nihil ex his duobus Sacrificiis domini comederent, ſed pars altari, pars Sacerdotibus, cederet. Nos tamen, quum haec duo Sacrificia habeant diſtincta nomina, culpae quoque quae unum & alterum poſtularunt, & animalia ad oblationem idonea, & ritus diverſi ſint, ſeparatim ea exponi debere arbitramur.

II. Erant ea vel publica vel privata, uti antea Cap. I. videri poteſt. Inter illa autem magna intercedebat diſtinctio. De Publicis nulla comburebantur praeter hircum die Expiationis offerendum, ſocium hirci emiſſarii, & hircos ob idololatriam, & juvencum ob errorem: cetera enim a Sacerdotibus comedebantur. Privata omnia conſtabant animalibus faeminis, excepto hirco Principis, juvenco ob errorem Pontificis uncti, על כל המצוות, (*Levit.* 4. 1.) & ejuſdem juvenco die Expiationis offerendo. Privata nulla comburebantur praeter juvencum ob errorem P. M.

§. II. Publica & privata, qua in re diverſa.

quem ſtatim memoravimus, ſed comedebantur.

§. III. Piacularia fixa.

III. Dividuntur quoque Sacrificia piacularia I. In *ſtata* & invariabilia, quae ſive a divite ſive a paupere offerrentur, eandem oblationem poſtulabant; quum ſc. ut Judaei volunt, peccatum erat 1. Per errorem. 2. Contra praeceptum negativum 3. Opere, non verbo. 4. Quod ſi data opera admiſſum fuiſſet, poenam *Excidii* כרת meruiſſet. & II. In *gradata* ſive variabilia, quae plus a divite quam a paupere offerri jubebant. Illam ſpeciem קבוע Judaei appellant, quaſi Sacrificium *fixum*, hanc עולה ויורד *adſcendens* & *deſcendens* (*Keritoth*. 11. 3.) quod pro facultatibus hominum offerentium augeretur vel minueretur.

§. IV. Gradata.

IV. Sacrificia poſterioris generis, ſive variabilia a ſex hominibus offerri poterant. I. Leproſo, qui a lepra mundatus agnum unum ad holocauſtum, alterum ad Sacrificium pro delicto, & agnam ad Sacrificium piaculare afferebat: quod ſi facultates ejus id non paterentur, turtures duos, aut pullos columbae, alterum ad holocauſtum, alterum ad Sacrificium piaculare & agnum ad Sacrificium pro delicto. *Lev*. 14. 21. II. Puerpera, quae agnum anniculum ad holocauſtum & pullum columbae vel turturem ad Sacrificium piacu-

lare,

lare, offerebat; quod ſi pauper eſſet turtures aut pullos columbae duos, unum ad holocauſtum, alterum ad Sacrum piaculare. III. Qui rem ſibi cognitam celaverat, de qua *Lev.* 5. 1. i. e. ſi teſtimonium ab eo requiratur, & juret ſe id praebere non poſſe, ſive prudens ſive imprudens. IV. Qui inſcius falſo juraverat. V. Qui quum pollutus eſſet, inſcius rem Sacram comederat. VI. Qui pollutus exiſtens Templum intraverat. Hi quatuor agnam aut capram ad Sacrificium piaculare offerebant: quod ſi pauperes eſſent, turtures duos vel pullos columbae, alterum ad holocauſtum, alterum ad Sacrum piaculare. *Lev.* 5. 2. 3. &c. Quod ſi ne hoc quidem prae paupertate ſibi comparare poſſent, decimam partem ephae ſimilaginis, ſine oleo & thure, ad Sacrum piaculare offerebant, quod *fertum peccatoris* appellatur. In *Ceritoth.* 11. 4. quinque tantum recenſeri videntur, qui Sacrum hujuſmodi gradatum afferunt, ſed hoc inde eſt quod quem nos quinto & ſexto loco memoravimus, pro uno cenſeant, aut ita jungant על. טומאת מקדש וקדשיו.

§. V. Sacrificia quae comedebantur.

V. Quaedam Sacrificia piacularia comedebantur a Sacerdotibus, quaedam comburebantur. Illorum, quae ex priori genere erant, ſanguis 4 cornibus altaris exterioris adſpergebatur a Sacerdote, altare a dextra circumeunte

te (*Zevachim*. v. 3.) אימורים in altari exteriori adolebantur, quae *ablegmina*, *interanea*, vel *adipes* appellari ſolent. Hoc autem nomine intelliguntur in bubus & capris adeps qui inteſtina tegit & ventriculum, renes cum adipe ſuo, adeps iliorum, reticulum jecinoris cum parte ex ipſo lobo: in ovibus autem praeter haec cauda accenſetur ablegminibus. Caro ipſa comedebatur a Sacerdotibus *Lev.* 6. 19. intra vela, ſtante Tabernaculo, at in atrio, ſtante Templo, & quidem eo die, & nocte ſequenti, non tamen integra, ut ſapientes conſtituerunt, ſed uſque ad medium. Si vero ex avibus Sacrificium piaculare fieret, nil praeter ſanguinem infra filum rubrum סקרא expreſſum, quod ordinario fiebat ad angulum notozephyrinum (*Zevachim*. VI. 2.) altari cedebat, caput non avellebatur: ipſo corpore veſcebantur Sacerdotes. *Zevachim*. VI. 4.

§. VI. Quae comburebantur.

VI. Quae ex poſteriori genere erant, non in altari ut holocauſta, ſed extra caſtra, in loco cineris, comburebantur: & haec erant omnia illa, quorum ſanguis inferebatur in Aedem Sacram, ubi ſpargebatur coram velo & ad cornua altaris interioris, at reliquum effundebatur ad baſin altaris exterioris. *Levit.* 4, 3. 12. *Hebr.* 13. 11. ita tamen ut אימורים eorum in altari exteriori adolerentur. Pellis ipſa non detrahebatur his victimis *Lev.* 1. 17. & quum

altare carnem non nancisceretur, etiam Sacerdotes jus in pellem non habebant. *Zevach*. XII. 2.

VII. Inter illa quae Sacrificio piaculari propria sunt hoc est, quod quum in reliquis Sacrificiis nihil interesset, sive a Principe sive ab homine privato offerrentur, sed idem omnium jus esset, in hoc Sacrificio differentia esset inter personas offerentes. Ita si Sacerdos unctus vel P. M. peccasset, juvencum dabat in Sacrificium piaculare; qui comburebatur extra castra vel urbem quum exta in altari essent oblata. Ita quoque se res habet cum coetu qui per imprudentiam erraverat. Si Princeps peccaverat vel judex, hircum caprarum offerebat cujus extis in altari adolitis ipse comedebatur. Si privatus peccaverat, faeminam ovem vel capram debebat offerre.

§. VII. Distinctio, personarum hoc Sacrificium offerentium.

VIII. Magnus erat rigor, חומר, in offerendo Sacrificio piaculari, major quam in aliis Sanctissimis. Vestimentum si sanguine ejus maculatum esset, lavari debuit in loco Sancto sive Atrio; vas testaceum in quo coctum fuit Sacrificium piaculare, in Atrio quoque confringi debuit, vas aeneum ibidem mundari & immergi. *Levit.* 6. 20. *Zevachim*. 11. 4. Aberat quoque εὐωδία (quae Sacrificio piaculari Christi *Eph*. 5. 2. adscribitur) nec oleum aut thus huic Sacrificio addebatur, nullum fertum, nulla libamina.

§. VIII Rigor in hoc Sacrificio, singularis.

CAP. V.

De Sacrificiis pro delicto.

§.I. Nomen.

I. SUccedit Sacrificium quod אשם Hebraeis, Graecis τῆς πλημμελείας, Latinis dici ſolet Sacrificium pro reatu, vel delicto: quod nomen licet id a Sacrificio pro peccato non ita videatur diſtinguere, uti nomina Hebraea poſtulant, quia tamen aptius aliquod non occurrit, & uſu haec appellatio invaluit, nos quoque Hieronymum & alios ſecuti τὸ אשם *Sacrificium pro delicto* nuncupabimus.

§. II. Sententiae variae de differentia Sacrificiorum חטאות & אשמות.

II. Mire ſe torſerunt tum Judaei tum Chriſtiani in diſtinctione invenienda inter Sacrificium pro delicto ſive אשם & piaculare ſive חטאה vel potius inter culpas ipſas, aut peccata quae hoc & quae illud Sacrificium poſtulabant. Quidam putant חטאה eſſe peccatum, quod ſe commiſiſſe certo aliquis novit, אשם de quo dubitat. Alii putant אשם eſſe culpam talem, quae non Deum modo ſed & proximum laedebat, & hoc convenire tribus prioribus peccatis ex quinque mox recenſendis exiſtimant, duorum vero poſteriorum hic nullam eſſe rationem habendam, quia non tantum Sacrificium אשם ſed & חטאה offerre

ferre debebant. Ita tamen illi in hoc argumento haerent, ut nihil ſibi, licet ſaepe multumque de ea re cogitaverint, certi occurrere fateantur, quo culpae internoſci queant.

III. Difficultas, uti facile quiſpiam videt, maxime in peccatis tribus prioribus conſiſtit, qua ratione illa a reliquis peccatis diſtinguantur, & peculiarem ſpeciem conſtituant, ita ut ſingulari ritu Sacrificia pro iis offerri debuerint. Nam duo poſteriora conſtat in eo convenire quod hominem reum faciant ob contractam immunditiem ex caſu, quem evitare non erat in ejus poteſtate, uti ſi ad latus Naziraei homo moreretur, vel lepra quiſpiam infectus fuiſſet. Illa non ſatis apte videntur peccata חטאות dici poſſe: quia tamen hominem reum conſtituebant, pro contracta immunditie אשם offerre debuit. §. III. Difficultas in quo ſita.

IV. Tria igitur priora peccata qua in re a peccatis aliis diſtingui dicemus? Forte ex collatione Sacri Codicis, Joſephi, ac Philonis, lux aliqua his tenebris affulgebit. Pro his peccatis tribus aries offerri debuit, uti Moſes teſtatur. Joſephus autem *Antiq.* III. 10. ait arietem fuiſſe oblatum ab homine qui peccaverat, ita ut ſibi quidem conſcius eſſet ſe peccaſſe, ſed a nullo alio redargui poſſet aut criminis convinci, ὁ δὲ ἁμαρτὼν μὲν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ἐλέγχοντα κριὸν θύει. Philo §. IV. Collatio. S. S. Joſephi & Philonis ad eam tollendam.

lo quoque de Sacrificiis agens ſcribit, ſi quis arguente conſcientia ſua crimen commiſſum confeſſus fuerit, eum Sacrificium pro delicto obtuliſſe, ἐάν τις δόξας ἐκπεφευγέναι τὸν ἀπὸ τῶν κατηγορειῶν ἔλεγχον αὐτὸς ἑαυτοῦ γένηται κατήγορος ἔνδον ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχθείς. Unde ſuſpicari licet tria illa peccata clam ſine teſte commiſſa fuiſſe, ſic ut per alios teſtes non potuerint eum ejus criminis convincere. Hinc culpa minor erat hujus, qui non per teſtes, ſed vim conſcientiae, convictus crimen erat confeſſus. Huc facit quod ob peccatum idem אשם ob quod חטאה offerri debuerit, ita tamen ut Scriptor ſacer, quando ob id vult offerri חטאת, addat plerumque poſt indicatum peccatum ipſum, ut *Levit.* 4: 28. או הודע אליו חטאתו *Et indicatum fuerit ipſi peccatum*, quod commiſit, offeret חטאה. Verum *Levit.* 5. 17. ubi idem peccatum deſcribitur, dicitur, ſi hoc commiſerit quiſpiam, afferet אשם, nec additur, *ſi quiſpiam id ei indicaverit.* Hinc quoque videtur eſſe quod pro toto coetu ſi aberraverit, & peccatum id ei indicatum fuerit, offeratur חטאה non vero אשם, quod publicum non fuit; quia nunquam in totum coetum cadit Sacrificium pro delicto dubio; aut pro certo, quod ſine teſte committi debuit. *Levit.* 4. 14. Confer *Levit.* 4. 23.

§. V. Divisio eorum in species.

V. Dividi ſolent illa in duas ſpecies, reſpectu cauſarum quae eorum oblationem requirunt. Harum prima eſt אשם תלוי *Sacrificium pro delicto dubio*: ſi quis dubitet an illa commiſerit peccata, quae ſi ex induſtria eſſent commiſſa excidio teneretur, ſi ex errore, Sacrificio pro peccato fixo; quod quidem eſſe proprie dictum Sacrificium pro delicto plurimi contendunt, quodque Hebraei volunt obligare privatum quemlibet & Principem, non vero Pont. M. aut Senatum, juxta *Lev.* 4. 14. qui non tenentur Sacrificare niſi ob peccatum notum. Altera אשם ודאי *Sacrificium pro delicto certo*, quod juxta doctrinam Hebraeorum privatum, Principem, & P. M. obligat, non vero Senatum, quod juxta 5 caſus, in Lege definitos & hoc ordine in *Maſſechet Zevachim c.* 5. *m.* 5. memoratos, quintuplex eſt.

1. אשם גזילות, ob rapinam. *Lev.* 6. 2.
2. אשם מעילות, ob res ſacras in uſum ſuum converſas. *Levit.* 5. 15.
3. אשם שפחה חרופש ob concubitum cum ſerva ſervo Hebraeo deſponſa. *Levit.* 19. 20.
4. אשם נזיר ob immunditiem contractam ex repentina cujuſdam morte ad latus Naziraei. *Num.* 6. 10.

5. אשם מצורע, ob purgationem a lepra. *Levit.* 14. 12.

§. VI. Animalia offerenda.

VI. Tria priora Sacrificia arietem (איל) requirunt offerendum, quartum & quintum agnum, כבש, sic ut nonnisi masculi huic Sacrificio inserviant (unde simul colligunt Judaei culpam אשם esse leviorem τῆ חטאת) & oblatio caprae; de qua *Levit.* 5. 6. non in אשם proprie dictum sed חטאת Sacrificium pro peccato cesserit: nec turturum aut pullorum columbae substitutio locum hic habuerit. Arietis vel agni mactati sanguis adspergebatur e vase סביב, i. e. *duabus adspersionibus quae erant quatuor* שתי מתנות שהן ארבע ut loquuntur Judaei, infra filum rubrum altaris. Ablegmina cremabantur in altari, reliqua caro & pelles pertinuerunt ad Sacerdotes, qui eam comedebant.

CAP. VI.

De Sacrificiis Salutaribus.

§. I. Nomen.

I. QUarta species Sacrificiorum est illorum quae שלמים Hebraeis, Graecis Σωτήρια, εἰρηνικὰ, χαριστήρια, Latinis *Eucharistica*, *Pacifica* & *Salutaria* dicuntur. Sunt qui illa *Completoria* vocant, quia in oblatione

ne plurium Sacrificiorum hoc genus nunquam primo, sed contra ultimo offerri solebat, & inde putant שלמים esse appellata.

II. Sacrificia salutaria in duas species dividi queunt, Privata & publica. Privata iterum sunt I. תודה *Confessionis*, pro accepto beneficio singulari, quod proprie ἐυχαριστικὸν erat. Hujus victimae carnes ab offerente & familia ejus comedebantur, ne quid remaneret in crastinum mane. *Levit.* 7. 12. II. Votiva, ad impetrandum beneficium aliquod, ex voto, נדר, ut si quis dixerit; Sancte promitto me hanc pecudem vel pretium ejus Deo oblaturum in Sacrum salutare. Et III. Spontanea נדבה. Haec duo quoque comedebantur ab afferente & familia ejus, sed longius tempus iis concessum fuit. *Lev.* 7. 16. §. II. Privata.

III. Publica sunt vel necessaria vel voluntaria. Necessarium fuit Sacrificium, idque unicum, duorum agnorum masculorum die Pentecostes *Lev.* 23. 19. Sacerdotes ephemeriae ministrantis eos comedebant. Voluntaria sunt quae in solemnitatibus publicis oblata fuerunt, uti quum foedus inter Deum & Israelem sanciretur. *Exod.* 24. 5. quum arca foederis Hierosolymas a Davide transferretur. 2 *Sam.* 6. 19. & Templum dedicaretur. 1 *Reg.* 6. 3. & in Paschate 2 *Chron.* 30. 31. & 31. 7. Judaei solent Sacrificia haec salutaria quoque di- §. III. Publica.

diſtinguere in 1. illa quae שלמים ἁπλῶς appellantur, & ſine מצות placentis offeruntur, & 2. illa, quibus placentae addebantur, ut Sacrificium Confeſſionis & aries Naziraei. *Num.* 6. 17.

§. IV. Oblatio Sacrificii publici.

IV. Publicum erat quod pro toto populo offerebatur, ſc. agni duo maſculi in feſto Pentecoſtes. Hoc accenſetur Sanctiſſimis, ideoque victima ad ſeptentrionem altaris mactari debuit, & adipe altari exteriori impoſito caro ipſa comedebatur a Sacerdotibus maſculis in atrio. Agitabantur autem bis, tum ante tum poſt mactationem. *Menachot.* v. 7.

§. V. Oblatio privatorum.

V. Privata offerri poterant ex bubus, ovibus, capris tam faeminis quam maſculis *Lev* 3. 1. modo ſine foetu eſſent. *Lev.* 22. 28. Aves vero non licebat offerre. Victima mactabatur ad meridiem altaris, & nonnunquam ad ortum. Sanguis exceptus a Sacerdote ſpargebatur ad latera altaris infra filum rubrum, & reliquum ad baſin effundebatur. Dein diſſectae victimae ablegmina in patina collocata & una cum pectore & armo dextro manibus offerentis impoſita agitabantur, & quidem in altari exteriori comburebantur. Cetera dividebantur inter Sacerdotes & perſonas offerentes ita ut Sacerdotes partes optimas nanciſcerentur, ſc. pectus rite agitandum, armum dextrum, rite elevandum, maxil-

las,

las, & linguam & ἔνυστρον sive ventriculum: ex munere farinaceo autem placentam at rite elevatam: reliqua excepto pugillo, & thure altari sacro, tradebantur offerentibus. *Lev.* 7.14.

VI. Carnes hae sacerdotum coctae, quod non adeo Sanctae essent ac carnes Sacrificiorum piacularium & pro delicto, a sacerdotibus puris non tantum masculis, sed & faeminis, ipsisque servis & vernis emtis comededebantur vel in atrio vel extra Templum in aedibus privatis, modo extra moenia Hierosolymae non efferrentur. *Levit.* 22. 11. *Deut.* 12. 18. Carnes autem, quae ad dominos pertinebant, in Templo coctae, vel in eo vel in urbe comedebantur ab ipsis & domesticis eorum, & convivis, sive Levitis, sive aliis, at puris, habita ratione carnium ne polluantur, & quidem eo ipso die vel sequenti. *Levit.* 7. 17. His autem, si in atrio Templi carnes suas comedere vellent, etiam vinum modice bibere permissum erat, nequaquam vero sacerdotibus. §. VI. Comestio.

CAP. VII.

De Primogenitis animantium.

I. POstquam de quatuor summis generibus Sacrificiorum egimus, ad reliqua §. I. De tribus reli-

quis Sacrificiorum generibus. tria tranſitum facimus, quae non recenſentur in enumeratione praecipuorum Sacrificiorum *Levit.* 7. 37. 38. quaeque privata tantum erant, & a quibuſdam annumerantur Sacrificiis ſalutaribus privatis, quia cum iis conveniunt in loco mactationis, combuſtione ablegminum, & perſonis comedentibus quae vel mares vel faeminae vel ſervi ſunt, & tempore comeſtionis, excepto agno Paſchali.

§. II. Lex de primogenitis.

II. Omnes primogenitos ſibi ſacros eſſe Deus juſſit, ſed alia ratione filios primogenitos, alia pecudes mundas, alia denique immundas. Voluntas haec Dei revelata extat *Lev.* 13. 2. *Num.* 3. 13. Et Lex quidem de primogenitis hominum & animalium immundorum Sacerdotes & Levitas non obligabat, *Num.* 3. 45. & 18. 15. ſed de primogenitis pecudum mundarum, quas aeque offerre tenebantur ac reliqui Iſraelitae. *Becoroth.* 11. 1. Nunc Templo deſtructo primogenita *paſcunt donec labem contrahant*, ירעו עד שיכתאבו & tunc a dominis comeduntur.

§. III. Primogeniti hominum.

III. Hominum quidem primogeniti reſpectu matrum redimebantur quinque ſiclis, quos ſacerdos accipiebat. *Num.* 18. 16. quorum ſinguli argentei ſtante Templo II dicuntur aequaſſe pondus 384 granorum hordeaceorum. Excipiebantur, qui e tribu Levitica erant: illi enim omnes Deo ſacri erant.

IV.

IV. Primogenitus Aſini, animalis immundi ipſe quoque redimi ſubſtituta ove vel capite truncari *Exod.* 13. 13. & dein ſepeliri debuit, iſque, ſi Judaeis credimus, ſolus; quia equi, cameli, aliaeve ſpecies animalium immundorum apud Iſraelitas in Aegypto habitantes non erant. Quamvis *Num.* 18. 15. redemtionem animalis immundi ἁπλῶς Lex divina juſſerit. Confer caput primum Codicis *Becoroth.* §. IV. Primogeniti Aſinorum.

V. At primogenita pecudum mundarum intra primum aetatis annum (ſc. ab octavo aetatis die numerandum niſi cum vitio natum eſſet) hac formula הרי זה קדש *Sacrum hoc eſto* mactari in Atrio debuerunt, ſanguis adſpergi adſperſione una ad baſin, ablegmina in altari adoleri admixto ſale, & caro reliqua a ſacerdotibus comedi per totam urbem Hieroſolymitanam, quocunque modo in cibum praeparata, ſive toſta ſive cocta, ſive condita, ſecus ac cum agno Paſchali fiebat, qui nonniſi aſſatus comedebatur. *Zevachim.* v. 8. §. V. Primogenita animantium mundorum.

VI. Quod ſi primogenitum vitio affectum eſſet, ſive ab ipſa nativitate ſive poſtea labem contraxiſſet, ſacrum tamen erat, & dandum ſacerdotibus, qui id comedere poterant ubicunque vellent, aut vendere aut Gentibus in cibum dare *Deut.* 15. 21. Si labem contraxerat §. VI. Vitia primogenitorum.

intra annum, usque ad finem ejus anni dominus id retinere potuit, & post annum nonnisi ultra triginta dies, *Becoroth.* IV.

§. VII. Quis de iis judicaret.

VII. De vitiis autem primogenitorum, essentne קבועות *perduratura*, an vero עוברות *peritura brevi tempore*, judicare nonnisi peritissimorum hominum erat, quibus a Synedrio in terra Israelitica (quod proprie בית דין appellatur) haec potestas data erat, quique ממחי בית דין dicuntur: quorum sapientia inde colligi potest, quod si in urbe aliqua sapiens non esset, qui quaestionem de votis נדרים motam decidere posset, tres idiotae viri pii id praestare possent: sed de primogenitis non ita; nisi vitium esset manifestissimum, uti auris ablata, oculus effossus, &c. Vide, quae habet auctor libri Juchasin in vita sapientis אילא *Ila*, qui habitabat in urbe Jafne, & pro inspectione pecudis primogenitae tam perfectae quam vitiosae quatuor איסרות assarios accipiebat, si ex genere parvorum pecorum essent, si ex magnis, sex. De vitiis iis agitur in *Becoroth.* cap. VI. uti & de vitiis hominum cap. VII.

CAP.

CAP. VIII.

De Decimis animantium.

I. VOluit Deus decimam pecudem ex bubus & ovibus & capris ſibi ſacrum eſſe, ita ut non ſeligeretur ab ipſo domino, ſed nulla habita ratione praeſtantiae illud animal quod decimo loco ſub virga tranſiret, ei ſacraretur. *Levit*. 27. 32. Quod ſi illud Sacrificio aptum erat ſine impoſitione manuum mactabatur in Atrio, ſanguis adſpergebatur altari adſperſione una, uti Primogeniti & agni Paſchalis (*Zevachim*. v. 8.) excoriabatur, & ablegmina in altari conflagrabant: caro ipſa a dominis offerentibus Hieroſolymis comedebatur: quod ſi temerata eſſet victima, etiam extra urbem comedi poterat. §. I. Decima ex animantibus, Deo Sacra.

II. Hebraei ita deſcribunt modum decimas pecudes legendi in *Becoroth*. IX. 7. Cogebantur omnes in caulam, cui erat exiguum oſtium per quod nonniſi una ſimul ovis vel capra tranſire poſſet. Tum exeuntes dominus virga inſtructus numerabat & quae decima egrediebatur, virga minio infecta notabat, dicebatque הרי זה מעשר *Hoc decimum ſacrum eſto*. §. II. Modus decimandi.

§.III. Tempus. III. Tria tempora ſunt decimationi pecorum deſtinata, quae Hebraeis גרנות *areae* appellantur, dies decimus quintus ante feſtum Paſchatis, dies 15 ante Pentecoſten, & dies 15 ante feſtum Tabernaculorum. Haec autem tempora conſtituerunt, ut pecudum copia eſſet ad uſum eorum qui ad ſolennia illa feſta quotannis adſcenderent: quia vendere aut mactare illas ante decimationem non ſolebant, (quamvis liceret) quia plerique malebant praeceptis Dei ſatisfacere, quamprimum tempus advenerat, maxime quum id ſine damno fieri poterat: ipſe enim dominus has decimas comedebat. Ceterum novilunium menſis Elul eſt initium anni pro decimandis pecudibus: ſic ut ovis eo anno nata diceretur quae inter initium unius Elul & initium alterius nata eſſet.

§.IV. Quae decimanda ſint. IV. Nata debuerunt eſſe haec animalia decimanda eo anno in grege domini ſui, non emta vel dono data, quae Legi decimarum non adſtringuntur. *Becoroth*. IX. 3. & niſi 10 talia fuerint, non decimantur. Praeterea, quum Lex dicat non eſſe diſtinguendum inter bonum & malum, tradunt Hebraei omne genus pecudum aptum decimationi eſſe, licet ineptum ſit Sacrificiis, uti deſtinatum cultui idolorum, hermaphroditum, &c. Exceptis tamen diſcerptis, morbo confectis, miſcellis, or-

orphanis, e latere materno excisis & מחוסרי זמן quorum tempus decimandi nondum advenit. *Becoroth.* IX. 4.

CAP. IX.

De Agno Paschali.

I. Ultimum ex septem Sacrificiis ante recensitis fiebat ex Agno, quem quotannis die decimo quarto mensis Nisan inter duas vesperas sibi offerri Deus voluit. Appellatur autem hoc זבח Sacrificium *Exod.* 12. 2. & 34. 25. קרבן *Num.* 9. 7. Graeci dicunt, διαβατήρια θύειν. §. I. Sacrificium Paschatis.

II. Ad hoc Sacrificium requirebatur שה *Pecus*, quae ex duabus speciebus מן הכבשים ומן העזים *ex agnis aut hoedis* eligi debuit *Exod.* 12. 5. eaque immaculata, sexus masculini, & בן שנה quae annum aetatis implevit. Agnus talis decimo mensis Nisan separari debuit a reliquo grege & servari diligenter ab omni macula, *Exod.* 12. 6. voluntque in *Pesachim* IX. 5. illam separationem a decimo die spectasse singulari ratione ad Pascha Aegyptiacum, non ad Paschata deinceps celebranda, פסחי דורות: & constat ex historiis posteriorum temporum agnos non die decimo sed biduo, triduove demum postea a dominis acceptos fuisse & Sacrificio Paschali destinatos. §. II. Agnus qualis esse debeat.

III.

§. III Mactationis tempus, inter duas vesperas.

III. Agnus ille die decimo quarto mensis Nisan mactari debuit, post peractum Sacrificium juge, suffitum & accensas lucernas, ut Judaei tradunt. Sacer codex tempus definivit, בין הערבים *inter duas vesperas*, per quae verba Judaei Rabbanitae (Karaei enim dissentiunt) intelligere solent maximam, & tantum non omnem, temporis postmeridiani partem, sic ut innuatur spatium diei omne quod ab hora sexta, i. e. meridie protenditur usque ad solis occasum. Alii vero putant proprie innui tempus proximum occasui solis, quod alias *ἁπλῶς* ערב *vespera* appellatur, etiam quum de Paschate mactando agitur. Sic ut existiment tempus vespertinum, i.e. quod proxime antecedit occasum solis, proprie a Deo esse destinatum mactationi Paschatis; sed quum id spatium non sufficeret postea mactationi omnium agnorum florente republica Judaïca, potuisse, imo debuisse, partem magnam temporis pomeridiani mactationi agnorum tribui. Huc facit quod in *Negaim*. II. 2. legitur: *non lustrant plagas mane nec* בין הערבים *inter duas vesperas. Quando igitur? hora tertia, quarta, quinta; septima, octava & nona.* Ubi opponuntur mane & τὸ inter duas vesperas, uti tempora obscuriora & lustrationi non opportuna: & post nonam innuitur incepisse proprie τὸ בין הערבים. Ita

&

& Josephus *lib.* VII. 45. *de bell. Jud. a nona ad undecimam*, ἀπὸ ἐννάτης ὥρας μέχρι ἑνδεκάτης Pascha mactari consuevisse scribit.

IV. Mactatio peragebatur, interea dum Levitae Hymnum canerent, sive *Psalm.* 113-118. in atrio ab Israelitis, si velint, qui in tres catervas divisi per vices in atrium intromittebantur, & sacerdotes seriatim constituti sanguinem ab uno ex societate sua exceptum vase בזיך de manu in manum transmittebant, donec sacerdos altari proximus eum ad basin altaris effunderet. *Pesachim.* v. 6. Excoriationi autem tot agnorum quum non sufficerent unci & columnae quae in atrio erant, dicuntur *baculos tenues* מקלות דקים humeris suis sustinuisse, unde agnos suspensos excoriabant: dein fisso agno educebantur ablegmina ejus & patinae imposita comburebantur in altari. *Exod.* 23. 18. §. IV. Ritus mactationis.

V. Agnum sibi redditum Dominus portabat ad locum destinatum comestioni. Debuit autem ille assari, non coqui; צלי אש *igne assatum* comedetis illud *Exod.* 12. 9. quod 2 *Chron.* 35. 13. dicitur מבשל באש. Dicunt autem Judaei veru ex ligno malogranati ori agni infixum ipsum totum penetrasse. *Pesachim.* VII. 1. & suspensum eum fuisse in furno, ita tamen ut ignis in furno remaneret (debuit enim *ipso igne* באש assari) & viscera ejus §. V. Assatio & comestio.

extra agnum in furno ſuſpenſa fuiſſe, ne ſi intra agnum manſiſſent ſpeciem elixationis habuiſſent. Oſſa autem confringi non debuere, & ipſe agnus cum pane azymo & oleribus amaris comedi a domino & convivis ejus, quibuſcum *ſocietatem* quandam, חבורה, inivit, quique non infra decem nec ſupra viginti eſſe ſolebant. Nihil ex eo ſuperſtes manere debuit uſque ad mane: quod ſi tamen fuiſſet, igne comburendum erat; nec aliquid ex domo foras educendum.

CAP. X.

De Fertis & Libaminibus.

§. I. Nomen.

I. PRaeter oblationes e pecudibus fieri ſolitas erant & oblationes e rebus inanimatis, ſimila, oleo, &c. quae *Ferta* appellantur, vel Sacrificia muneris, Hebraice מנחות a מנח منح *donavit*, & libamina נסכים. Nonnunquam vox נסכים & ferta & libamina ſimul notat, uti quum Praefectum Libaminibus dicimus, qui & ferta & libamina offerentibus ſuppeditabat. *Schekalim*. v. 4.

§. II. Ferta libaminum quae.

II. Fertorum alia erant מנחות נסכים, *ferta libaminum*, quae ita appellantur, quia ſemper iis libamina ex vino juncta erant, & quaſi appendices addi ſolebant holocauſtis, (non

(non autem holocaustis avium) & Sacrificiis salutaribus, non autem piacularibus & pro delicto, nisi solius leprosi. Haec autem constabant e סלת simila triticea, oleo, sale & vino (non thure) & nihil horum sacerdoti, omnia altari cedebant. *Menachot.* VI. 2. Alia erant ferta בפני עצמן *per se*, sive *sola*, quae separatim offerebantur sine Sacrificiis cruentis. Illa constabant ex simila triticea, &c. excepto manipulo עמר & ferto zelotypiae, quae hordeacea erant; ille quidem, quia hordeum tritico citius maturescebat; hoc autem, quia quo peccatum gravius erat, oblatio erat vilior, uti Judaei tradunt. Omnis autem farina erat sine fermento in omnibus fertis, exceptis Panibus Pentecostalibus *Lev.* 23. 17. & fermentato Sacrificii salutaris *Levit.* 7. 13. quorum proinde nihil altari inferebatur. *Levit.* 2. 11. *Menachot.* V. 1.

III. Secunda haec species Fertorum dividitur in מנחת צבור Fertum publico nomine oblatum, & מנחת יחיד Fertum hominis privati. Fertum publico nomine oblatum triplex est. I. עמר sive manipulus agitationis, constans hordeo, offerendus secundo die festi Paschalis, e quo pugillus exemtus adolebatur, reliqua a sacerdotibus comedebantur. II. Panes duo ex tritico offerendi in festo Pentecostes & a sacerdotibus comedendi, dicti vulgo שתי הלחם. III. Panes propositionis, quibus sacerdotes quoque vescebantur.

§. III. Ferta sola: quae Publica erant.

 IV.

§. IV. Et privata.

IV. Ferta privata sunt vel a Deo jussa, vel sponte & ex voto offerenda. A Deo jussa sunt quatuor. I. מנחת חוטה *fertum peccatoris*, qui sc. unius ex 4 peccatis recensitis *Levit.* 5. 1-4. reus est, idemque pauperior, quam ut hostiam solvere posset. II. מנחת סוטא vel קנאות *fertum mulieris declinantis*, aut *zelotypiae. Num.* 5. 15. III. מנחת חינוך fertum initiationis sc. sacerdotis gregarii, offerendum eo die quo primum munus suum aggrederetur. *Lev.* 6. 20. cum Sacrificio jugi. IV. מנחת חביתין, *fertum crustulorum* Pont. Max. quod mane & vesperi offerebat. Ferta בנדר ובנדבה ex voto vel spontanea sunt quinque. 1. מנחת הסלת *fertum similae*, constans e simila oleo subacta. *Levit.* 2. 1. 2. מנחת מאפה תנור, *fertum in cliban coctum*, constans e placentis. 3. מנחת מאפה רקיקין *fertum laganorum* coctorum *Lev.* 2. 4. & unctorum oleo. 4. מנחת על המחבת *fertum in patina* frictum, aut vase plano sine margine, ita ut quod in eo paratur durum sit & consistens. 5. מנחת על המרחשת *fertum in aheno* paratum, quod vas profundum est, & quod in eo coquitur tenue & fluidum est. *Menachot.* v. 8. Novem hae fertorum species eodem ritu offerebantur, sic ut quum pugillus inde exemtus in altari combureretur, & reliquiae eorum, (exceptis fertis sacerdotum, quae tota ignis sibi vindicabat *Lev.* 6. 23.

6.23.& fertis Zelotypiae, quae ſimilia erant fertis Libaminum) a ſacerdotibus maſculis in Templo comedebantur. Pugillatio autem ita fiebat a ſacerdote, ut tribus mediis digitis ad volam manus incurvatis farinam acciperet, & pollice ac minimo digito ſuperfluum abraderet.

V. Quaedam ex iis agitari debebant, uti fertum pro delicto leproſi, panes Pentecoſtales quaedam adduci ad cornu altaris noto Zephyrinum & non agitari, uti ferta quinque privata ſpontanea, & ferta ſacerdotum. Ferta Zelotypiae & manipulus Paſchalis agitabantur & adducebantur. Ferta libaminum & panes propoſitionis nec agitationem, nec adductionem requirebant, quae ex hac tabella melius intelligentur. Confer *Menachot* v. 5. §. V. Fertorum adductio & agitatio.

Debuerunt

Ferta Libaminum.	Nec agitari nec adduci.
Manipulus Paſchalis.	Agitari & adduci.
Panes Pentecoſtales.	Agitari, non adduci.
Panes propoſitionis.	Nec agitari nec adduci.
Fertum peccatoris.	Adduci, non agitari.
Fertum zelotypiae.	Agitari & adduci.
Fertum initiationis.	Adduci, non agitari.
Fertum cruſtulorum P. M.	Adduci, non agitari.
Quinque ferta ſpontanea.	Adduci, non agitari.
Log olei Leproſi, & pro delicto ejus.	Agitari non adduci.

§. VI. Oleum & thus.

VI. Quibuſdam fertis addebatur oleum & thus, ita ut ex hac tabella videri poteſt. *Menachot*. v. 3.

Requirebant	
Oleum & thus.	Ferta quinque privata ſc. *fertum ſimilae* & 4 conſequentia, fertum Sacerdotum & Pontificis Maximi, fertum Gentium & mulierum, & manipulus Paſchalis.
Oleum, non thus.	Ferta libaminum.
Thus, non oleum.	Panes propoſitionis.
Nec oleum, nec thus.	Panes duo Pentecoſtales, fertum peccatoris & Zelotypiae.

Sola lagana ſive רקיקין ungebantur oleo, ad formam Graeci X, ut quidam volunt, quum reliquis, quae oleum requirebant, oleum immiſceretur.

§. VII. Menſurae fertorum & libaminum diverſae.

VII. Quatuor erant menſurae diverſae fertorum ac libaminum, quae teſſeris 4, quarum uſus in Templo erat, fuere diſtinctae. *Schekalim*. v. 3. Primae teſſerae inſcripta erat vox

vox עגל *vitulus*. Illa requirebat tres decimas Ephae ſimilae & quartam partem Hin olei & 4 partem Hin vini. Alterae teſſerae inſcriptum erat זכר *Maſculus*, ſc. aries, & requirebat duas decimas ſimilae cum tertia parte Hin olei & pari quantitate vini. Tertiae teſſerae inſcriptio erat גדי *Hircus*. Ad hanc requirebantur tres decimae ſimilae & dimidium Hin olei ac par quantitas vini. Quarta teſſera erat חוטא *peccatoris*, ſc. leproſi divitis, qui tres decimas ſimilae oleo mixtas offerebat, & Log olei. Si pauper eſſet, offerebat cum agno decimam ſimilae. Hinc videmus libamina agnorum & caprarum, ſive holocauſta ſive Sacra ſalutaria fuerint, fuiſſe trium Logorum, arietum quatuor, boum ſex: 12 logi autem faciunt unum Hin. Excipiebatur tamen agnus die primo Paſchatis ſive 15 Niſan, in holocauſtum Deo offerendus cum manipulo hordeaceo: ei enim addebantur 2 decimae ſimilae, tertia pars Hin olei & quarta pars Hin vini.

§. VIII. Tabella menſurarum Sacrarum.

VIII. Quod ut diſtinctius intelligatur, trademus hoc loco tabellam Menſurarum ſacrarum, quibus in fertis dimetiendis & aliis rebus utebantur, ad quantitatem ovorum gallinaceorum a Judaeis redactas. L praefixum notat menſuras Liquidorum, A, Aridorum.

	Liq. רביעית *Quartarius*, sive quarta pars Logi, continet ova	$1\frac{1}{2}$
{	L. לוג. *Logus.*	6
{	A. רובע. *Quadrans*, sive quarta pars Cabi.	6
	A. קב. *Cabus.*	24
	A. עומר. *Omer.*	$43\frac{1}{5}$
	L. הין. *Hin.*	72
	A. סאה. *Satum.*	144
{	L. בת. *Bathus.*	432
{	A. איפה. *Epha.*	432
	A. כור *Corus.*	4320
	Ejus dimidium in aridis quoque לתך dicitur.	

Atque ita liquet decimam partem Ephae aequalem esse quantitati ovorum 43 & quintae parti ovi, quam mensuram Josephus vocat ἀσσαρωνά, עשרון; Moses עומר *Exod.* 16. 36. & tertiam partem Hin esse 4 Logos seu 24 ova, quartam partem Hin, 3 Logos, sive 18 ova; atque ita porro.

CAP. XI.

De Primitivis.

§. I. Primitiva quae. I. QUae Hebraei בכורים appellabant, vulgo *Primitiva* dicimus, ad distinctionem

nem ☞ תרומות, ſive *Primitiarum*, de quibus Capite ſequenti agetur: quamvis non deſint inter Chriſtianos qui nullam inter haec duo diſtinctionem agnoſcant, licet & ex ipſo Sacro Codice *Num.* 18. 12. & 13. & traditionibus Judaeorum appareat ea fuiſſe diverſiſſima.

II. Lex de afferendis Primitivis non obligabat Judaeos, niſi ſtante Templo vel Tabernaculo Schilunte exſtructo, quia Deus ea ad בית *Aedem Sacram* afferri juſſit. *Exod.* 23. 19. *Deut.* 26. 2. *Schekalim.* VIII. 8. Atqui aedes Schiluntica בית appellatur. 1 *Sam.* 1. 24. Eaque ex terra Iſraelitica afferri debuere, cui accenſentur regiones Sihonis & Ogi, ac Syria a Davide ſubjugata. Aegyptus autem, Babylonia, aliaeque terrae Iſraelitis propinquae ad Decimas & Primitias tenebantur, juxta traditiones Judaeorum, neutiquam vero ad Primitiva. §. II. Quando & unde afferenda.

III. Ex ſeptem rerum generibus Primitiva adducebantur, Tritico, hordeo, uvis, ficubus, malogranatis, olivis & dactylis: non ex aliis, ſi Judaeis credimus: *Biccurim.* 1. 2 Deus autem juſſerat ex omni fructu terrae illa adferri. *Deut.* 26. 2. Debuerunt haec omnia eſſe optima & ſelecta. Quod ſi viae longinquitas non pateretur ea recentia adduci, uti uvas aut ficus, ſiccatas eas aut paſſas afferebant. Si autem hae 7 ſpecies uni corbi eſſent imponendae, §. III. Species eorum ſeptem, & menſura.

infimum erat hordeum, ſupra id triticum, dein olivae, dactyli, malogranata, ficus, & circa illas vel ſupra uvae. Lex divina non definivit quae quantitas in Primitiva adduci debuerit, uti in Decimis, ſic ut quiſpiam omnem agri proventum in Primitiva conſecrare poſſit: ſed ex decreto ſapientum unum de 60 dari debet.

§. IV. Tempus.

IV. Non ante Pentecoſten licuiſſe ea Hieroſolymas afferre colligunt Judaei ex *Exod.* 23. 16. *Levit.* 23: 16. 17. nec poſt feſtum Encoeniorum, 25 diem menſis Ciſleu; quia viles illi fructus erant, qui poſt hoc tempus matureſcebant.

§. V. Modus ea ſeparandi & offerendi.

V. Nonnunquam dominus fructus primos ante maturitatem in ipſa arbore notabat & deſtinabat primitivis *Biccurim.* III. 1. aliquando ex fructibus decerptis & ſimul collectis primitiva ſeparabat. Dein vel ipſe, vel alius ejus nomine, ea impoſita corbi (cui turtures plerumque vel pulli columbarum appenſi erant) afferebat ad Atrium (quod maxima pompa fieri ſolebat, uti videre eſt *Biccurim.* III. 2.) & tradebat, recitata confeſſione (*Deut.* 26: 3-10.) Sacerdotibus ephemeriae miniſtrantis, qui ea inter ſe dividebant & Hieroſolymis comedebant, dum dominus ipſe Hieroſolymis pernoctabat. Eſt enim hoc quoque unum e 7 requiſitis Primitivorum, quae hoc ordine Judaei

daei recenſent. 1. Requiritur eorum adductio Hieroſolymas. 2. Vaſi debent indi, quod ſi metallicum eſſet ſacerdotes domino reddebant, ſi junceum, ſervabant. 3. Confeſſio הגדה ſuper iis recitanda eſt, a qua tamen liberae ſunt mulieres, tutores, ſervi. *Biccurim.* 1. 5. quaeque tantum recitabatur inter Pentecoſten & feſtum Tabernaculorum. Quae poſtea afferebantur, confeſſione carebant. *Biccurim.* 1. 6. 4. Sacrificium requiritur: id colligunt ex *Deut.* 16. 14. 5. Canticum, quod Levitae canebant. *Pſal.* 30. 2. 6. Agitatio & collocatio eorum ad angulum altaris notozephyrinum. 7. Pernoctatio dominorum in urbe. *Deut.* 16. 2.

CAP. XII.

De Primitiis.

I. PRimitias appellamus, quas Hebraei תרומות dicunt (licet ipſa Primitiva *Deut.* 12. 17. dici תרומות fateantur, *Terumoth.* 111. 7.) Graeci ἀφαιρέματα & ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων, (quas una cum πρωτοκουρίαις, primitiis lanae detonſae, Tobias ſacerdotibus dare ſolebat, *Tob.* 1. 6.) alii ablationes vel oblationes primas: quo nomine intelligimus dona, quae Iſraelitae ſacerdotibus dabant e fructibus terrae ſuae, jam ad uſum humanum praepara- §. I. Nomen & diſtinctio a Primitivis.

tis, פרות הנגמרים qua ratione a בכורים sive Primitivis distinguuntur, quae constant ex fructibus non elaboratis, *Deut.* 18. 4. Appellatur hoc ipsum תרומה גדולה *Ablatio magna*, *ἀφορισμὸς μέγας*, & sequitur illa separationem Primitivorum. *Terumoth.* III. 7.

§. II. Quantitas Primitiarum.

II. Quantitas non erat a Deo definita: verum Judaei tradunt vulgo unum ex 50 pro Primitiis datum fuisse: si liberalis quispiam esset, unum ex 40; vel juxta Schammaeanos 30: quo refertur *Ezech.* 45. 13. si avarus, unum ex 60. Ipsam vocem תרומה volunt innuere טרי ממאה *duo de centum*: & hujus traditionis Judaeorum meminit Hieronymus ad *Ezech.* 45. qui tamen has תרומות appellat *Primitiva*, quæ nunc vulgo, ut a בכורים distinguantur, *Primitias* nuncupamus.

§. III. Cui dandae & quo modo.

III. Dabantur hae Sacerdoti, cuicunque dominus vellet: & comedi debuere in terra Sancta a Sacerdotibus mundis, *Terumoth.* IX. 3. Nec illi tantum tam adulti quam impuberes, sed & uxores, liberi, servi eorum & pecudes (*Terumoth.* XI. 9.) ad harum Primitiarum comestionem admittebantur. Non licebat autem ex dactylis mel, e pomis vinum, acetum ex uvis hyemalibus conficere, vel ullos fructus coctione vel mixtione ita permutare ut aliam naturam induant, & ex cibo convertantur in liquores, exceptis solis olivis & uvis,

e quibus vinum & oleum parare licitum erat. *Num.* 18. 12. *Terumoth.* xi. 3.

CAP. XIII.

De Decimis.

I. ABlatis Primitiis reliquum acervum fructuum lustrabat dominus, & decimam partem inde decerptam Levitis dabat. *Num.* 18. 21. Haec מעשר *Decimae*, & מעשר ראשון sive δεκάτη πρώτη *Decimae primae* nuncupabatur, respectu Decimarum secundarum qua ipsi Domini comedebant. Ex his decimis primis Levitae decimam partem pendebant sacerdotibus, quae תרומת מעשר sive מעשר מן המעשר *Ablatio Decimarum* vel *Decimae e decimis*, dicebantur. Tum dominus ex reliqua massa alias decimas separare debebat easque Hierosolymis comedere, quae sunt מעשר שני *Decimae secundae.* Hae quum anno tertio & sexto ab anno Sabbathico non solverentur Levitis, pauperibus eorum loco dari solebant, dictae מעשר עני *Decimae pauperum.* Sic ut quatuor hinc resultent species Decimarum 1. *Decimae primae.* 2. *Decimae e decimis.* 3. *Decimae secundae.* 4. *Decimae pauperum.*

§. I. Decimarum nomina & species 4.

§. II. Decimae primae, quae.

II. Singulis annis Decimae primae ſolvi debuere de omni proventu terrae qui in eſcam cedit & cuſtoditur *Maaſeroth*. 1. 1. etiam ſiliquis, oryza, cumino, ex inſtitutis ſcribarum. *Demai*. 11. 1. *Matth*. 23. 23. eaéque Levitis dabantur *Num*. 18. 21. qui eas comedebant nec ii tantum ſed & uxores eorum ac liberi. Tobias ſcribit *cap*. 1. 7. ſe *πρώτην δεκάτην* dediſſe ſacerdotibus *τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν τοῖς θεραπεύουσιν ἐν Ἱερουσαλήμ*. Quod non convenit cum prima Dei inſtitutione, qua Levitis decimae primae aſſignatae ſunt. Sed in Hebraeo libro Tobiae dicitur, מעשרות *decimas* & primogenita (animantum, ut videtur) ad ſacerdotes detuliſſe, & frumentum, vinum &c. ad Levitas, ac decimas ſecundas tertiaſque dediſſe peregrinis & pupillis. Quia autem hae decimae חולין, non ſanctae habebantur, negligentiores fuere in his ſolvendis Judaei, & licet Primitias תרומות ſtudioſe ſolverent, quarum neglectus poenam כרת, ſive Excidii mereretur, vendebant ſaepe fruges non decimatas pro decimatis.

§ III. Decimae e decimis.

III. Ex his decimis Levitae ſacerdotibus decimas pendebant, juxta mandatum Dei *Num*. 18. 26. *Nehem*. 10. 38. Has Hieronymus in *Comment. ad Ezech*. 45. *δευτεροδεκάδας* appellat, ſive D*ecimas ſecundas*: quo nomine Judaei aliter utuntur, uti §. ſequenti videre eſt. Nec tamen erat neceſſarium ut Levita has decimas

mas ipſe ſacerdoti daret: poterat id Iſraelita facere & portionem Levitis dandam ea parte imminuere. Et hac ratione ſacerdotes decimas a populo accipere dici poſſunt. *Hebr*. 7. 5.

IV. Decimae autem ſecundae Hieroſolymis a domino (cui licebat ſacerdotes & Levitas in convivium adſciſcere) debuerunt comedi, nec in luctu nec immunditie. *Deut*. 12.17. vel dum Tabernaculum Schilunte fuit, in omni loco unde Schilo conſpici potuit. *Megilla*. 1.11. Non licuit pretium earum aliis rebus impendere quam cibo, potui, vel unctioni. Tobias teſtatur ſe decimas ſecundas vendere conſueviſſe, & pretium earum Hieroſolymis quotannis impendiſſe. *Tob*. 1. 7. *Maaſer ſcheni*. 1. 7. & 11. in quo codice hoc argumentum copioſe illuſtratur. Decimis his accenſetur fructus plantae quarti anni, Hieroſolymis ut decimae ſecundae comedendus. *Levit*. 19. 24. *Maaſer ſcheni* v. 1.

§. IV. Decimae ſecundae.

V. Ad Decimas pauperum, πτωχοδεκάδας dictas Hieronymo, non tantum Iſraelitae ſed Sacerdotes & Levitae tenebantur, *Pea*. VIII. 6. Quod unum erat ex quinque privilegiis quae Deus pauperibus conceſſerat, quorum primum hoc erat, alterum פאה *angulus* agri non metendus ſed relinquendus iis. *Levit*. 19. 9. (confer *Maſſechet Pea*) tertium, ſpicae decidentes לקט *Levit*. 29. 9. quartum uvae cadentes *ibid*, vers 10. quintum, manipulus

§. V. Decimae pauperum, & eorum privilegia.

pulus per oblivionem in agro relictus. *Deut.* 24. 19.

§.VI. Confessio Decimarum. VI. Omnibus his rite & legitime ablatis confessionem Decimarum הודית המעשר edebat Dominus, quae extat *Deut.* 26. 13. quamque abrogavit Jochanan P. M. *Sota.* IX. 10. *Maaser scheni.* v. 15. quia in illa occurrunt haec verba, *dedi Levitis..... & juxta omnia quae praecepisti mihi*: quod vere dicere non poterant, quia Ezras constituerat (ita Judaei scribunt, sed alii negant) ne Levitis decimae darentur sed Sacerdotibus, quia recusabant cum ipso Hierosolymas adscendere. *Ezr.* 8. 15.

CAP. XIV.

De Votis.

§. I. Vota quae. POterat aliquis res profanas Sacras facere suscepto voto, & vel personas, se & alios qui sub potestate ejus erant, vel res, Deo sacrare. Vota haec נדרים appellantur: de quibus agitur *Num.* 30. & per totum Codicem Talmudicum *Nedarim.*

§.II. Res devotae ἁπλῶς. II. Personae devotae ἁπλῶς redimi poterant, *Levit.* 27. 3. & Sacerdotum erat eas aestimare, uti jam ante indicatum fuit. Qui victimam Deo sacraverat altari idoneam: offerre eam debuit: nec redimere nec commutare

eam

eam licuit. Primogenita animantium & si quae etiam sine votis Deo sacra erant, denuo voveri non poterant. Domum Deo devotam & agros haereditarios aestimabat Sacerdos & vendebat: quae si ipse dominus non redimeret, etiam in Jubilaeo ad eum non redibant.

III. Quod si quispiam rem personamve devovisset per חרם, non erat redemtioni locus, sed ex potestate domini transibat ad proprietatem Dei aut Sacerdotum. *Lev.* 27. 28. Ita tamen ut si quis vasa quaedam vel servos usui Templi sacrasset, licitum fuerit Sacerdotibus illa vendere aut permutare, si nulli usui esse possent. §. III. Res devotae per Cherem.

IV. Quo genere voti filiam suam Jephta devoverit, disputatur. Probabile est, eum devovisse illud quod ei primum occurreret, ita ut Dei esset, si homo; holocaustum, si animal Sacrificiis idoneum foret: *Judic.* 11. Nec legitur immolasse filiam, cujus facinoris circumstantiae sine dubio notabiles fuissent, nec a scriptore Sacro praetermissae; sed executus fuisse votum suum scil. eam Deo sacrando: & causa tristitiae Jephtae & ipsius filiae & voti executio ad statum innuptum filiae suae maxime refertur *vers.* 34. 37. 39. Adde quod immane istiusmodi facinus parum conveniat cum ejus pietate *Hebr.* 11. 32. ce- §. IV. Votum Jephthae.

lebrata; & vix concipi queat, ubi, quando, & per quos, filiam ſuam mactarit: & quid ſibi velit iter a puellis quotannis ſuſceptum *verſ.* 40.

§. V. Formula voti temerarii ex N. T.

V. Mentio fit in N. T. alterius voti temerarii, quo ſe Phariſaei ſubtrahere ſolebant officiis quae Parentibus debebant, dicendo Κορβᾶν ὁ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς *Matth* 15. 11. quales formulae in Codice *Nedarim.* VIII. 7. & alibi plures inveniuntur, uti קרבן שאני נהנה לך vel קונם.

PARS IV.

DE TEMPORIBUS SACRIS.

CAP. I.

De Annis.

I. ANni Initium quadruplex ab Hebraeis ſtatuitur in *Rosh haſchana* 1. 4. I. A menſe Niſan incipit Annus Sacer, juxta quem feſta diſponuntur, quae ſi celebranda eſſent menſe primo, vel tertio, a Niſan anni initium ſumebatur. *Exod.* 12. 2. Inde etiam anni Regum Hebraeorum ſupputabantur, ita ut ſi quis Rex in Adar regnaret, a Niſan alter annus imperii ejus inciperet: & hinc quoque annos tum ante tum poſt diluvium videntur Patriarchae fuiſſe exorſi. II. A menſe Tiſri incipit annus Civilis, quo in Contractibus, ſupputandis Jubilaeis & annis Sabbathicis utebantur, uti & in annis plantarum, quae ſi modo 30 dies ante primum diem Tiſri fuiſſent plantatae, anno ſcilicet decimo, cenſebatur id ſpatium pro anno primo: dein manebat

§. I. Annorum initium quadruplex.

in praeputio anno undecimo, duodecimo & decimo tertio usque ad diem 15 mensis Schebet. III. A mense Elul incipit annus pecorum decimandorum, sic ut qui inter initium unius & alterius Elul nata essent, ejusdem anni foetus censerentur. IV. A die 15 Schebet initium capiebat annus fructuum ex arboribus decimandorum.

§. II. Annorum inaequalitas.

II. Anni omnes veterum Hebraeorum non uno eodemque modo se habuerunt, sed alter altero longior fuit, quum illi quidem juxta cursum Solis essent dispositi, menses vero juxta cursum Lunae: unde differentia dierum undecim nascitur inter dies 354 & 365. & nonnunquam mensis integer intersereretur. Annus ille, sive *Communis*, שנה פשוטה appellabatur, hic vero *intercalaris*, שנה מעֻבּרת. Ille complectebatur aliquando dies 352, si menses plenos 4, cavos 8 contineret; 353, si plenos 5 cavos 7; 354 si plenos 6 & cavos 6, (qualis hic annus est in quo Judaei nunc versantur) 355 si plenos 7, cavos 5, & 356 si plenos 8, cavos 4. Hic autem annus sive Intercalaris, auctus mense cavo, sive 29 dierum, modo erat 381, modò 382, 383, 384, & 385 dierum: si vero augeretur mense pleno, annus minimum erat 382 dierum, atque ita porro. Vide *Eracin*. 11. 2.

III. An-

III. Anni intercalatio inserto inter Adar & Nisan mense uno, ואדר appellato, quasi alterum Adar dicas, erat necessaria, quia sine illa festum Paschatis, quod in tempus maturescentis hordei incidere debuit, in ipsam hyemem incurrisset, eaque fiebat, uti Talmudici tradunt, per Praesidem Synedrii & nonnullos ex collegis ejus qui ad hanc rem electi erant *Gem. Sanhedrin.* 1. Erant autem ad minimum tres, sed ad septem augeri poterant: inter quos summa erat auctoritas Praesidis Synedrii, sine cujus voluntate annus intercalari non poterat, & cujus nomine literae ad Judaeos procul degentes scribebantur, ut annum intercalatum esse, & quas ob causas, noscerent. Formula earum legitur in *Gem. Sanhedrin.* 1. Tradunt Judaei inter illos, qui de Intercalatione deliberarent, nunquam fuisse Pontificem Maximum, quippe cui intercalatio anni non placebat, quod per eam dies expiationis in tempora hyemi propiora incideret, aut Regem, cui intercalatio anni placebat, quod ita stipendium anni communis extendere ad 13 menses posset. Karaei autem Intercalationem stante Templo a Pontifice Maximo & reliquis Sacerdotibus, aut Propheta, factam fuisse existimant. §. III. Anni Intercalares qui.

IV. Tres erant causae praecipuae intercalandi annum. I. תקופה *Aequinoctium* (quam vo- §. IV. Causae intercalationis.

vocem nonnulli volunt aequinoctium autumnale semper indicare, uti *Exod.* 34. 22. sed obstat 2 *Chron.* 24. 23. coll. cum 2 *Sam.* 11. 1.) si ex tabulis Astronomicis Synedrium deprehenderet aequinoctium vernum futurum esse die 16 Nisan, aut postea, annum intercalabant. II. Si seges hordeacea tardius proveniret, quam ut die secundo Paschatis, i. e. 16 Nisan meti posset. III. Si arbores, quarum בכורים in Pentecoste offerri debuere, baccas suas nondum, ut solebant, profudissent. Praeter has erant aliae causae intercalandi, ut si viae per quas proficisci Hierosolymas debebant, vel pontes, refici deberent; vel furnos, in quibus agni Paschales assabantur, imber ita vitiasset, ut inepti essent ad usum; vel Judaei procul in exilio degentes in itinere haererent nec stato tempore Hierosolymis adesse possent; vel si ante initium anni instantis Sabbathici vindemia sperari non posset.

§. V. Tempus. V. Non ante festum novi anni intercalare licuit, & plerumque exspectabatur mensis Adar. Toto autem mense Adar labente, usque ad diem 29, poterat annus intercalari, & Senatus dicere; mensis, qui cras initium capiet erit ואדר *Adar secundus. Eduioth* VII. 7. & pro arbitrio illum Veadar plenum aut cavum statuebat. Non autem licuisse annum intercalare die 30 Adar, tradunt Judaei, quia

si

ſi Niſan ſequeretur, is dies ad Niſan pertineret: at quum ſunt duo Adar, prior 30, poſterior 29, dies complectitur. Hinc ſapientes Hizkiae vitio verterunt quod עיבר ניסן בניסן *intercalarit Niſan in Niſan. Peſachim.* IV. 9.

VI. De initio anni Politici, ſive primo die menſis Tiſri, obſervandus eſt Canon Judaeorum לא אד"ו ר"ה ולא בד"ו פסח *Nunquam* Adu *Caput anni eſt, nec* Badu *Paſcha.* Id eſt, primum diem Tiſri ſi incideret in feriam hebdomadae primam, quartam aut ſextam, non ab illa ſed ſequenti demum menſis initium eſſe faciendum; ad vitandum concurſum duorum feſtorum, uti Sabbathi & feſti Tabernaculorum, ſi in diem primum hebdomadae incidat, diei Expiationis & Sabbathi ſi in quartum diem incidat, feſti Tabernaculorum & Sabbathi ſi in ſextum. Hanc trajectionem dierum vocant דח"ה: nec ea videtur uſitata ſemper apud Hebraeos fuiſſe, quum ex ipſa Miſna probari poſſit diem expiationis proxime Sabbathum praeceſſiſſe. Vide *Menachot.* XI. 7. §. VI. De vario initio anni Politici.

VII. Olim quidem anni ſupputati fuere initio ducto a vitis Prophetarum aut clarorum hominum, uti *Gen.* 7. 11. vel exitu ex Aegypto *Exod.* 19. 1. 1 *Reg.* 6. 1. & annis Regum. Poſtea ab initio captivitatis Babylonicae epo- §. VII. Annorum aerae antiquae.

cham

cham duxerunt. *Ezech.* 33. 22. & 40. 1. & quum in patriam rediissent, a Condito Templo Secundo. Verum anno quadragesimo hujus epochae, quum Alexander Macedo Urbi Hierosolymitanae pepercisset, ab eo tempore aeram novam inchoarunt, qua ultra mille annos usi sunt, quaeque מנין שטרות *Aera contractuum* dicitur, vel ut aliis placet, Aera *Principatuum*, a 4 imperiis, in quae scissum fuit Alexandri regnum post ejus obitum. *Avoda Zara.* 1. Annus labens est juxta hanc aeram Contractuum ex mente Judaeorum 2020.

§. VIII. Aera hodierna.

VIII. Hac aera abolita aut neglecta post Gemarae obsignationem coeperunt annos numerare a creatione mundi, quem morem nunc quoque habent, ita ut hic annus qui nobis est 1708, ipsis sit 5468; si scilicet addamus partem aliquam anni 1707: nam Annus Judaicus 5468 incepit a die 27 Septembris anni nostri 1707, qui ipsis erat primus dies Tisri, & desinet in 14 diem Septembris anni labentis 1708, qui ipsis erit ultimus sive 29 Elul. Compendii causa solent millenarios numeros abjicere, & annum לפק תסח, juxta aeram minorem scribere i. e. 468; cui numero si addamus 1240, resultabit annus labens aerae Christianae.

CAP.

CAP. II.

De Menſibus, Diebus & Horis.

MEnſes, חדשים, in anno Hebraeorum ſunt duodecim, niſi annus eſſet intercalaris, quo tredecim erant. Solebant autem olim nominari ab ordine quem in anno obtinebant, unde primus, ſecundus, &c. dicebantur. *Gen.* 8. 13. *Num.* 9. 11. 2 *Chron.* 15. 10. Poſtea his Chaldaicis nominibus inſigniti ſunt

§. 1 Menſium nomina.

I. ניסן Niſan. *Nehem.* 2. 1.
II. אייר Ijar.
III. סיון Sivan. *Eſth.* 8. 9.
IV. תמוז Tammuz.
V. אב Ab.
VI. אלול Elul. *Neh.* 16. 15.
VII. תשרי Tiſri.
VIII. מרחשון Marcheſvan.
IX. כסלו Ciſleu. *Zach.* 7. 1.
X. טבת Tebet.
XI. שבט Schebat. *Zach.* 1. 7.
XII. אדר Adar. *Eſth.* 3. 7.

Nomina alia menſium, ut זיו, menſis ſecundi 1 *Reg.* 6. 1. & בול octavi 1 *Reg.* 6. 38.

& menſis 7, ירח האתנים 1 *Reg.* 8. 2. aut אביב menſis 1, *Exod.*13.4. creduntur nomina eſſe appellativa.

§. II. Convenientia cum noſtris.

II. Certo dici nequit quis horum menſium cum menſibus noſtrorum annorum conveniat, ſiquidem anni Judaeorum & menſes inaequalis menſurae ſunt. Plerumque *Niſan* cum noſtro Martio, *Ijar* cum Aprili, convenire dicitur: ſed nonnunquam dies menſis Niſan in Majum incidunt, uti anno elapſo, aerae ſcilicet Judaicae 5467, quum dies 30 menſis Niſan idem eſſet cum 2 Maji, anni aerae noſtrae 1707, propter inſertum menſem ואדר. Quomodo autem menſes Judaici hoc anno conveniant cum noſtris hinc colligitur.

Anno *Judaico* 5468.	Anno aerae Chriſtianae 1707.
Primus dies Tiſri eſt	Dies 27 Septembr. 1707.
Marcheſvan.	27 Octobris. 1707.
Caſleu.	25 Novembr. 1707.
Thebet.	25 Decembr. 1707.
Schebat.	23 Januar. 1708.
Adar.	22 Februar. 1708.
Niſan.	22 Mart. 1708.
Ijar.	21 April. 1708.
Sivan.	20 Maj. 1708.
Tammuz.	19 Jun. 1708.

Ab

Ab.	18 Jul. 1708.
Elul.	17 August. 1708.

III. Menſes Judaici ſunt vel *pleni* מלאים ſive 30 dierum (quales omnes fuiſſe viventibus primis Patriarchis vulgo colligitur ex collatione *Gen.*7. 11. & 8. 4) vel *cavi* חסרים dierum 29, quod olim quidem ſtante Templo a Lunae phaſi plurimum dependebat, nunc a ſolo calculo aſtronomico: ſic ut aliquando 8 cavi vel e contrario totidem pleni in anno inveniantur. Nunquam fuere plures pleni quam octo & pauciores quam quatuor. *Eracin.* 11. 2. Ita in anno 5467 proxime elapſo *Tiſri* erat menſis plenus, *Marcheſvan* cavus, *Ciſleu* cavus, *Tebet* cavus, *Schebat* plenus, *Adar* plenus, *Veadar* cavus, *Niſan* plenus, *Ijar* cavus, *Sivan* plenus, *Tammuz* cavus, *Ab* plenus, *Elul* cavus. Hoc autem anno 5468 alternatim menſes pleni ſunt & cavi, Tiſri plenus, Marcheſvan cavus &c. Tradunt Talmudici Elul plerumque fuiſſe cavum, nec a diebus Ezrae ullum Elul plenum fuiſſe: quapropter ſi Synedrium Judaeis procul habitantibus per legatos non ſignificaſſet, Elul eſſe plenum, Judaei eum pro cavo habebant & poſt diem 29 Elul novum annum ordiebantur. Nunc ceſſat deſtructo Synedrio inter Rabbanitas conſuetudo menſes plenos cavosque

§. III. Diſtinctio in plenos & cavos.

pronunciandi juxta phaſin Lunae, ſed juxta Cyclum Hillelianum novendecim annorum annos ſuos menſeſque diſpoſuerunt inde ab anno 670 aerae Contractuum, ita ut non dependeat anni intercalatio, menſiumque quantitas & numerus a cauſis incertis, ut olim, ſed certiſſimis.

§. IV. Conſecratio eorum an ſemper a phaſi dependerit.

IV. Menſes ſtante Templo & vigente in Palaeſtina Synedrio conſecrari ſolebant non juxta ſolas rationes Aſtronomicas, ſed phaſin Lunae, a Praeſide Synedrii, & quidem interdiu hac formula, מקודש, *Conſecratus eſt*: quum per teſtes fide dignos (vid. *Rosh haſchana.* 11.6.) & a Synedrio examinatos conſtaret novam Lunam conſpectam eſſe: ſed poſtea everſo Synedrio phaſin Lunae neglexerunt Judaei Rabbanitae, a quibus hac in parte Karaei abeunt qui ſemper a ראיה *apparitione* Lunae, non חשבון *calculo* aſtronomico, menſes metiuntur. Urgent illi 1 *Sam*.20.6. ubi David ait cras fore novilunium, quod ſi a Lunae phaſi dependiſſet, ſcire David non potuiſſet, & 1 *Chron.* 12. 32. ubi ſcientia rerum Aſtronomicarum tribuitur filiis Iſſchar, unde Iſraelitae ſcirent quid ſibi faciendum eſſet: quod plus arguit requiri ad figenda tempora quam conſpectum Lunae. Quibus addunt ex *Nehem.* 9. 19. totis 40 annis in deſerto Lunae conſpectu deſtitutos fuiſſe majores ſuos, quum columna ignis noctu il-

lu-

luſtrarentur: & etiamſi Luna die 31 non appareret tamen alterius menſis initium eo die conſtitutum eſſe ſtante Templo, quia ex calculo Aſtronomico notum eſt menſem longiorem eſſe non poſſe 30 diebus.

V. Dies vel ſpatium νυχθημερινὸν indicat, adeoque 24 horas complectitur, vel ſpatium quod ab ortu ad occaſum ſolis protenditur, & opponitur nocti. Illum naturalem, hunc civilem appellare poſſumus. Diem naturalem inchoant Judaei ab ortu ſtellarum, adeoque a tempore nocturno, quod diurno praemittunt, quum tenebrae priores luce fuerint *Gen.* 1. 3. & integri diei ſpatium primo per veſperam deinde per mane deducatur *Gen.* 1. 5. In Sacrificiis tamen comedendis dies praecedit noctem: quod colligunt Talmudici ex *Lev.* 7. 15. *ipſo die Sacrificii comedetur, nil remanebit uſque ad mane.* Confer *Menachot.* XI. 9. & *Chullin.* V. 5. §. V. Dies.

VI. Dies, quatenus nocti opponitur, dividitur in 4 Quadrantes, qui horae majores appellari queunt. *Nehem.* 9. 3. רביעית היום *Quadrans diei* unus & alter memorantur. Et per haec quoque intervalla operae hominum conductorum ad vineam colendam fuere diſtributae *Matth.* 20. 1-5. ſummo mane, hora tertia, ſexta & nona. Patitur autem linguae Graecae genius ſpatium ejuſmodi ὥραν dici, uti quadrantes anni ὥρας vocant. Quapropter hinc §. VI. Horae majores, & minores.

 con-

conciliatio a multis petitur locorum *Marc.* 15. 25. & *Johann.* 19. 14. ubi ille Christum hora *tertia*, sc. majore, hic *sexta*, sc. minore crucifixum scribit. Sed praeterea in 12 horas minores & vulgo ita dictas dies dispescitur *Johan.* 10.9. יב׳שעות הוי היום 12 *horae sunt diei. Gem. Sanhedrin.* 1. 4. quae vel longiores erant vel breviores juxta mensuram diei.

§. VII. Vigiliae noctis.

VII. Nox dividitur quoque in Quadrantes, dictos אשמורות vigilias, Graecis φυλακάς. *Luc.* 13. 38. *Matth.* 14. 25. Saepe quidem apud Judaeos אשמורה sive vigilia tertiam partem noctis significat, & propterea quidam putant divisionem noctis in quatuor vigilias a Romanis profectam esse: verum in ipso initio Gemarae *Beracoth. c.* 1. ubi sententia R. Eliezeris refertur, dicentis tres esse noctis vigilias, scriptum est תנו רבנן ד׳משמרות הוי לילה *tradidisse Doctores*, 4 *esse vigilias noctis*, & ex testimoniis Sacri Codicis eas firmare satagunt.

§. VIII. Horarum partes 1080.

VIII. Dividuntur horae in minuta vel חלקים 1080, quod is numerus commodissime per 2, 4, 8, & 3, 6, 9, & 5, 10 & plurimos alios numeros dividi possit. Sic mensem verum Lunarem Synodicum determinant diebus 29, horis 12 & minutis 793: & annum Lunarem 354 diebus, horis 8, & 876 minutis: solarem Lunari majorem statuunt die-

bus

bus 10, horis 21, & minutis 204. Habent quoque illorum minutorum rationem in figendo initio menſis veri Lunaris, ſeu nativitate Lunae, ut loqui amant, vel המולד: & noſtram diviſionem horae in 60 minuta negligunt, quod per 8 & 9 dividi nequeat.

CAP. III.

De Feſtis.

I. TEr quotannis Hieroſolymas adſcendere unumquemque marem inter Iſraelitas Deus juſſerat, ut ſe coram facie Dei ſiſterent, tribus feſtis majoribus, רגלים, *Paſchate*, *Pentecoſte*, & *feſto Tabernaculorum*. *Exod.* 23. 17. inſtitutis in memoriam trium beneficiorum inſignium, quae Deus in populum Iſraelitarum contulit, egreſſum ex Aegypto, lationem Legis, & poſſeſſionem terrae. Mulieres itaque, ſurdi, coeci, ſtulti, infirmi, pueri, ſenes & quiſcunque tandem foret, qui pedibus proficiſci Hieroſolymas non poterat, eo non obligabantur. §. I. Feſta majora tria.

II. Tria in illo praecepto contineri tradunt Judaei I. ראיה *Comparitionem*, ut unus quiſque ſe ſiſtat in Templi atrio, & holocauſtum ſive ex quadrupedibus ſive ex avibus adducat, quod inde holocauſtum ראיה §. II. Requiſita horum feſtorum.

ſive

ſive Comparitionis appellatur. *Exod.* 23. 15. *Deut.* 16. 16. II. חגיגה *Feſtivitatem*, ut unusquiſque Sacrificium ſalutare offerat primo die feſti. Quod conſtabat ex quadrupedum generibus, tam maſculis quam faeminis, comedebaturque per duos dies & noctem unam. *Peſachim.* VI. 4. & ſi Paſcha incideret in diem profeſtum, ipſo die 14 offerebatur; ſi in Sabbathum, die 15. *Lev.* 23. 41. III. שמחה *Laetitiam. Deut.* 27. 7. ut ſc. praeter illud Sacrificium modo memoratum, alia offerat Sacrificia ſalutaria quae a laetitia denominantur. Ad poſtremum etiam obligantur mulieres, quod Judaei colligunt ex *Deut.* 27. 7. Si quis autem neglexiſſet holocauſtum illud aut Sacrificium ſalutare offerre die primo feſti, poterat offerre ſequentibus uſque ad finem feſti: & quum feſtum Pentecoſtes unum modo diem habeat, ſeptem tamen habere cenſebatur, quibus aliquis illa Sacrificia offerre poterat, ſtante ſcilicet Templo. *Moed Katon.* III. 6. Nulla tamen menſura his Sacrificiis erat praefinita. *Deut*, 16. 17. *Pea.* I. I.

§. III. Dies in his minus feſti.

III. Erant in his feſtis quidam dies *minus feſti*, ſcilicet inter primum & ultimum intermedii, quorum tanta non erat Sanctitas, quanta aliorum, quinque nomine מועד קטן veniunt. Nonnulla opera diebus feſtis Sanctioribus vetita, his erant permiſſa, de quibus

bus vide *Moed katon*. At dies *maxime festi* erant ſex, quibus omne opus, excepto illo quod ad cibi praeparationem pertinet, erat interdictum juxta *Exod*. 12. 16. ſcilicet Primus dies Paſchatis & ſeptimus: Primus feſti Tabernaculorum & octavus, dies Pentecoſtes, & primus dies menſis Tiſri. Hi appellantur proprie ימים טובים *dies feſti*. De his agitur in Codice *Betzà*.

§. IV. Graeca feſtorum nomina.

IV. Graeci feſtos dies ἑορτὰς dixerunt, ἡμέρας πανηγύρεως, & κλητὰς ἁγίας: quae tamen nomina modo latiorem, modo ſtrictiorem, ſignificationem habent. Nonnunquam vero vox ἑορτὴ diem 15 Niſan notat, qui חג dicitur. *Num*. 28. 16. 17. *die* 14. *primi menſis erit* πάσχα κυρίῳ, *&* *die* 15 ἑορτή. Quare dies 14 Niſan, quo Paſcha mactabatur a Chriſto comedendum, erat hoc ſenſu πρὸ τῆς ἑορτῆς ante feſtum. *Joh*. 13. 1. ante diem 15: & coena Paſchali peracta, ac Juda abeunte, putabant Chriſtum ei dixiſſe, *Eme*, *quae nobis neceſſaria ſunt ad feſtum*, εἰς τὴν ἑορτήν. ſc. ad ſolemnitatem diei 15, qui חג, ἑορτή, erat. Nonnunquam & illos dies, qui feſti ipſis habebantur, ἡμέρας μεγάλας appellabant. Ita *Joan*. 7. 37. poſtremus dies feſti Tabernaculorum magnus dicitur ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς & *Joan*. 19. 31. ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ Σαββάτου,

quia incidebat in diem 16 mensis Nisan (quod Judaei dicerent חל ששה עשר להיות בשבת vide *Pesachim*. VII. 10.) quo manipulus meti & offerri debuit, & is dies jura Sabbathi pellebat. Vide *Menachot*. x. 1. Fiebat autem id magna cum solemnitate, & publice rogabatur, שבת זו *an hoc Sabbatho?* sc. metam, & respondebant: *hoc Sabbatho*. ibid. x. 3. Praeterea ab hoc die supputatio Pentecostes sumebat exordium.

§. V. Portiones Ephemeriarum in tribus festis majoribus.

V. Tribus hisce festis majoribus aequalis portio ex Sacris ad omnes Ephemerias 24 perveniebat, sc. ex Sacrificiis festorum & panibus facierum. At Ephemeria ministrans, cujus vices erant ea hebdomade sacris operari, offerebat Sacrificia jugia, spontanea, vota, & reliqua Sacrificia coetus, uti juvencum a coetu ob errorem offerendum. *Succa*. v. 8. Quod si יום טוב Sabbathum proxime antecederet vel sequeretur, in distributione panum facierum omnes Ephemeriae quoque aequales erant. Alias panes dividebant inter se Ephemeria accedens & recedens, illa ad septentrionem, haec ad meridiem atrii, excepta sola Ephemeriae Bilgae, ob facinus Mariae filiae Bilgae quod narratur in *Gem. Succa cap*. 5. in fine: cujus proinde annulus etiam fixus in loco mactationis ab utraque parte manebat, sic ut ea mactatura aliarum Ephemeriarum annulis uti debuerit, & cista vestium occlusa.

VI.

VI. Menſis, qui proxime praecedebat unumquodque ex tribus his feſtis, dicitur a Judaeis diſtinatus fuiſſe exponendis feſti ſecuturi ritibus, & dies ejus menſis medius, ſive decimus quintus ante feſtum, ſi Paſcha ſequeretur, פרוס הפסח dicebatur, ſi feſtum Pentecoſtes פרוס עצרת, ſi feſtum Tabernaculorum פרוס החג. Qui tres dies quotannis inſignes erant decimatione pecudum tunc inſtituenda & collectione Siclorum, de qua vide *Schekalim*. III. I. §. VI. Menſis tria feſta praecedens.

VII. Praeter haec tria Feſta majora dicta רגלים alia erant, quorum nonnulla ſunt ab ipſo Deo inſtituta, uti dies Expiationis, Feſtum novi anni, Novilunium, Sabbathum, Anni Sabbathici & Jubilaei; aliqua a Judaeis, uti feſtum Purim, Encoeniorum, &c. de quibus nos ſuo loco breviter agemus. §. VII. Diviſio feſtorum in ſpecies.

CAP. IV.

De Paſchate & feſto Azymorum.

I. PAſcha, פסחא, vel פסח tranſitum notat, nonnunquam feſtum in memoriam tranſitus Angeli *Exod.* 12. inſtitutum, & quandoque ipſum agnum, die 14 menſis Niſan comedendum, פסח הוא *Exod.* 12. 11. 1 Cor. 5. 7. Simili loquendi modo utuntur §. I. Paſcha, quid.

 ho-

hodieque Judaei patres familias in coena Paschali de pane azymo, quem elevant, dicentes הא לחמא רעניא די אכלו אבהתנו בארעא דמצרים *Hic est panis afflictionis, quem comederunt patres nostri in Aegypto*: unde illustratur formula Coenae Dominicae. *Matth.* 26. 26.

§. II. Festum Azymorum.

II. Pascha quoque ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, vel Ἀζυμοφαγιῶν, חג המצות *festum Azymorum* dicitur, quia ei quasi immixtum est, & cum agno Paschali panes azymos comedebant, *Luc.* 22. 1. *Marc.* 14. 12. quamvis nonnulli id distinguant, quia *Levit.* 23. 5 & 6 legitur: *die* 14 *inter duas vesperas est Pascha Domino: Et die* 15 *est festum azymorum.* Hoc nomen autem convenit huic festo, quod per septem dies (*Deut.* 16. 8. est sex, omisso primo quem Hierosolymis transigebant *vers.* 7.) panibus infermentatis vesci deberent, a die 14 Nisan usque ad 21. *Exod.* 12. 18. *Num.* 28. 17. sic ut dies 15 Nisan fuerit primus azymorum, in cujus nocte agnum Paschalem & panes azymos comederunt. Quum autem *Matth.* 26. 17. ipse dies 14 Nisan appellatur primus dies azymorum, intelligendum id est juxta canonem Judaeorum mox traditum, sc. in Sacris comedendis diem praecedere noctem; sic ut tempus vespertinum diei 14 & nox subsequens hoc modo diei 14 accenseantur. Hodie adhuc in Ephemeridibus suis Ju-

daei notant ad diem 14 Nisan, esse ערב הפסח *vesperam Paschatis*, ad diem 15, יום א׳ דפסח *diem primum Paschatis*, *ad* 16, יום ב׳ דפסח & 21, יום שביעי של פסח *diem septimum Paschatis*.

III. Pascha distinguitur in Primum, die 14 Nisan celebrandum, & Secundum quod & Parvum dicitur. *Challa* 1. 11. quodque in diem 14 mensis sequentis incidit. In utroque agnus assatus cum oleribus amaris & pane azymo comedebatur: utrumque elevabat Sabbathum: in utriusque immolatione cantabatur hymnus: sed inter comedendum non canebatur hymnus in secundo; & omne fermentum aboleri non debuit ante, & aliquam partem agni ex societate efferre licuit, nec conjunctum habebat Sacrificium חגיגה. Secus itaque se res habebat ac in Paschate primo, ut Rabbanitae tradunt. Karaei has differentias ignorant. *Num.* 9. 12. *Pesachim*. IX. 3. Porro aliud est Pascha Aegyptiacum, celebratum 1. ita ut agnus die 10 separaretur. 2. Sanguis ejus postibus illineretur. 3. Adeps in altari non combureretur 4. Puri & impuri eo vescerentur 5. In festinatione 6. Sine hymno, 7. Sine panegyri, 8. In loco profano: quae aliter se habuerunt in Paschate Hierosolymitano, uti sc. stante Templo celebratum fuit. Praeterea Hierosolymitanum

§ III. Divisio Paschatis in species.

differt ab eo, quod nunc, eversa Urbe, celebrant, quod olim 1. captivus dimitteretur in memoriam exitus e servitute Aegyptiaca *Matth.* 27. 26. quem morem alii a Lectisterniis Romanorum derivant. 2. Agnus mactaretur comederetúrque.

§. IV. Comestio Panum azymorum.

IV. Ad tria praecipue capita referri ea possunt quae in hoc festo observanda sunt, Panes scilicet azymos, agnum Paschalem, & manipulum hordeaceum. Panes azymi ex jussu Dei comedendi fuere per septem dies a die 14 Nisan usque ad 21. Fermentum omne debuit summa cura aboleri (in cujus inquisitionis tempore, modo & personarum ad hanc rem delectu multi sunt Judaei. Vide *Pesachim*. 1. & 11.) ante diem 15 Nisan, nec a meridie diei 14 (ita definiverunt sapientes) deinceps comedere fermentatum licuit. Vide *Deut.* 16. 4. *Exod.* 12. 19. Hinc lucem accipit 1 *Cor.* 5. 7. Nocte autem diei 15 Nisan panis azymus comedendus erat, etiamsi tantum ad quantitatem olivae *Challa.* 1. 2. & memorari a Patre familias exitus ex Aegypto, quatuorque pocula vini ebibi ab unoque etiamsi esset Israelitarum pauperrimus, & ea quidem, aqua mixta, quorum tertium כסא דברכה *calix benedictionis*, (confer 1 *Cor.* 10. 16.) dicitur, & inter quae הלל sive *Hymnus Psal.* 113-118. recitatur: & post illa quintum bibi poterat, si quis Hymnum ma-

majorem recitare vellet *Psal.* 120-137. Cum pane azymo etiam olim ut nunc חרסת pulmentum in memoriam luti Aegyptiaci appositum fuisse volunt.

V. Leges autem quae ad agnum Paschalem pertinent, a Judaeis ad haec 16 capita referuntur, quae nos singula eo ordine quo nobis praeeunt, prosequemur, licet ad pauciora referri commode potuissent. §. V. Agni Paschalis.

I. Agnus Paschalis suo tempore mactetur, sc. die 14 Nisan inter vesperas duas. Vide quae nos de illo diximus Part. III. Cap. 9.

II. Ne mactetur ab eo, in cujus aedibus aliquid fermenti invenitur. *Exod.* 23.18.

III. Ne exta ejus pernoctent semota ab altari. *Exod.* 23.18.

IV. Pascha secundum celebretur mense secundo, quod est institutionis Divinae *Num.* 9.10. propter pollutos aut illos qui ob viae longinquitatem primo Paschati interesse non poterant. Hoc פסח שני & פסח קטן appellatur. Differentias, quae inter hoc sunt & Pascha primum, vide *Pesachim.* IX. 3. Ad hoc non obligari mulieres volunt Rabbanitae.

V.

V. Caro agni nocte 15 Nisan comedatur cum pane azymo & oleribus amaris *Exod* 12. 8. *Pesachim*. v. 6. Mulieres aeque ac viros ad hoc admittunt Rabbanitae. *Pesachim*. VIII. 1. Karaei solos viros adultos.

VI. Pascha secundum quoque cum pane azymo & oleribus amaris comedatur. *Num*. 9. 11.

VII. Ne subcruda vel elixa sed assata comedatur. *Exod*. 12. 9.

VIII. Ne quicquam carnis agni extra societatem convivarum deportetur. *Exod*. 12. 46.

IX. Ne de ea quicquam comedat Apostata. *Exod*. 12. 45.

X. Ne proselytus inquilinus aut mercenarius. *Exod*. 12. 45.

XI. Ne incircumcisus. *Exod*. 12. 48.

XII. Ne os agni aliquod frangatur. *Exod*. 12. 46. *Joh*. 19. 33.

XIII. Nec in Paschate secundo. *Num*. 9. 12.

XIV. Ne quicquam agni relinquatur ad crastinum mane. *Exod*. 12. 10.

XV. Nec in Paschate secundo. *Num*. 9. 12.

XVI. Ne quid supersit ad mane de carne Sacrificii die 14 oblati. *Deut*. 16. 4.

Ma-

VI. Manipulus ex hordeo עמר dictus metebatur die 16 mensis, qui inde יום הנף *dies agitationis* sc. manipuli dicitur, *Succa.* III. 12. vel potius ipsa nocte, ineunte sc. die 16. Hae erant primitiae messis, ראשית קציר *Lev.* 23. 11. *Challa.* I. 1. ante quarum agitationem solennem & oblationem falcem in segetem immittere non licuit. Fiebat illud maxima cum solemnitate, & circumstantiae ipsae, Christum captum & patientem clarissime adumbrantes, merentur breviter notari ex *Menachot.* x. 3. Delegabantur circa finem diei 15 Nisan aliqui a Synedrio Magno, qui Hierosolymis egressi cum corbe & falce, trajecto torrente Kedron, in agro vicino, & Hierosolymis, quantum fieri poterat, proximo partem hordei, aere publico emtam (*Schekalim.* IV. I.) demeterent. Nocte ipsa ingruente, quum jam dies 16 initium cepisset, aliquis ex iis rogabat, בא השמש *occiditne Sol?* cui alii respondebant הין *ita est.* Atque ita ter rogabat, ter responsum tulit. Dein ter מגל זו *an hac falce?* Responderunt הין *Ita*: quae cum ter rogata essent, ter ad ea responsum, pergebat קופה זו *an hoc corbe?* & dein אקצור *Metamne?* ad quae singula quum הין respondissent, metebatur manipulus & ad Sacerdotes deferebatur in atrium, qui illud igne tostum, vento expositum, & mola contusum criba-

§. VI. Oblatio manipuli.

runt 13 vicibus, donec decima pars Ephae floris farinae inde educeretur (*Menachot.* VI. 6.) quae oleo & thure addito rite agitata & adducta, pugillo inde exemto & combusto in altari, comedebatur a Sacerdotibus. Confer *Joseph. Antiq.* III. 10. Simul cum eo agnus offerebatur in holocaustum, addito ferto & libamine suo *Lev.* 23. 10.

§. VII. Christus eodem die Pascha edit cum Judaeis.

VII. Quae omnia satis evincunt, statum fuisse diem 14 mensis Nisan, praeter quem Pascha immolari nec debuit, nec potuit; sic ut omnino Christus Paschatis tempus non anticipaverit, sed Pascha suum ultimum eodem die cum Judaeis comederit, id est, die incunte 15, & eodem crucifixus sit, qui erat simul προσάββατον, quum dies 16 Nisan Sabbathum fuerit, quem diem Christus in sepulcro transegit. Conferantur in hanc rem *Matth.* 26. 17. *Marc.* 14. 12. *Luc.* 22. 7. ubi Pascha Christi praeparatum dicitur die illo, quo Pascha mactari solebat & debuit, id est, die 14; πρώτη τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ Πάσχα ἔθυον, & ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ Πάσχα. Ubi pars diei 14 appellatur primus dies azymorum, quia in Sacris comedendis, ut ante monuimus, dies praecedit noctem; quum alias a nocte diem 14 sequente proprie dies primus azymorum incipiat.

§. VIII. Objectio.

VIII. Tria tamen sunt quae contra hanc sententiam praecipue urgentur, ex Euangelio Jo-

Johannis petita. Primo, quod *Johann.* 13.1. nes diluuntur.
Coena Christi Paschalis dicatur celebrata πρὸ τῆς ἑορτῆς *ante festum.* Quidam respondent non dici, Christum ante festum edisse Pascha, sed scivisse horam suam prope esse; alii ἑορτὴν *festum* Paschatis proprie circa mediam noctem diei 15 demum incepisse, quando Angelus פסח *transiit* aedes Israelitarum *Exod.* XI. 4. & hanc Coenam ante illud tempus celebratam fuisse, tempore tamen legitimo & eodem cum Judaeis. Sed nos per ἑορτὴν intelligimus solennitatem diei 15, חג dictam, *Num.* 28. 17. ubi Graeci Interpretes habent ἑορτή. Secundo, quod *Johann.* 18. 28. post Coenam Paschalem Christi nocte praecedente habitam Judaei dicant, se postea debere comedere Pascha. Verum Pascha non semper agnum Paschalem notat, sed Sacrificia solennitatis *Deut.* 16. 2. 2 *Chron.* 35. 8, 9. & qui panem azymum comedit, dicitur illa comestione Pascha celebrare, & ita invitant convivas hodie ad panem, *edat quisque panem, veniat,* ויפסח *&* *Pascha celebret.* Nec possunt ibi per Pascha intelligere agnum, quia etiamsi polluti fuissent intrantes in Praetorium, vesperi tamen ea pollutione liberari potuissent. Tertio urgent diem crucifixionis Christi dici παρασκευὴν τοῦ Πάσχα, *Joh.* 19. 14. praeparationem Paschatis, sive diem antecedentem Pascha: sed παρασκευὴ tantum

tum respectu Sabbathi dicitur: quapropter *Marc.* 15. 42. explicatur vox illa per προσάββατον, eaque appellatur παρασκευὴ Paschatis, quod in diem primum festi Paschatis incideret, uti eadem παρασκευὴ τῶν Ιουδαίων *Joh.* 19. 42. dicitur, & παρασκευὴ simpliciter, vel παρασκευὴ Sabbathi. *Joh.* 19. 31. *Luc.* 23. 54. *Matth.* 27. 62.

CAP. V.

De Festo Pentecostes.

§. I. Nomina.

I. Festum alterum ex tribus majoribus, institutum in memoriam datae Legis, & oblationem Primitivorum, appellatur חג השבועות *festum hebdomadarum*, quia septem hebdomadae numerandae erant a die oblationis manipuli Paschalis ad hunc diem festum, חג הקציר *festum messis*, scilicet triticeae, quae serior erat messe hordeacea, & יום הבכורים *dies primitivorum.* In Misna, *Eracin.* 11. 3. & nunc vulgo nomine עצרת indicatur, quod vel ob convocationem solennem aut interdictum vel fructuum retentionem ei convenit, & in Sacro Codice de die 7 Festi Paschatis & octavo Tabernaculorum, nunquam de Pentecoste, usurpatur *Deut.* 16. 8. *Levit.* 23. 36. & apud Josephum Ασαρθα, עצרתא, ὁ σημαίνει Πεντεκοστήν.

§. II. Tem-

II. Incidebat illud in diem quinquagesimum

mum a die 16 Nisan, uti Rabbanitae volunt, a quo, sic ut ille 16 Nisan esset primus dierum supputandorum, dies supputare jubentur Judaei, quem in finem formulas habent typis expressas, dictas סדרי הספירה פסח quibus singulis diebus in precibus vespertinis utuntur, diem illum qui incipit ita numerantes, e.g. diem 40 ארבעים יום שהם חמשה שבועות וחמשה ימים בעומר diem 40, ita ut 5 hebdomadae & 5 dies elapsi sint post oblationem manipuli. Sic ut hoc anno 16 Nisan sit nobis 6 Aprilis, & prior dies Pentecostes 6 *Sivan*, vel 25 Maji. Cavent autem ne hoc festum incidat in גהז *Gahaz*, i.e. 3, 5, aut septimum diem hebdomadae.

pus juxta Rabbanitas.

III. Quum vero dissentiant a Rabbanitis Karaei in eo quod intelligi debet per Sabbathum in mandato Dei ממחרת השבת *a crastina Sabbathi* numerandas esse hebdomadas septem, & illi quidem per שבת diem festum, primum sc. Paschatis intelligant, hi vero Sabbathum hebdomadale, sive creationis, ut vocant, facile videmus alio tempore Pentecosten a Rabbanitis, alio a Karaeis celebrari, nisi forte Sabbathum & is dies coincidant. Atque ita juxta Karaeos Pentecoste semper incidebat in diem primum hebdomadae. *Chagiga*. 11.4. Accedit, quod Rabbanitae initium numerandi faciant a vespera & nocte, Karaei a die.

§. III. Juxta Karaeos.

§. IV. Celebratio ejus.

IV. Unius tantum diei festum est, quamvis nunc, dum in exilio & locis extra Cananaeam agunt, per biduum id celebrent, uti hoc anno sextus dies mensis Sivan est יום א׳רשבועות *dies prior festi hebdomadarum*, & septimus יום ב׳ *dies posterior*, qui in Sabbathum incidit. Et olim quidem cum Sacrificiis (vide p. 142.) *Panes duo*, שתי הלחם κατ᾽ ἐξοχὴν ex novo proventu tritici illius anni offerebantur, fermentati, non velut ante ex hordeo, quum Aegypto primum egressi sine cognitione & Lege essent instar bestiarum, (uti scribit Abarbanel) sed postea Lege & scientia a Deo donati. Quantitas horum panum in *Menachot* XI. 4. ita describitur, quod longi fuerint 7 palmos, lati 4, & cornua habuerint 4 digitorum, cujus rei memoriale est זד׳ד׳ i. e. 7. 4. 4. Comedebantur autem die secundo vel tertio a coctione. *ibid. misn.* 9. & *Eracin.* 11. 2. Maximo autem cum gaudio hoc festum agere oportuit *Deut.* 16. 11.

CAP. VI.

De Festo Tabernaculorum.

§. I. Nomen.

I. IN Codice Sacro festum hoc חג הסכות & Σκηνοπηγίας appellatur, in Talmude saepe חג ἁπλῶς, nobis vulgo festum Tabernaculorum vel umbraculorum, quod ex praecepto

cepto Dei per ſeptem dies in Tabernaculis habitare quotannis deberent Iſraelitae. *Lev.* 23.33.

§. II. Tempus.

II. Primus dies hujus feſti incidebat in diem quintum & decimum menſis Tiſri, quo die erat מקרא קדש *convocatio Sancta.* Licet autem Deus praecipue hoc feſtum inſtituerit in memoriam commorationis Iſraelitarum in tentoriis, quae diu ante menſem Tiſri exordium cepit, videtur tamen differre voluiſſe hoc feſtum in haec anni tempora frigidiora, quae habitationi in tentoriis minus apta erant, ne quis hos dies in tentoriis voluptatis modo & umbrae capiendae gratia celebrari crederet, & ut ſingularis Dei providentia & inſtitutio clarius in his ritibus agnoſceretur.

§. III. Ratio inſtitutionis.

III. Deus ipſe hanc rationem reddit inſtituti feſti *Lev.* 23. ut aetates ſecuturae ſcirent Deum feciſſe ut Iſraelitae habitarent in tentoriis quum ex Aegypto educerentur. Alii addunt, quod Succoth, סכות, primus locus dictus fuerit, ad quem poſt fugam ſuam appulerunt, & ubi ſtruxerunt tentoria: nec deſunt qui putent in memoriam quoque Divini mandati de exſtruendo Tabernaculo conventus hos dies fuiſſe inſtitutos, quod tempus utriuſque rei conveniat.

§. IV. Sacrificia offerenda.

IV. Ritus praecipuus, qui hoc feſtum ab aliis diſtinguebat, erant Sacrificia offerenda, *Lev.* 23.23.33. & habitatio in Tabernaculis *Num.*

29.

29. 12. Illa quidem erant, primo die festi 13 juvenci, 2 arietes, 14 agni in holocausta, & hircus in Sacrum piaculare comedendum. Atque tot singulis diebus festi, id est septem, Sacrificia offerebantur, nisi quod juvencorum numerus uno minueretur, sic ut septimo die festi offerentur juvenci 7, 2 arietes, 14 agni, & hircus in Sacrum piaculare. In his offerendis omnes Ephemeriae occupabantur, sic ut die primo 13 juvenci, 2 agni & unus hircus, quae sunt 16 victimae, a 16 ephemeriis offerrentur; octo reliquae ephemeriae 14 agnos offerrent, sc. sex ita, ut quaelibet duos, duae reliquae, ut singula unum offerret. Secundo die 5 ephemeriae, quaelibet duos, reliquarum quaelibet unum. Tertio die quatuor &c. Vide *Succa*. v. 6.

§ V. Habitatio in Tabernaculis.

V. De Tabernaculis eorumque figura & magnitudine copiose agitur in *Succa*, cap. 1. &c. Verum Karaei eorum constructionem cujusvis arbitrio permittunt, quod in Lege scripta non sit definita mensura Tabernaculorum.

§. VI. Libatio aquae.

VI. Praeter hos ritus a Deo praeceptos, alios adjecerunt Rabbanitae, quos inter eminet ניסוך המים *Libamen aquae*, non tantum 7 diebus hujus festi, sed & octavo instituta, quo alluditur *Joh.* 7: 37. Sacerdos ampullam, capacem logorum trium, implebat aqua fontis Siloë, & per portam aquae atrium ingressus

ſus adſcendebat per clivum medium ad altare, & illic ſe ſtatim convertens ad ſiniſtram foramini vel ſimpulo occidentaliori tempore libaminis Sacrificii jugis aquam infundebat. Poſtquam vero Sacerdos Sadducaeus, quibus hic ritus nulla Lege praeceptus diſplicebat, aquam non ſimpulis ſed pedibus ſuis affudiſſet, ipſe quidem malis citreis impetebatur, & cornu altaris frangebatur, ac poſtea clamare conſuevit populus הגבה ידיך *attolle manum* ſcil. שנראה אם תתן מים בספל *ut videamus an aquam infundas ſimpulo. Succa.* IV. 9. *Gem. Joma, fol.* 20. *fac.* 2. Hunc ritum ſibi traditum ferunt ab ipſo Moſe Rabbanitae, & volunt eum innui *Jeſ.* 12. 13. & potiſſimum ſpectare ad eliciendas a Divina gratia pluvias in annum ſequentem, quum tempus ſementis inſtaret.

VII. In Atrio quoque mulierum Lychnuchi aurei accendebantur die primo feſti poſt Sacrificium juge veſpertinum & 6 diebus ſequentibus, quibus 4 ספ' ים ſive pelves erant impoſitae ad recipiendum oleum & ellychnia facta ex detritis Sacerdotum braccis. Quaelibet pelvis capiebat olei logos 130, unde mirum non eſt quod Judaei narrant, omnia atria urbis Hieroſolymitanae hac luce perfuſa fuiſſe. *Succa.* V. 2. 3. Saltabant quoque illic viri faces accenſas manibus tenentes, canentes & alia edentes ſigna laetitiae; quae in prover-

§. VII. Laetitia nocturna.

bium abiit. *Succa.* v. 1. dum mulieres ex Podio ſuo deſuper ſpectabant.

§. VIII. Mali citrei & ramorum geſtatio.

VIII. Huc quoque pertinet geſtatio אתרוג *mali citrei* ſiniſtra & לולב *faſciculi ramorum* dextra, ex ſpathis palmarum, ſalicum & myrti, confecti, quem praecipi volunt *Lev.* 23.40. Verum Karaei putant ea non manibus geſtanda, ſed ad conſtructionem Tabernaculorum eſſe adhibenda. Confer *Nehem.* 8.16. Quovis die cum Lulaf ſemel altare circumibant, at extra Hieroſolymas uno tantum die לולב geſtabant. *Rosh haſchana.* IV. 3. clamantes הושענא, (Ὡσαννα *Matth.* 21.8. *Joh.* 12. 13.) at ſeptimo die ſepties. Unde is dies הושענא רבא dicitur, & magnus dies *Joh.* 7. 37.

§. IX. Praelectio Legis ſingulo ſeptennio.

IX. Exacto primo die feſti Tabernaculorum, ineunte novo ſeptennio heptaeteridos Sabbathicae (מקץ שבע שנים *a fine 7 annorum*, uti eſt *Deut.* 31.10.) praelegebat Rex Atrio mulierum ſedens in ſuggeſto ligneo, quod ad hunc uſum parari ſolebat, pericopas quasdam Deuteronomii, quae recenſentur in *Sota* VI. 8. ſc. ab initio Deuteronomii uſque ad *Deut.* 6. 4. dein tranſiliit ad *cap.* XI. 13. & inde *cap.* XIV. 22. tum ad *cap.* XXVI. 22. poſtea ad *c.* XVII. 14. quae eſt Paraſcha de Rege. Denique vota & diras quae habentur *Deut.* 27. & 28.

§. X. Dies octavus feſtus.

X. Octavus dies, עצרת dictus, *Lev.* 23. 36. a quibusdam ut feſtum ſingulare conſideratur,

ratur, quia *Nehem.* 8. 19. diſtinguitur a feſto Tabernaculorum; & illo offerebantur juvencus, aries & 7 agni in holocauſtum, & hircus in Sacrum piaculare. Non autem Ephemeriae eo ordine victimas offerebant, quo in feſto Tabernaculorum, ſed ad ſortes redibant, ut in tribus רגלים, ſive feſtis majoribus *Succa.* v. 6. Et hoc ipſum a quibusdam רגל appellatur, & quidem ab aliis diverſum ob ſex res, quae id diſtinguunt a feſto Tabernaculorum & indicantur his literis פז"ר קש ב.

§. XI. Tibiae ſonus per octo hos dies.

XI. Non parum ad ſolennitatem hujus feſti faciebat חליל *tibia* cani coram altari per octo dies hujus feſti בשמוני ימי החג uti legitur in *Eracin.* 11. 3. Erant autem duodecim modo dies quotannis, quibus tibia coram altari inflabatur, praeter hos ſcilicet octo, dies quo mactabatur Paſcha primum, dies quo mactabatur ſecundum, dies primus feſti Paſchatis, & dies Pentecoſtes. Alias tria erant quotidiana inſtrumenta Muſica, *nablia*, *cytharae* & *cymbalum*, נבלים, כנורות וצלצל, quibus canebant Levitae, uti Sacerdotes clangebant *tubis*, ſive חצוצרות & *buccinis* שופרות.

CAP. VII.

De Die Expiationis.

§. I. Nomen.

I. DIes decimus mensis Tisri, sive Dies Expiationis κατ' ἐξοχὴν יומא a Talmudicis appellatur, alias & יום הכפורים dies Expiationum, quod non pro singulari quodam peccato sed pro peccatis totius anni expiatio fiat: quare & illo die Satanae nullam potestatem in gentem Judaicam esse volunt, uti reliquis diebus 364 totius anni, quem numerum per Gematriam efficit vox שטן. *Gem. Joma, fol.* 20. *fac.* 1. Appellatur & Νηστεία *Jejunium*, uti *Act.* 27. 9. & in scriptis Josephi. Cavebant autem ne hic dies incideret in אגו *Agu*, i. e. primum, tertium & sextum diem hebdomadae.

§. II. Sanctitas.

II. Summa erat hujus diei Sanctitas, & cum Jejunio, ac cessatione ab omni opere ab unoquoque celebrari debuit. *Levit.* 23. 27. Ita quidem ut ipso die nono ad finem vergente jam inceperit Jejunii & quietis observatio, duraveritque paulo ultra finem diei decimi: quo sensu dici volunt *Levit.* 23. 32. *nono die mensis vesperi, a vespera ad vesperam, Sabbathum tuum in cessatione ab opere transigetis.*

III.

III. Cur dies decimus menſis Tiſri a Deo deſtinatus ſit ſolenni huic Expiationi inter Judaeos non convenit. Quidam volunt Adamum a peccato ſuo reſipuiſſe hoc die, alii Abrahamum eo circumciſum, alii denique Moſen tertia vice de monte Sinai deſcendiſſe poſt 40 dierum Jejunium, ter repetitum *Deut.* 9. 10. 18. & cap. 10. 10. & Deum cum populo ſuo recon ciliatum nunciaviſſe. §.III. Tempus.

IV. Quibus ritibus celebrari ſoleret ſtante Templo II ſolennis hic dies, copioſe traditur in Codice *Joma*, unde primum illa quae hunc diem antecedebant, & praeparationis locum tenebant, notabimus, & deinde illa quae ipſo illo die erant peragenda. Septem diebus ante diem Expiationis ſecedebat Pontifex M. aedibus ſuis relictis in Conclave Parhedrin, & ſingulis his diebus, ut ſe cultui Sacro aſſuefaceret, ſanguinem Sacrificii jugis ſpargebat, adolebat ſuffitum, aptabat lampades, & caput pedemque agni offerebat. Seniores Synedrii legebant coram eo Sacrum Codicem & exponebant ritus diei Expiationis. Tradebant quoque eum Senioribus Sacerdotum qui eum adjurabant, ne mores Sadducaeorum in adolendo ſuffitu imitaretur. Ipſa autem nocte diei decimi parce coenare debuit & a cibis Venerem irritantibus abſtinere ne in ſomnum §.IV. Praeparatio ante hunc diem.

incideret, quem juniores Sacerdotes ab eo arcebant, ne pollueretur.

§. V. Lotiones P. M. & mutationes vestium.

V. A media nocte ministerium hujus diei cepit exordium in quo praecipuae fuere partes Pontificis M. qui quinquies corpus suum, manus ac pedes decies, & sexies mutare vestes debuit, quae, uti & ipse ordo Sacrorum peragendorum, ex hac tabella clare intelligentur.

1. Exuit vestes communes & *corpus* lavit.
2. Induit vestes aureas & lavit *manus ac pedes*.
3. Mactavit Sacrificium juge, adolevit suffitum, aptavit lampades, obtulit Sacrificium juge, crustula & libamina: dein juvencum & 7 agnos diei festi, & lavit *manus ac pedes*.
4. Exuit vestes aureas & *corpus* lavit.
5. Induit vestes albas & lavit *manus ac pedes*.
6. Peregit cultum illi diei proprium, & ultimo exta juvenci & hirci cremandi exemit & lavit *manus ac pedes*.
7. Vestes albas exuit, & *corpus* abluit.
8. Induit vestes aureas & lavit *manus ac pedes*.
9. Obtulit hircum piacularem, arietem pro se, & arietem pro populo in holocausta:

&

& exta juvenci & hirci comburendi obtulit. Sacrificium juge vespertinum fecit & lavit *manus ac pedes.*

10. Exuit vestes aureas & *corpus* lavit.

11. Induit vestes albas & lavit *manus ac pedes.*

12. Intravit in Sanctum Sanctorum, ut acerram & thuribulum repeteret, & lavit *manus ac pedes.*

13. Vestes albas exuit & *corpus* lavit.

14. Vestes aureas induit & lavit *manus ac pedes.*

15. Adolevit suffitum vespertinum, lampades accendit, & lavit *manus ac pedes.*

16. Exuit vestes aureas & communes induit.

VI. Quindecim erant victimae quas hoc die offerebant. Duo agni Sacrificii jugis; juvencus, aries, & agni 7 in holocaustum, diei festi causa; aries in holocaustum, hirci duo piaculares, quorum alter vesperi comedebatur & sanguis ejus adspergebatur altari exteriori, alter comburebatur & sanguis ejus inferebatur Sancto. Denique erat juvencus piacularis Pontificis M. qui comburebatur; sic ut essent agni 9, arietes 2, hirci 2, & juvenci 2. §. VI. Sacrificia illius diei 15.

VII. Praecipua autem hujus diei solennitas consistebat in eo quod hoc die solo in Sanctum Sanctorum Pontifex M. introiret, qua- §.VII. P. M. introitus in S. Sanctorum.

tuor

tuor vicibus. *Primo* quidem poſt mactatum juvencum ſuum, & ſanguinem ejus Sacerdoti traditum ne concreſceret, prunas ab altari exteriori deſumtas, & vaſi aureo המחתה impoſitas, una cum vaſculo aureo הכף ſuffitus intulit in Sanctum Sanctorum, & depoſito vaſe המחתה inter vectes arcae, vel ſtante Templo II ſupra lapidem fundationis, ſuffitum ſuper prunas congeſtum adolevit & exivit. *Secundo* intravit in Sanctum Sanctorum cum ſanguine juvenci ſui, ut antequam pro populo intercederet ſe expiaret, & inter vectes arcae conſtitutus ſemel ſurſum ſupra operculum, ſepties deorſum, digito ſanguinem ſparſit, & vaſculum in Sancto depoſuit. *Tertio* cum ſanguine hirci, unius ex duobus piacularibus, quorum alter, hic ſcilicet, ſorte לשם *Deo* erat deſignatus, alter לעזאזל, لعزازل *ſeceſſioni*, & in deſertum emittendus. Poſtquam igitur juvenci ſui ſanguinem Sancto Sanctorum intuliſſet, mactavit hircum & ſanguinem illius eo quoque tulit & ſimiles octo adſperſiones peregit. Dein regreſſus in Sanctum juvenci ſanguinem accipiebat & contra velum octies eum ſparſit: atque ita ſimiliter ſanguinem hirci. Poſtea ſanguine hirci & juvenci commixto cornua altaris interioris adſperſit, & partem ipſius ſuperficiei altaris in ſummo ad latus meridionale ſepties, reliquumque ſanguinis

guinis effudit ad basin altaris exterioris, & manibus impositis hirco emissario, editaque confessione, illum emisit in desertum: quo cum pervenisset (quod ex lingua coccinea in Templo didicisse dicuntur) in Atrio mulierum partem Legis divinae populo praelegit. *Quarto* in S. Sanctorum intravit ad repetendum thuribulum.

CAP. VIII.

De Festo Novi anni, & Noviluniis.

I. DIem qui novo anno Civili praebet initium, & primus est mensis Tisri, יום תרועה *diem clangoris* appellatum legimus *Num.* 29. 1. זכרון תרועה *memoriam clangoris Lev.* 23.24. Judaeis vulgo ראשהשנה *initium anni*, quo titulo Codex Misnicus extat. §. I. Festum Novi anni.

II. Clangebatur eo die *buccina* שופר, sive cornu arietino, quum in aliis noviluniis tantum uterentur *tubis* sive חצוצרות uti *Num.* 10. 10. praecipitur (licet enim id in Sacro Codice expresse non extet שופר *buccinam* fuisse adhibitam, colligunt tamen Judaei ex *Levit.* 25. 9. & antiqua traditione) vide *Rosh haschana.* III.2. Nunc autem Templo diruto nunquam buccina & tubis simul utuntur: id §. II. Clangor buccinae & Sacrificia.

tantum in Templo licuit *Pſ.* 98. 7. atque in initio novi anni ſola buccina, in jejuniis ſolis tubis utuntur. Quod ſi hic dies in Sabbathum incideret, Hieroſolymis clangebant non alibi. *Rosh haſchana.* IV. I. Praeterea offerebantur Sacrificia quaedam ſingularia, quae recenſuimus Part. III. cap. I.

§. III. Ratio clangoris.

III. Quam ob rem clangor buccinae hoc feſto inſtitutus ſit diſputant Judaei. Volunt reſpici eo ad libertatem populi, quum in fine Jubilaeorum clangore buccinae libertas publicaretur, vel ad liberationem Iſaaci & ſubſtitutionem arietis, vel Legis lationem, vel Dei Regis imperium in eos, vel futuram reſurrectionem. Alii buccina figuram Lunae falcatae indicari exiſtimant.

§. IV. De Noviluniis.

IV. Novilunia quomodo a calculo Aſtronomico & phaſi dependerint ſupra cap. II. diximus. Celebratur Hieroſolymis unus modo dies hujus feſti, at in locis remotis duo ob incertam menſis conſecrationem; quem morem hodieque ſervant, ultimum diem unius & primum alterius feſtum habentes: qui ſecundus dies יום שני של גלוית dicitur. Sunt qui olim quoque biduum celebratum putent ob I *Sam.* 20. 27. Hanc conſecrationem olim per ignes accenſos ſignificare conſueverunt: ſed poſtea, fraude Samaritanorum detecta, per nuncios. *Rosh haſchana.* II. 2. 4. Canebant

Sacer-

Sacerdotes *tubis* חצוצרות in festo novilunii *Num.* 10. 10. & offerebantur Sacrificia & ferta memorata, atque aperiebatur, uti in Sabbathis, Porta Nicanoris.

CAP. IX.

De Sabbatho.

I. SAbbathi nomen in Sacro Codice nonnunquam latius, nonnunquam strictius, sumitur; & praeter diem septimum hebdomadae, aliis diebus festis tribuitur, *Lev.* 25. 4. & 23. 32. & integris hebdomadis *Luc.* 18. 12. illud vero & *Levit.* 23. 16. hebdomadem notare quidam existimant. Hic vero per Sabbathum diem septimum hebdomadae intelligimus quieti & cultui Divino singulari ratione consecratum, qui יום השבת & ἡμέρα τῦ Σαββάτυ dicitur. Appellatur idem ille dies שבתון, quod tribus diversis modis voci שבת conjunctum legitur שבתון שבת קדש *Exod.* 16. 23. שבת שבתון קדש *Exod.* 31. 15. & קדש שבת שבתון *Exod.* 35. 2. Nec tamen de solo Sabbatho haec vox שבתון usurpatur, sed & de Die Expiationis, *Lev.* 16. 31. primo & octavo festi Tabernaculorum, *Lev.* 23. 39. festo novi anni *Lev.* 23. 24. & anno Sabbathico. *Lev.* 25. 4. Adeoque nullis aliis festis datur nisi quae in mensem Tisri incidunt qui menses in anno Sacro septimus ac quasi

§. I. Nomen, שבת & שבתון.

Sabbathicus erat, & quieti destinatus, peracta messe & collectione fructuum istius anni.

§. II. Σάββατα in N. T. II. In N. T. hic dies nomine Σαββάτων saepe innuitur, uti *Matth.* 12. 1. *Marc.* 1. 21. Τοῖς Σαββάσιν, atque ita ὀψὲ Σαββάτων, idem est quod ὀψὲ Σαββάτου. Similiter quia שבת aliquando totam hebdomadam notat, inde in Nov. Test. μία Σαββάτων idem est quod μία Σαββάτου חד בשבתא primus dies hebdomadae: & sunt qui putent μία Σαββάτων olim dictum fuisse ex Hebraeo שבתון, quod deinde in terminationem Graecam pluralem abiit, Σαββάτων, uti χείμαῤῥον τῶν Κεδρῶν formarunt ex נחל קדרון 1 *Reg.* 15. 13. Alii vero suspicantur plurale Σάββατα formatum esse ex eo, quod sono conveniret cum שבתא vel ܫܒܬܐ, uti & Horatio, *lib.* II. *Sat.* 9. unicus dies, *tricesima Sabbatha*, dicitur.

§. III. Quid Sabbathum δευτερόπρωτον. III. Quid in N. T. intelligi debeat per Σαββάτον δευτεροπρῶτον *Luc.* 6. 1. non minus exercuit ingenia Interpretum. Plurimis sententia Scaligeriana arrisit, qui Sabbathum primum a collectione manipuli die secundo festi Paschatis ita dictum esse credidit quasi πρῶτον μετὰ τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα. Nobis tamen magis placet ingeniosa Cl. Rhenferdii observatio, duo fuisse Sabbatha in quolibet anno πρῶτα dicta, respectu duplicis initii anni Sacri & Civilis, sicut primum Sabbathum in Tisri appelletur

שבת

שבת ראשון הראשון Σάββατον πρωτοπρῶτον, primum in Nisan שבת ראשון השני Σάββατον δευτεροπρῶτον. Judaeos autem olim peculiarem primi Sabbathi in anno rationem habuisse constat quoque ex Clemente Alexandrino Strom. l. VI. pag. ἐὰν μὴ Σελήνη φανῇ Σάββατον ἐκ ἄγεσι τὸ λεγόμενον πρῶτον, *Nisi Luna apparuerit, Sabbathum non celebrant quod* Primum *dicitur.*

IV. Ad legitimam Sabbathi observationem requiri quietem, & Sanctificationem ejus diei, sic ut publice Deus singulari ratione colatur eo die per preces, lectionem Sacri Codicis, & alia exercitia pietatis, & ab omni opere cessandum esse, nec iter peragendum, colligitur ex *Exod.* 16. 29: 23. 12. & 31. 14. Quum vero Judaei multa subtiliter de his rebus disputare soleant, nos pauca tantum ex iis delibabimus, acturi de observatione quietis & iis operibus, quae Judaei prohibita esse hoc die censent, de celebratione hujus diei cum laetitia, & itinere Sabbathico.

§. IV. Observatio Sabbathi in quibus sita.

V. Olim quidem hanc quietem adeo sollicite observabant, ut a defensione sui & rerum suarum abstinerent: quare saepius ab hostibus eo die capti sunt; maxime quum Antiochi Epiphanis tyrannide premerentur. Postea vero Matatthias defensionem corporis sui contra hostes ipso Sabbatho licitam esse pro-

§. V. Quies quousque olim jussa crederetur.

nuntiavit. Joſeph. *lib.* XII. 8. Nec tamen fas eſſe putant hoſtem ipſum Sabbatho aggredi, aut munimenta ab eo ſtructa demoliri: quae res non mediocre momentum attulit ad expugnationem Urbis, ab Imperatore Tito obſeſſae. Et inventi fuere homines adeo ſuperſtitioſi qui ſalutem & vitam ſuam in diſcrimen vocaverint ob eandem cauſam: qualis ille gubernator, Syneſio *Epiſt.* 4. memoratus, qui oborta vehementi tempeſtate circa initium Sabbathi *μεθῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν τὸ πηδάλιον clavum e manibus dimiſit*, nec arripere voluit etiamſi necem ei ſtricto gladio minarentur.

§. VI. Opera prohibita.

VI. Opus omne ſervile מלאכת עבודה Deus prohibuerat. Judaei autem in *Schabbath* VII. 2. opera praecipua, Sabbatho prohibita, in certum ordinem redegerunt, quae אבות מלאכות *Patres operum* vocant, unde naſcuntur, vel quibuſcum aliquo modo cognationem habent תולדות ſive *proles.* Uti e. g. aedificare eſt *Pater operis*, caſeum conficere, *proles*, quia ſpecies quaedam eſt exſtructionis. Opera praecipua, quae *Patres operum* nuncupant, recenſent 39 hoc ordine. 1. Serere. 2. Arare. 3. Metere. 4. Colligere in manipulos. 5. Triturare. 6. Ventilare. 7. Purificare. 8. Molere. 9. Cribrare. 10. Pinſere. 11. Coquere. 12. Tondere lanam. 13. Dealbare eam. 14. Eam excutere. 15. Eam tin-

gere.

gere. 16. Nere. 17. Stamen ſubtegere. 18. Inducere in ſpatium filorum. 19. Texere fila duo. 20. Rumpere fila duo. 21. Ligare. 22. Solvere. 23. Suere ſuturas duas. 24. Diſſecare ut conſuas. 25. Venari e. g. capream. 26. Mactare eam. 27. Decoriare. 28. Salire. 29. Pellem parare. 30. Eam radere. 31. Diſcindere eam. 32. Scribere literas duas. 33. Delere, ut ſcribas literas duas. 34. Aedificare. 35. Deſtruere. 36. Exſtinguere. 37. Accendere. 38. Percutere malleo. 39. Adducere quidpiam ex רשות dominio uno in aliud, e. g. e loco privato in publicum.

§. VII. Celebratio diei cum gaudio.

VII. Ad celebrationem Sabbathi cum gaudio pertinent Ritus quidam praevii, uti clangor buccinae ſexies repetitus, accenſio Lucernarum Sabbathinarum, quae quoque ipſa veſpera Sabbathi ערב השבת id eſt, die Sexto Sabbathum antecedente, fieri debet, & inſtructio menſae lautiſſimi cibis inſtructae ad epulas Sabbathinas. Porro in ipſo Sabbatho requiritur indutio veſtium pretioſarum in honorem Sabbathi, ſumma laetitia, cujus plurima ſigna edunt, epulando & indulgendo Genio, quantum res uniuscujusque patitur: quo trahunt illud quod *Jeſ.* 58. 13. Sabbathum appelletur ענג *voluptas.* Diſputant quoque an ter (quia *Exod.* 16. 26. *hodie* ter repetitur) an quater eo die ſit epulandum, quia coena videtur excipi.

VIII.

§. VIII. Iter Sabbathicum.

VIII. Iter, quod Sabbatho licitum erat (quamvis enim *Exod.* 16. 29. jubeantur manere loco suo *Lev.* 23. 3. tamen Sabbathum dicitur Convocatio Sancta) definitur a Judaeis spatio bis mille cubitorum, & σαββάτε ὁδὸς dicitur *Act.* 1. 12. Hoc scilicet spatium erat, quo arca & castra inter se distabant, *Jos.* 3. 4. Hinc extra urbem, sive exigua sive magna sit, spatium hoc 2000 cubitorum pro itinere licitum statuunt.

§. IX. Mixtura Terminorum atque atriorum.

IX. Et hoc ipsum extenderunt longius per עירובי תחומין *Mixturas terminorum*, quas vocant, quum quis cibum in duas epulas sufficientem die Veneris deposuit in loco aliquo extra urbem intra terminum Sabbathicum, atque illic Sabbathum agere decrevit, quamvis intra urbem redeat, licet ei per spatium 2000 cubitorum ab eo loco, quo cibos deposuit, Sabbatho proficisci. Vide totum Codicem *Eruvin*: ubi non tantum de hac *mixtura terminorum*, sed & *Atriorum* agitur, עירובו חצרות, quum die Veneris omnes incolae loci alicujus privati vel atrii cibum ad unum locum collatum simul comedentes efficiunt ex locis, quae antea diversi erant dominii (רשות dicunt) locum dominii unius, sic ut vi hujus commixtionis liceat omnibus ejus loci incolis Sabbatho aliquid educere ex una domo in aliam, quod alias non licebat. Haec mixtura

sic

ſi fiat ab incolis urbis, appellatur שיתוף *Aſſociatio.*

CAP. X.

De Annis Sabbathicis.

I. ANnus ſeptimus ab eo tempore quo terra diviſa atque occupata agris colendis vacare poterant, dicitur annus שמטה *Intermiſſionis*, vel Sabbathicus. *Levit.* 25. 2. Graecis ἐνιαυτὸς τῆς ἀφέσεως. Anno huic Sabbathico nomen שבת *Sabbathi* dari ante monuimus: & uti dies Sabbathum praecedens ערב השבת *Veſpera Sabbathi* appellatur, ita annus ſextus ערב שביעית quaſi *veſperam anni Septimi* dicas (*Scheviith.* 1. 1.) & octavus מוצאי שביעית *ib.* VI. 4. appellatur. Hoc ſenſu, quo annus Sabbathicus Sabbatum dicitur, illud Chriſti *Matth.* 24. 20. intelligunt quidam, *Orate ne fuga veſtra fiat hyeme vel Sabbatho*, ſc. anno Sabbathico, quo nullae fruges in agris inveniebantur, uti & hyeme tempora ſunt fugientibus maxime incommoda. Alii volunt Chriſtum attendiſſe hoc dicto ad ſpatium itineris Sabbathici. §. I. Nomen.

II. Annos Sabbathicos a Tiſri, non Niſan eſſe numerandos conſtans eſt Judaeorum traditio, nec deſtituta firmamento ex Sacris literis petito. Nam *Levit.* 25. 3. dicitur, *ſex* §. II. Initium Annorum Sabbathicorum.

annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam & colliges proventum ejus. Et ſeptimo anno erit Sabbathum שבתון *terrae, Sabbathum Domino; agrum tuum non ſeres, nec vineam putabis. Exod.* 23. 10. Unde liquet, quum tempus agrum ſerendi ſit in Tiſri, metendi in Niſan, & ſexies ager ſeri, ſexies meti, debeat ante annum Sabbathicum, a tempore ſementis, ſc. Tiſri ducendum eſſe initium. Quod etiam liquet ex *verſ.* 20. *Si dicatis quid comedemus anno illo ſeptimo?* Si enim annus ſeptimus a Niſan incipiat quum tempus meſſis eſt, fruges antea ſatas metere & comedere potuiſſent: ſed ſi annus ſeptimus incipiat a Tiſri, quum tempus ſementis eſt, juſta erat erat ſollicitudo quid anno ederent, quo nihil ſerebant & nihil metere poterant.

§. III. Jura anni Sabbathici.

III. Ad tria Capita referri ſolent ea quae anno Sabbathico praecipiuntur, quo ſenſu triplex Schemitta a Judaeis ſtatuitur. 1. שמטת הארץ *Quietem terrae*, quod ſc. non ſereretur, nec meteretur. *Exod.* 23. 10. aut alio modo tellus coleretur. Licitum tamen eſſe ſtatuerunt aliquando anno Sabbathico ſerere, tantum quantum nomine tributi debebant. Sub quo comprehenditur uſus promiſcuus ſponte natorum, ספיחים. *Levit.* 25. 6. quamvis Judaei ſtatuant licere ſponte nata anni ſeptimi domi recondere & iis uti, quam-

quamdiu ſimiles fructus reſtant in agro: ſi non reſtent, debent iterum palam omnibus exponi: & hoc ביעור *polluctura* appellatur. *Scheviith*. IX. 8. 2. שמטת דרור *Dimiſſionem ſervorum* ſervorumque Iſraelitarum: quod ſi ſervus oblatam libertatem amplecti recuſaret, aures ei perforabantur ad poſtes aedium domini. *Exod*. 21. 6. Videntur tamen ſervi dimittendi fuiſſe poſt ſex annos ſervitutis, uti *Exod*. 21. 2. & *Jer*. 34. 14. dicitur, & communis eſt opinio Judaeorum; non vero ſtato hoc anno Sabbathico. 3. שמטת כספים *Remiſſionem debitorum* ſex annis ante elapſis contractorum. *Deut*. 15. 2. & 31. 10. Diſputatur tamen an illa debita ita remiſſa fuerint, ut poſt annum Sabbathicum licuerit ea exigere, an vero omni ratione debita remiſſa fuerint & creditor nil juris in debitorem retinuerit anno Sabbathico & poſtea. Confer *Scheviith*. X. 1. & *ſeqq*.

CAP. XI.

De Jubilaeis.

I. ANnum Jubilaeum יובל quidam ita dictum autumant ab הוביל, quod praedia redirent ad priſtinos dominos; alii vero a יובל cornu arietino, quo Jubilaeus publicabatur die 10 menſis Tiſri. *Lev*. 25. 9. Quid §. I. Nomen.

autem proprie יובל significet disputatur, quum alii quidem eo nomine arietem dici, alii buccinam ipsam, alii denique sonum, quem buccina certo modo inflata edebat. Confer *Jos.* 6. 4. שופרות יובלים.

§. II. Annus Jubilaeus sitne 49, an 50.

II. Sitne annus Jubilaeus annus 49 an vero 50 respectu Sabbathicorum, disputant Interpretes. Nobis quidem videtur, post elapsos septies septem annos, id est, 49 integros, annum qui sequitur esse Jubilaeum: & haec est communis Judaeorum opinio tam Rabbanitarum quam Karaeorum. Eo nos ducunt diserta verba *Levit.* 25. 8. numerandos esse שבע שנים שבע פעמים septem annos septies, qui sint תשע וארבעים שנה, anni 49. & ubi hoc factum esset, die 10 mensis Tisri buccina clangerent per totam terram, & sanctificarent את שנת החמשים שנה *annum quinquagesimum*, proprie, *annum* 50 *annorum*, uti בן חמשים שנה est vir natus annos 50 & בן שנה, qui annum vixit. Hinc observant quidam Jubilaeum nunquam שבת appellari, uti annus Sabbathicus nuncupatur. Confer *v.* 11. & *Deut.* 16. 9. ubi 7 hebdomadae numerari jubentur, & posteas dies 50, Pentecoste, celebrari. Praeterea si annus Jubilaeus esset quadragesimus nonus, cur prohibetur seri & meti, quod jam ante prohibitum fuerat, quum de anno Sabbathico ageretur?

III. Ob-

§. III. Quid toto illo biennio ederint.

III. Objicitur quidem praecipue, quod ſi annus Jubilaeus a Sabbathico diſtinctus fuerit, & per biennium agri non culti jacuerint, unde ergo victum ſibi acquirere potuerint? Reſp. uti quolibet ſeptennio Deus benedicturum ſe promiſerat proventui anni ſexti, ut ſuffiret iſti anno, anno ſeptimo, & octavo, quo ſererent denuo, uſque ad ipſius anni noni initium, quo collecto anni octavi proventu frui poſſent *Lev.* 25. 20. ita etiam inſtante Jubilaeo eadem ſpe ali debebant, argumento ducto a ſimili. Confer 2 *Reg.* 19. 29.

§. IV. An Jubilaeus primus fuerit novae Schemittae.

IV. Porro diſquiritur, fueritne annus Jubilaeus primus novae Schemittae, an vero annus eum ſequens. Judaei, tam Rabbanitae quam Karaei, putant annum Jubilaeum non eſſe primum novae Schemittae, ſed annum ſequentem. Verum ita ordo annorum Sabbathicorum continuo interrumpitur per Jubilaeos, qui interrupta ſerie per omnia tempora deduci poteſt, ſi ſtatuamus Jubilaeum fuiſſe primum Sabbathicum. Fateor, ſic quidem prima Schemitta 5 tantum annis ſereretur ac meteretur, quum Deus de 6 jubeat: *Levit.* 25. 3. verum ibi de prima Schemitta agitur, quam nullum Jubilaeum praeceſſit, & de eo quod ſemper contingeret, excepto ſolo interventu Jubilaei.

§. V. Jura Jubilaei.

V. Tria erant Jubilaei privilegia 1. Dimiſſio ſervorum *Lev.* 25. 40. *Kiddushin*, 1. 2.

2. Terrae quies ſine cultura. & 3. agrorum venditorum reditus ad primum dominum. Agros vendere quidem non licebat, niſi ob anguſtias rei domeſticae: quod ſi quis vendidiſſet, per biennium in emtoris poteſtate manebant, at poſt illud redimi potuere *Levit.* 25. 25. quum ſc. emtor bis proventu anni fruitus eſt: quare in horum annorum cenſum non veniunt anni ſteriles aut Sabbathici. Quod ſi agrum quis donaſſet alteri, recipiebat eum anno Jubilaeo. Aedium in villis & pagis כפרים idem jus erat quod agrorum. Sed qui domum vendiderat, in Urbe muro cincta (ſc. quae tempore Joſuae murum habuit) ſitam, redimere eam potuit, quam primum ei liberet, intra ſpatium anni: poſtea non. *Lev.* 25. 29. 30. adeoque illa domus ipſo Jubilaeo non redibat ad priſtinum dominum, ſed emtori manebat propria. Domus autem Levitarum perpetuo redimi poterant. *Lev.* 25. 32.

CAP. XII.

De Feſto Purim & Encaeniorum.

§. I. Nomen. I. INter feſta quae a Judaeis inſtituta ſunt excellit feſtum Purim, ita dictum a voce Perſica פור qua *ſors* indicatur. פור הוא הגורל *Eſth.* 3. 7. Hodie پور, ſive פור Perſice notat

tat *chalybem*, atque inde conjici poſſet Regem Perſarum σιδηρομαντίαν ſive divinationem ex chalybe exercuiſſe, vel βελομαντείαν, modum ſortiendi in Oriente olim uſitatum. Confer *Ezech*. 21. 26. קלקל בחצים.

§. II. Tempus.

I I. Celebratur feſtum Purim die 14 & 15 menſis Adar. *Eſth*. 9. 21. Quod ſi annus ſit intercalaris, in primo Adar die 14 & 15 פורים קטן *Parvum Purim* celebrant, in altero פורים גדול *Purim magnum*: ſic ut tunc bis in anno Purim recurrat, quod iiſdem ritibus agebatur niſi quod in lectione voluminis Eſther, מגילה, & largitione donorum eſſet differentia. *Megilla*. 1. 4. In *Gem. Megilla*, *fol*. 6. *fac*. 2. Eliezer fil. Joſe vult Megillam non legi in Veadar, ſi in Adar primo lecta fuerit.

§. III. Ritus antecedentes.

III. Duo ſunt quae ante hoc feſtum obſervantur, tria quae in ipſo Feſto. Illorum prius eſt Jejunium die 13 menſis Adar, aliquomodo ad exemplum Reginae Eſtherae inſtitutum: quod ſi dies Purim ſive 14 Adar in diem Sabbathi incideret, Jejunium retrahebatur in diem quintum hebdomadae, qui יום הכניסה *dies congregationis* dicitur, uti & dies ſecundus. Die autem illo quinto Megilla quoque legebatur. *Megilla*. 1. 1. 2. quia Sabbatho non licebat. Poſterius eſt Cura eleemoſynarum & donorum quae pauperibus mittuntur, ut

ut ipsi quoque cum laetitia festos hos dies celebrant.

§. IV. Ritus in ipso festo.

IV. Ad tria autem referuntur illa quae in ipso festo observanda sunt. I. Lectio Megillae vel libri Esther (quem solum cum Lege Mosis non abrogandum fore per adventum Messiae credunt) quae die 14, ipsa vespera vel nocte quae huic diei initium dat instituenda in Synagoga, nisi is dies in Sabbathum incidat. Mane sequente Parascham de Amaleko legunt. *Exod.* 17. 8. *Megilla.* III. 6. Notanda tamen est distinctio Judaeorum in כרכים urbes muro cinctas tempore Josuae, sive in Palaestina sive extra eam, עירות urbes, quae eo tempore muris cinctae non erant, & כפרים pagos: sic ut in כרך Megilla legatur die 15, in עיר die 14, in כפר vel secundo vel quinto hebdomadae die, qui festo proximus est.

§. V. Otium & Epulae.

V. Reliqua duo sunt otium & Epulae. Quiescere enim jussi sunt *Esth.* 9. & convivia agere. Quo pertinet vulgatum illud, praeceptum esse tantum vini bibere ut distinguere nequeant inter ארור המן & ברוך מרדכי *Maledictus Haman & Benedictus Mordechai.*

§. VI. Festum Encaeniorum.

VI. Festum חנוכה vel ἐγκαινίων, *Joh.* 10. 22. 1 *Macc.* 4. 59. aut Dedicationis, institutum est in memoriam Templi per Hasmonaeos denuo dedicati post fugatos Syros, celebraturque per 8 dies sc. ab 25 Casleu. I.

vo-

voluntque id indicari *Num.* 8. 1. Jejunium & luctus eo tempore prohibita ſunt, & accenſis noctu luminibus, in memoriam inventi olei ſufficientis in tot dies non ſine miraculo, gaudia ſua teſtantur: unde quidam id Feſtum Luminum dictum autumant.

§. VII. De Feſto ξυλοφορίας.

VII. Praeter haec erat feſtum Ξυλοφορίας, (ita dictum Joſepho) quo ligna ad uſum altaris afferebantur a certis familiis per vices. *Nehem.* 10. 35. Id זמן עצי כהנים והעם *Tempus lignorum Sacerdotum & populi* dicitur *Taanith.* IV. 5. quod ſi in Sabbathum incidiſſet, differebatur in diem proximum. *Megilla.* 1. 3. Erant autem novem tempora quotannis allationi horum lignorum deſtinata, 1. Primo die Niſan poſteri Arach e tribu Juda ſuam portionem afferebant, 2. Vigeſimo Tammuz, poſteri Davidis, 3. Quinto Ab poſteri Paroſch ex Juda, 4. Septimo ejuſdem poſteri Jonadab Rechabitae. 5 Decimo ejuſdem poſteri Senaa ex Benjamin, 6. Quinto decimo ejuſdem, poſteri Satthu ex Juda, & cum iis Sacerdotes ac Levitae & ſtirpis incertae. 7. Die 20 ejuſdem menſis poſteri Pachat Moab ex Juda. 8. Die 20 Elul poſteri Adin ex Juda. 9. Die primo Tebeth poſteri Paroſch. Confer *Gem. Hieroſol. Schekalim, fol. 6. col.* 1. & *Gem. Babyl. Taanith. fol.* 28. *fac.* 1.

CAP. XIII.

De Jejuniis.

§. I. Nomen & Tempus. I. VOx תענית, qua *Jejunium* appellant Judaei, proprie *afflictionem* notat, sed desumta illa notio est ex *Lev.* 16. 29. locisque similibus. Jejunare Sabbatho non licuit, nec aliis festis, quae cum gaudio singulari transigenda erant, uti ימים טובים, Noviluniis, festo Encaeniorum aut Purim. Quare nec publica jejunia indicebantur eo tempore. *Taanith.* 11. 10. Solebant usque ad ortum stellarum jejunare, post quem dies jejunio sacratus praeterii se censebatur. Fuere qui noctu quoque & interdiu per triduum jejunarunt. *Esth.* 4. 16. At jejunium trium hebdomadarum *Dan.* 10 2. non videtur de tali jejunio sive abstinentia ab omni cibo tam interdiu quam noctu intelligendum.

§. II. Species. II. Jejunia alia erant Publica תעניות הציבור jejunia Ecclesiae, alia Privata תעניות היחיד jejunia hominis singularis. Illa indicebantur propter calamitates majores quibus aut res publica aut Ecclesia premebatur, uti vim hostilem irruentem, obsidiones, pestem, animalia noxia, terrae motum, procellas, rubiginem segetum, annonae caritatem, defectum pluviarum & similia. Haec vero ob calamita-

tes

tes privatas, uti si quis amicus aegrotaret, aut in carcere vinctus detineretur, aut erraret in deserto. At nonnunquam ex sola religione aliqui jejunium celebrare consueverunt, cui diem secundum & quintum hebdomadae plerumque sacrabant. *Luc.* 18. 12. Nec defuerunt, qui ut re desiderata fruerentur jejunio se afflixerunt.

§. III. Personae jejunantes.

III. Ex his aliquo modo intelligitur qui jejunare soliti fuerint. Mulieres gravidae, lactantes & pueri ab jejunio liberi sunt, exceptis 7 jejuniis a בית דין *Consessu Judicum* indictis, de quibus in *Taanith*. 1. 6. & nono Ab.

§. IV. Ritus.

IV. Varii fuere ritus jejunii tam publici quam privati. Ad publicum pertinuit eductio *arcae*, תיבה, in qua Codex Sacer asservatur, in plateas, convocatio populi, cineris inspersio eidem arcae, oratio habita ad populum, preces tum 18 ordinariae tum 6 superadditae, & εὐλογίαι. *Taanith*. II. 1. 2. Ceterum personae jejunantes etiam in jejuniis privatis se cilicio, sive sacco, induebant *Ps.* 35 13. (non tamen semper 2 *Sam.* 12. 16. *Nehem.* 1. 4. uti & publica sine cinere & cilicio peracta leguntur *Jud.* 20. 26. 1 *Sam.* 7. 6.) quem nigrum esse debuisse multi contendunt, quique corpus ambiebat. *Job.* 16. 15. 1 *Reg.* 21. 27. 2 *Reg.* 6. 30. & capiti suo inspergebant cinerem. *Thren.* 2. 10. 2 *Sam.* 13. 19. quibus addi possunt scissio vestium, capillorum solutio aliaque luctus indicia.

§. V. Index Jejuniorum.

V. Lubet hic ſubjicere brevem Indicem Jejuniorum juxta ſeriem menſium.

Niſan.

1. Dic, jejunium, ob mortem filiorum Aharonis.
10. Ob mortem Mirjam.
26. Ob mortem Joſuae.

Ijar.

10. Ob mortem Eli.
28. Ob mortem Samuelis.

Sivan.

23. Ob defectionem 10 tribuum ad cultum vitulorum.
25. Ob necem martyrum decem illuſtrium a Romanis occiſorum, הרוגי מלכות.
26. Ob combuſtionem R. Chaninae ben Teradjon cum Sacro Codice.

Tammuz.

17. Ob fractas tabulas Legis & expugnationem urbis per Babylonios.

Ab.

1. Ob mortem Aharonis.
2. Ob dictum Dei de non introituris in terram Sanctam.
9. Ob excidium Templi primi & ſecundi.
18. Ob exſtinctionem lampadis occidentalis in lychnucho Sacro, imperante Achaz.

Elul.

Elul.

18. Ob mortem exploratorum terrae Sanctae.

Tisri.

3. Jejunium Gedoljae.
5. Ob incarcerationem R. Akibae.
7. Ob sententiam latam in cultores aurei vituli.
10. Dies expiationis.

Marchesvan.

6. Ob excoecationem Zedekiae.

Cisleu.

28. Ob Codicem Sacrum a Rege Jojakim combustum.

Tebeth.

8. Ob versionem Graecam Pentateuchi factam imperante in Aegypto Ptolomaeo Philadelpho.
9. Ob mortem Ezrae.
10. Ob cinctam Urbem a Rege Babyloniae.

Schebeth.

5. Ob mortem Seniorum. *Jud.* 2. 7.
23. Ob congregationem Israelitarum contra Benjaminitas. *Jud.* 18.

Adar.

7. Ob mortem Mosis.
9. Ob dissensum Hillelis & Schammai.
13. Jejunium Esther.

F I N I S.

L. S.

ERRATA plura irrepserunt quam credideram: quod operarum festinationi praecipue tribuendum est. Quum enim hoc Schediasma a me conscriberetur in privatos usus juvenum quorundam, qui me Antiquitates Judaicas explicantem audiebant, & antequam ad alias quoque Academias proficiscerentur hunc libellum perfici flagitabant, nec nomen meum praefigere, nec adeo longus esse, constitueram: quod satis praeviderem tempus mihi defore ad singula accurate elaboranda; sciremque non omnes lectores, in quos libelli incidunt, istius aequitatis esse, quam sibi auctores optant aut promittunt. Mutato tamen postea consilio ad eorundem juvenum & Typographi petitionem, non potuere non multa mihi excidere in tanta rerum varietate, quae, si per otium licuisset, aliter a me scripta fuissent. Haec autem graviora sunt menda, quae se mihi obtulerunt; postea ubi plura deprehendero, operam dabo ut altera editio iis careat. Pag. 17. lin. 8. lege, *quum hoc, sc. inter Sanctum & Sanctum Sanctorum* מעשה חשב, *illud* רקם *fuerit*. Pag. 88. lin. 2. lege 37. 17. Pag. 26. lin. 21. lege *sanguiniflua*. Pag. 36. lin. penult. *Sacerdotalis, quae proximo mane Sacris operari debuit, & si vellent, familiae Sacerdotalis*, &c. lin. ult. *servabantur*. Pag. 42. lin. 8. *qui mactaret*. Pag. 45. lin. 20. *ut angulus euro-australis*. Pag. 54. l. 22. 1 Reg. 8. 8. Pag. 67. in lemmate VI. *oleo effuso unctus*. Pag. 69. lin. 10. *etiam ex lino, quum reliquorum Sacerdotum baltei ex lino & lana constarent, cujus latitudo*, &c. Pag. 71. l. pen. Exod 38. 3. Pag. 106. lin. ult. Deut. 21. 5. Pag. 112. lin 5. *Cantorum Levitarum instrumenta Musica tria fuere* נבלין כנרות הצלצל nablia, cytharae, cymbalum. *Ceterum & Sacerdotum & Levitarum instrumenta Musica quinque fuerunt*. Pag. 112. lin. ult. *& ardoris observabant Sacerdotes*. Pag. 126. lin. 16. 2 Sam. 1. 14. Pag. 137. l. 2. *illa uti vulgo creditur*, Pag. 142. lin. 2. *privata, licet* אשם *publicum fuisse non legatur*. Pag. 156. *lin.* 19.

altaris

altaris, & inde ad altare. Pag. 197. lin. 19. *non comederentur Hierosolymis, pauperibus.* Pag. 175. l. 12. *Sancte promitto me oblaturum Sacrum salutare : &* נדבה, *ut si quis dixerit Sancte promitto me hanc pecudem Deo oblaturum in Sacrum salutare.* Pag. 214. lin. 4. *scribit : quamvis probabilius sit apud Marcum horam tertiam non diei, sed a crucifixione, innui.* Pag. 216. lin. antepenult. *quique nomine.* Pag. 233. lin. 13. lege *fol. 26. fac. 2.* Pag. 240. lin. 22. *octo sparsiones.*

INDEX

INDEX
LOCORUM S. CODICIS
Quae aut citantur aut illuſtrantur.

GENES.

EXOD.

Cap.

DEUTERON.

Cap.

I SAMUEL.

I SAMUEL.

II SAMUEL.

I REG.

I CHRONIC.

II CHRONIC.

EZRAS.

NEHEM.

ESTHER.

Cap.

JOB.

PSALM.

Cap.

EZECHIEL.

DANIEL.

HAGG.

ZACHAR.

ACTA APOSTOL.

HEBR.

I PETR.

APOCAL.

Ex Libris Apocryphis.

TOB.

JUDITH.

ADDITAM. AD DANIELEM.

I MACCAB.

ECCLES. BEN SIRACH.

INDEX
RERUM PRAECIPUARUM.

A.

Aquam

B.

C.

D.

Devota

E.

F.

Gallus

G.

H.

I.

K.

L.

M.

Natalis

N.

O.

P.

Sabba-

S.

Ephe-

In *Gem. Horaioth, fol.* 13. 1. legitur proximus dignitate Pontifici M. vestibus praedito fuisse כהן משיח שעבר מחמת קריו *Pontifex unctus qui ob pollutionem seminis sacris non operabatur*, & dein משיח שעבר מחמת מומו *Pontifex qui ob vitium corporis sacris non operabatur*. Haec substitue *pag.* 85. *lin.* 16. pro העובר &c. Liquet enim ex textu Gemarico, legendum העובר, *Pag.* 236. *lin.* 12. lege השטן.

FINIS.

ADRIANI RELANDI

DE

RELIGIONE MOHAMMEDICA

LIBRI DUO.

Quorum prior exhibet

COMPENDIUM THEOLOGIAE MOHAMMEDICAE,

ex Codice Manuſcripto Arabice editum, Latine verſum, & Notis illuſtratum.

Poſterior

examinat nonnulla, quae falſo Mohammedanis tribuuntur.

ULTRAJECTI,

Ex Officina GULIELMI BROEDELET,

CIↃ IↃ CC V.